Analizy statystyczne
Statistical analyses

Urząd Statystyczny
w Zielonej Górze

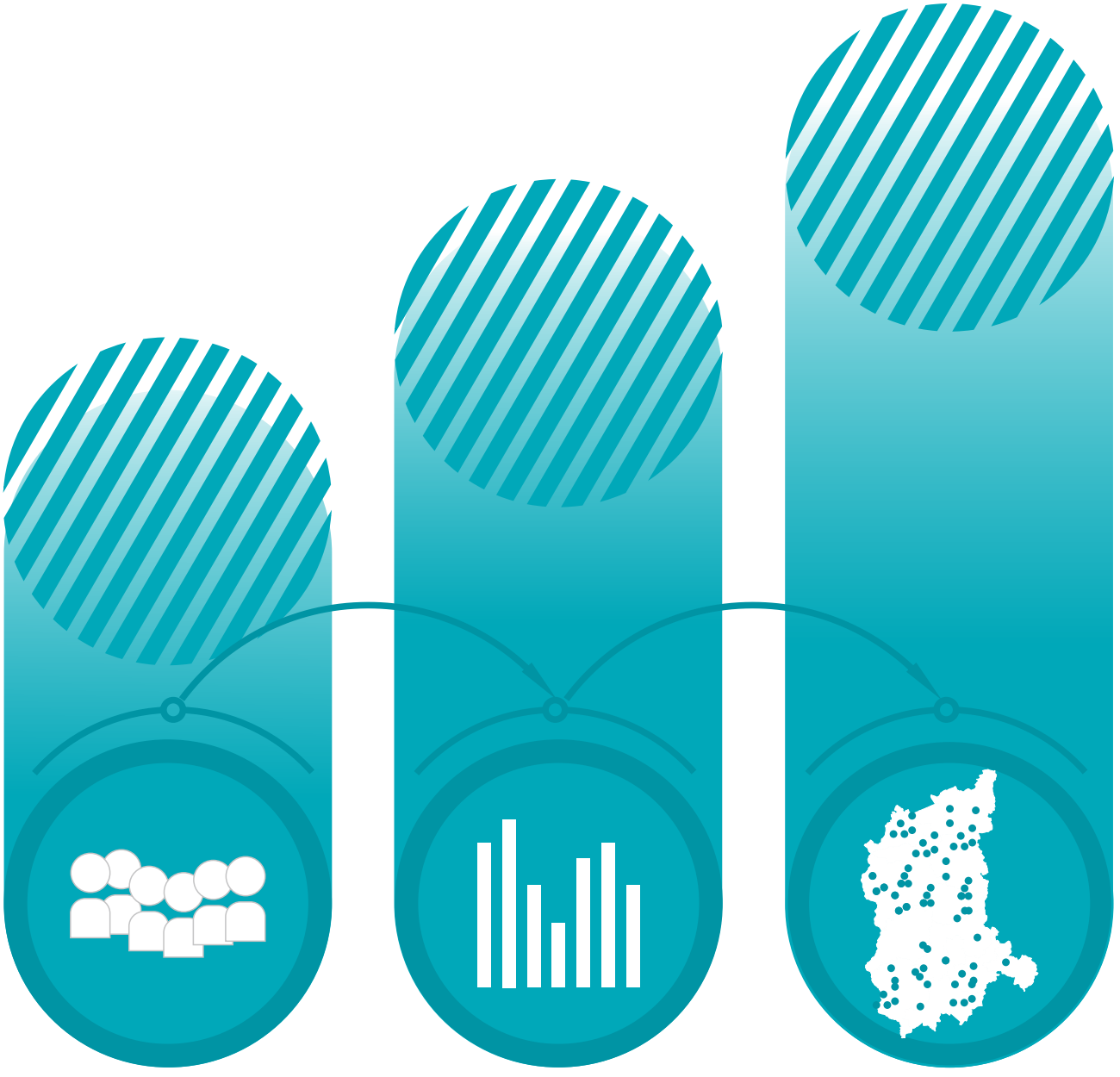

Sytuacja demograficzna województwa lubuskiego w 2019 r.

Demographic situation of Lubuskie voivodship in 2019

Zielona Góra 2020

Opracowanie merytoryczne
Content-related works

Urząd Statystyczny w Zielonej Górze - Lubuski Ośrodek Badań Regionalnych
Statistical Office in Zielona Góra - Lubuskie Regional Research Centre

Zespół autorski
Editorial team

Angela Burchardt, Iwona Goździcka, Elwira Olczyk, Zuzanna Sikora, Dorota Szaban

Kierujący
Supervisor

Robert Wróbel

Prace redakcyjne
Editorial work

Edyta Leśniarek

Tłumaczenie
Translation

Dorota Szaban, Iwona Goździcka

Skład i opracowanie graficzne
Typesetting and graphics

Edyta Leśniarek, Małgorzata Sadowska

Recenzent
Reviewer

Roman Fedak

ISSN 2545-1294

Publikacja dostępna na stronie
Publications available on website

www.zielonagora.stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła
When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

Zakład Wydawnictw Statystycznych

00-925 WARSZAWA, AL. NIEPODLEGŁOŚCI 208
Informacje w sprawach sprzedaży publikacji – tel.: (22) 608 32 10, 608 38 10
Zam. XXX/2020/nakł. 55

Przedmowa

Urząd Statystyczny w Zielonej Górze przekazuje Państwu publikację „Sytuacja demograficzna województwa lubuskiego w 2019 r.", która jest opracowaniem tematycznym zawierającym podstawowe dane statystyczne dotyczące aktualnego stanu i struktury ludności województwa oraz informacje o przebiegu zjawisk i procesów demograficznych. Publikacja może być użytecznym źródłem informacji przy ocenie aktualnej sytuacji demograficznej województwa, umożliwiającym obserwację kierunku i tempa zachodzących zmian.

Publikacja przedstawia wyniki bilansu ludności, który został sporządzony według stanu w dniu 31.12.2019 r. dla wszystkich jednostek podziału administracyjnego województwa. Bilans ten został opracowany przy przyjęciu za bazę do obliczeń wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z dnia 31.03.2011 r.

Niniejsza publikacja zawiera niezbędne wyjaśnienia metodyczne oraz analizę danych statystycznych.

W uwagach metodycznych podano źródło, metody badań oraz ważniejsze pojęcia i definicje prezentowanych wskaźników. Analiza dotyczy obszarów związanych z procesami ludnościowymi w województwie lubuskim – stanu i struktury populacji, statystyki związanej z procesami starzenia się ludności, ruchu naturalnego, charakterystyki małżeństw i rozwodów oraz procesów migracyjnych. Podsumowanie dokonanych analiz zawiera analiza taksonomiczna dotycząca potencjału demograficznego powiatów województwa lubuskiego.

W celu pełniejszego zobrazowania procesów ludnościowych w opracowaniu zamieszczono wykresy i mapy. Opracowanie jest również dostępne w wersji elektronicznej na stronie internetowej Urzędu. Wersja elektroniczna uzupełniona jest tabelarycznym zestawieniem najważniejszych danych dotyczących ludności w województwie lubuskim w 2019 r.

Przekazując publikację wyrażamy nadzieję, że spełni ona oczekiwania odbiorców, jednocześnie prosimy o nadsyłanie uwag, które postaramy się uwzględnić w kolejnych edycjach.

Urząd Statystyczny w Zielonej Górze składa podziękowania wszystkim osobom i instytucjom uczestniczącym w pracach związanych z bieżącymi badaniami demograficznymi.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Zielonej Górze

Roman Fedak

Zielona Góra, lipiec 2020 r.

Preface

The Statistical Office in Zielona Góra presents, annual publication, titled „Demographic situation of Lubuskie Voivodship in 2019", which is a thematic study containing basic statistical data on the current state and structure of the population of the voivodship as well as information on demographic phenomena and processes changes. The publication can be a valuable source of information in assessing the current demographic situation of the voivodship, allowing to observe the directions and pace of the changes in this field.

This publication shows the results of the population balance which was done as of December 31, 2019 for all the units of the administrative division of the voivodship. The balance was made taking as the basis for calculations the results of the National Population and Housing Census held on March 31, 2011.

The publication contains essential methodological notes and statistical analyses. The methodological notes provide the source, research methods, major concepts and definitions of the indexes used. The analysis concerns areas related to population processes in the Lubuskie Voivodship – the state and structure of the population, statistics related to the ageing processes of the population, natural movement, characteristics of marriages and divorces, and migration processes. A summary of the analyzes carried out includes a taxonomic analysis of the demographic potential of the powiats of the Lubuskie Voivodship.

In order to provide a complete picture of the subject, diagrams and maps are included. The study is also available in an electronic version on the Office's website. The electronic version is supplemented with a tabular summary of the most important population data in the Lubuskie voivodship in 2019.

Presenting you this publication I hope it will meet the expectations of the recipients. I will be grateful for any comments that may contribute to the next editions of the publication.

The Statistical Office in Zielona Góra would like to express gratitude to all persons and institutions which contributed involved in current demographic research.

President of the Statistical Office
in Zielona Góra

Roman Fedak

Zielona Góra, July 2020

Spis treści
Contents

Str.
Page

Przedmowa . . . 3
Preface . . . 4

Objaśnienia znaków umownych. Ważniejsze skróty . . . 13
Symbols. Major abbreviations . . . 13

Synteza . . . 14
Synthesis . . . 15

Rozdział 1. Powierzchnia i liczba ludności . . . 16
Chapter 1. Area and population . . . 16

1.1. Powierzchnia i podział terytorialny . . . 16
1.1. Area and territorial division . . . 16

1.2. Liczba ludności . . . 17
1.2. Population . . . 17

1.3. Gęstość zaludnienia . . . 18
1.3. Population density . . . 18

Rozdział 2. Struktura ludności . . . 20
Chapter 2. Population structure . . . 20

2.1. Ludność według płci . . . 20
2.1. Population by sex . . . 20

2.2. Ludność według miejsca zamieszkania . . . 22
2.2. Population by place of residence . . . 22

2.3. Ludność według biologicznych grup wieku . . . 23
2.3. Population by age groups . . . 23

2.4. Ludność według ekonomicznych grup wieku . . . 25
2.4. Population by working age groups . . . 25

Rozdział 3. Starzenie się populacji . . . 29
Chapter 3. Ageing processes of population . . . 29

3.1. Miary starzenia się społeczeństwa . . . 29
3.1. Measures of ageing of population . . . 29

Rozdział 4. Ruch naturalny ludności . . . 38
Chapter 4. Vital statistics . . . 38

4.1. Urodzenia żywe . . . 38
4.1. Live births . . . 38

4.2. Płodność kobiet i współczynniki reprodukcji ludności . . . 41
4.2. Female fertility and reproduction rates of population . . . 41

4.3. Zgony . . . 42
4.3. Deaths . . . 42

Spis treści (dok.)
Contents (cont.)

Str.
Page

4.4. Przyrost naturalny . . . 47
4.4. Natural increase . . . 47

4.5. Przeciętne dalsze trwanie życia . . . 48
4.5. Life expectancy . . . 48

Rozdział 5. Małżeństwa, separacje i rozwody . . . 50
Chapter 5. Marriages, separations and divorces . . . 50

5.1. Małżeństwa zawarte . . . 50
5.1. Marriages contracted . . . 50

5.2. Separacje . . . 56
5.2. Separations . . . 56

5.3. Rozwody . . . 58
5.3. Divorces . . . 58

Rozdział 6. Migracje . . . 63
Chapter 6. Migration . . . 63

6.1. Migracje wewnętrzne i zagraniczne na pobyt stały . . . 63
6.1. Internal and international migration for permanent residence . . . 63

6.2. Migracje wewnętrzne . . . 66
6.2. Internal migration . . . 66

6.3. Migracje zagraniczne . . . 69
6.3. International migration . . . 69

Rozdział 7. Analiza potencjału demograficznego jednostek terytorialnych województwa lubuskiego . . . 73
Chapter 7. Demographic potential analysis territorial units of the Lubuskie voivodship . . . 73

7.1. Trójkąt Osanna . . . 73
7.1. Osann Triangle . . . 73

7.2. Typologia demograficzna gmin według Webba . . . 75
7.2. Webb demographic typology of gminas . . . 75

7.3. Analiza taksonomiczna . . . 77
7.3. Taxonomic analysis . . . 77

Uwagi metodologiczne . . . 80
Methodological notes . . . 84

Spis tablic
List of tables

	Nr No	Str. Page
Ludność Population	1 1	17 17
Ludność według płci (Stan w dniu 31 grudnia) Population by sex (As of 31 December)	2 2	21 21
Ludność według miejsca zamieszkania (Stan w dniu 31 grudnia) Population by place of residence (As of 31 December)	3 3	22 22
Ludność według grup wieku (Stan w dniu 31 grudnia) Population by age groups (As of 31 December)	4 4	23 23
Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym (Stan w dniu 31 grudnia) Working and non-working age population (As of 31 December)	5 5	26 26
Ruch naturalny ludności (Stan w dniu 31 grudnia) Vital statistics (As of 31 December)	6 6	38 38
Płodność kobiet i współczynniki reprodukcji ludności Female fertility and reproduction rates of population	7 7	41 41
Zgony według wybranych przyczyn Deaths by selected causes	8 8	44 44
Przeciętne dalsze trwanie życia Life expectancy	9 9	48 48
Małżeństwa zawarte w 2019 r. Marriages contracted in 2019	10 10	50 50
Małżeństwa według wykształcenia małżonków w 2019 r. Marriages by education level in 2019	11 11	54 54
Małżeństwa zawarte według poprzedniego stanu cywilnego nowożeńców w 2019 r. Marriages contracted by previous marital status of bridegrooms and brides in 2019	12 12	55 55
Separacje w 2019 r. Separations in 2019	13 13	56 56
Rozwody Divorces	14 14	58 58
Powierzenie wykonywania władzy rodzicielskiej po rozwodzie w 2019 r. Entrusting the exercise of parental authority after divorce in 2019	15 15	62 62
Migracje wewnętrzne i zagraniczne w 2019 r. Internal and international migration in 2019	16 16	63 63
Migracje wewnętrzne Internal migration	17 17	66 66
Migracje zagraniczne International migration	18 18	69 69

Spis tablic
List of tables

	Nr No	Str. Page
Ludność według ekonomicznych grup wieku na podstawie typologii trójkąta Osanna w 2019 r	19	73
Population by economic age groups based on Osann triangle typology in 2019	19	73
Grupy według poziomu wielkości wskaźnika syntetycznego w 2019 r.	20	78
Groups by the level of synthetic ratio in 2019	20	78
Ranking powiatów według wartości potencjału demograficznego w latach 2015-2019	21	79
Ranking of powiats by according to the demographic potential in 2015-2019	22	79

Spis wykresów
List of charts

	Nr No	Str. Page
Mediana wieku ludności	1	29
Median of age	1	29
Mediana wieku ludności według płci	2	30
Median of age by sex	2	30
Współczynnik starości demograficznej	3	32
Old-age ratio	3	32
Współczynnik starości demograficznej według płci	4	32
Old-age ratio by sex	4	32
Indeks starości	5	34
Ageing index	5	34
Miara podwójnego starzenia	6	35
Double ageing ratio	6	35
Wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego	7	37
Parent support ratio	7	37
Współczynnik małżeństw	8	51
Marriage rate	8	51
Struktura nowożeńców według grup wieku i płci w 2019 r.	9	53
Structure of bridegrooms and brides by age groups and sex in 2019	9	53
Mediana wieku nowożeńców zawierających związek małżeński po raz pierwszy	10	53
Median age of bridegrooms and brides at first marriage	10	53
Małżeństwa zawarte według stanu cywilnego oraz grup wieku w 2019 r.	11	55
Marriages contracted by marital status and age groups in 2019	11	55
Liczba separacji na 100 tys. ludności	12	57
Separation per 100 thousand population	12	57
Współczynnik rozwodów	13	59
Divorces rate	13	59
Rozwody w 2019 r. według wieku małżonków w momencie orzeczenia rozwodu	14	60
Divorces in 2019 by age of spouses at the time of divorce	14	60
Rozwody według wybranych przyczyn rozpadu pożycia małżeńskiego w 2019 r.	15	61
Divorces by selected causes of the breakdown of marriage in 2019	15	61
Rozwody według liczby małoletnich dzieci w 2019 r.	16	62
Divorces by a number for underage children in 2019	16	62
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na 1000 osób	17	64
Internal and international migration net per 1000 population	17	64
Struktura napływu w ruchu wewnątrzwojewódzkim	18	67
Structure of inflow in the intra-voivodship movement	18	67

Spis wykresów (dok.)
List of charts (cont.)

	Nr No	Str. Page
Saldo migracji wewnętrznych na 1000 ludności Net internal migration per 1000 population	19 19	69 69
Struktura imigrantów według grup wieku Structure of immigrants by groups of age	20 20	70 70
Struktura emigrantów według grup wieku Structure of emigrants by groups of age	21 21	71 71
Saldo migracji zagranicznych na 1000 ludności International migration net per 1000 population	22 22	72 72

Spis map
List of maps

	Nr No	Str. Page
Podział województwa według Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) w 2019 r. (Stan w dniu 31 grudnia)	1	16
Division of voivodship according to the Classification of Territorial Units for Statistics (NUTS) in 2019 (As of 31st December)	1	16
Zmiana liczby ludności według powiatów i gmin w 2019 r.	2	18
Population change by powiats and gminas in 2019	2	18
Gęstość zaludnienia według powiatów i gmin w 2019 r. (Stan w dniu 31 grudnia)	3	19
Population density by powiats and gminas in 2019 (As of 31st December)	3	19
Współczynnik feminizacji według powiatów i gmin w 2019 r. (Stan w dniu 31 grudnia)	4	21
Femininity ratio by powiats and gminas in 2019 (As of 31 December)	4	21
Ludność w wieku 0-14 lat według powiatów i gmin w 2019 r.	5	24
Population in age 0 – 14 by powiats and gminas in 2019	5	24
Ludność w wieku 65 lat i więcej według powiatów i gmin w 2019 r.	6	25
Population in age 65 and more by powiats and gminas in 2019	6	25
Współczynnik obciążenia demograficznego według powiatów i gmin w 2019 r.	7	27
Dependency ratio by powiats and gminas in 2019	7	27
Mediana wieku według powiatów w 2019 r.	8	31
Median of age in powiats in 2019	8	31
Współczynnik starości demograficznej według powiatów w 2019 r.	9	33
Old-age ratio by powiats in 2019	9	33
Indeks starości według powiatów w 2019 r.	10	34
Ageing index by powiats in 2019	10	34
Miara podwójnego starzenia według powiatów w 2019 r.	11	36
Double ageing ratio by powiats in 2019	11	36
Wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego według powiatów w 2019 r.	12	37
Parent support ratio by powiats in 2019	12	37
Urodzenia żywe według powiatów i gmin w 2019 r.	13	40
Live births by powiats and gminas in 2019	13	40
Zgony z powodu nowotworów według powiatów w 2018 r.	14	44
Deaths due to neoplasms by powiats in 2018	14	44
Zgony z powodu chorób układu krążenia według powiatów w 2018 r.	15	45
Deaths due to circulatory system diseases by powiats in 2018	15	45
Zgony z powodu chorób układu oddechowego według powiatów w 2018 r.	16	45
Deaths due to respiratory system diseases by powiats in 2018	16	45
Przyrost naturalny według powiatów i gmin w 2019 r.	17	47
Natural increase by powiats and gminas in 2019	17	47
Współczynnik małżeństw według powiatów w 2019 r.	18	52
Marriage rate by powiats in 2019	18	52

Spis map (dok.)
List of maps (cont.)

	Nr No	Str. Page
Rozwody według powiatów w 2019 r.	19	59
Divorces by powiats in 2019	19	59
Migracje wewnętrzne i zagraniczne na pobyt stały według powiatów i gmin w 2019 r.	20	65
Internal and international migration for permanent residence by powiats and gminas in 2019	20	65
Migracje międzywojewódzkie do i z województwa lubuskiego w 2019 r.	21	68
Intervoivodship migration to and from Lubuskie voivodship in 2019	21	68
Kwalifikacja powiatów według ekonomicznych grup wieku na podstawie typologii trójkąta Osanna w 2019 r.	22	74
Qualification of powiats by economic age groups based on Osann's triangle typology in 2019	22	74
Typy rozwoju ludnościowego gmin według metody Webba w 2015 r.	23	75
Types of population progress in gminas according to Webb's methoda in 2015	23	75
Typy rozwoju ludnościowego gmin według metody Webba w 2019 r.	24	76
Types of population progress in gminas according to Webb's method in 2019	24	76
Typy rozwoju ludnościowego gmin według metody Webba w 2015-2019	25	77
Types of population progress in gminas according to Webb's method in 2015-2019	25	77
Poziom potencjału demograficznego w latach 2015-2019	26	79
Level of demographic potential in 2015- 2019	26	79

Objaśnienia znaków umownych
Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (–)	zjawisko nie wystąpiło. magnitude zero.
Zero: (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5. magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit.
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05. magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit.
Kropka (.)	zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych. data not available or not reliable.
„W tym” Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given
Comma (,)	used in figures represents the decimal point.

Ważniejsze skróty
Major abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
tys.	tysiąc thousand
km^2	kilometr kwadratowy square kilometre
pkt	punkt point

Synteza

W 2019 r. populacja województwa lubuskiego stanowiła 2,6% populacji w kraju. W okresie objętym analizą utrzymuje się systematyczny spadek liczby ludności. Rok 2019 był drugim z kolei, w którym pogłębił się ubytek naturalny ludności, a współczynnik przyrostu naturalnego ukształtował się na poziomie najniższym w ostatnim dwudziestoleciu. Ponadto utrzymuje się niekorzystna dla województwa przewaga odpływu ludności nad napływem i w rezultacie ujemne saldo migracji na pobyt stały.

W kolejnych latach zmniejsza się liczba kobiet w wieku rozrodczym, co negatywnie wpływa na liczbę urodzeń. Dodatkowo wskutek zmian wzorca płodności następuje przesunięcie momentu, w którym kobiety decydują się na urodzenie dziecka – mediana wieku kobiet, które urodziły dziecko rośnie; w 2019 r. wyniosła ok. 30 lat, tj. o prawie 2 lata więcej niż w 2010 r. Od 2011 r. współczynnik dzietności w województwie utrzymuje się blisko progu skrajnie niskiej płodności. Wyraźnie zmniejszyła się liczba zawieranych małżeństw – w 2019 r. była o ponad 1/5 mniejsza od notowanej w 2010 r., a decyzje o zawarciu związku małżeńskiego podejmowane są w coraz późniejszym wieku. Mediana wieku mężczyzn zawierających związek małżeński w 2019 r. wyniosła 32 lata, a kobiet – blisko 30 lat, tj. po około 3 lata więcej niż w 2010 r.

Spadkowi wielkości populacji w województwie lubuskim towarzyszą niekorzystne zmiany struktury ludności według wieku, związane m.in. ze spadkiem odsetka ludności w wieku produkcyjnym. W 2019 r. udział tej grupy w ogóle ludności wyniósł 60,3% (wobec 65,8% w 2010 r.). Zmniejszył się także udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (do 18,1% z 19,1% w 2010 r.). Jednocześnie rośnie odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym, który wyniósł 21,6% (wobec 15,1% w 2010 r.). W rezultacie notuje się wzrost obciążenia demograficznego ludności. W 2019 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało blisko 66 osób w wieku nieprodukcyjnym (wobec około 52 w 2010 r.).

Obserwowane zmiany w strukturze ludności według wieku świadczą o rosnącej skali starzenia się populacji. W ogólnej liczbie ludności zwiększa się udział ludności w wieku 65 lat i więcej przy spadku udziału ludności w wieku 15-64 lata i względnie stałym udziale dzieci i młodzieży w wieku 0-14 lat. W rezultacie mediana wieku ludności rośnie. Pogarsza się relacja pokoleniowa dziadków i wnuków. W 2019 r. na 100 osób w wieku 0-14 lat przypadało 115 osób w wieku 65 lat i więcej, tj. o 39 osób więcej niż w 2010 r. Zmiany relacji liczby osób najstarszych (85 lat i więcej) i liczby osób w wieku 50-64 lata wpływają na pogorszenie możliwości wsparcia dla osób sędziwych. W 2019 r. na 100 osób w wieku 50-64 lata przypadało ponad 9 osób w wieku 85 lat i więcej. Było to mniej niż średnio w kraju, jednak więcej niż w latach 2010 i 2018. Stopień zaawansowania procesu starzenia ludności w województwie lubuskim nadal był jednak mniejszy niż średnio w kraju.

Zmiany struktury ludności odzwierciedlone typologią trójkąta Osanna pozwalają zaklasyfikować województwo lubuskie jako stabilne demograficznie, chociaż jeszcze w latach 2015-2018 można je było uznać za młode. Procesy starzenia są najbardziej dostrzegalne w miastach na prawach powiatu – w Zielonej Górze i Gorzowie Wlkp. Do powiatów wykazujących starość demograficzną zaliczyć można powiat żagański i międzyrzecki. W kategorii powiatów stabilnych demograficznie znalazły się powiaty nowosolski oraz krośnieński i żarski. Pozostałe powiaty województwa zostały zakwalifikowane do młodych demograficznie, w których strukturę ludności według wieku charakteryzował większy od przeciętnego w województwie udział dzieci i młodzieży, przy mniejszym udziale ludności w wieku 65 lat i więcej.

Według typologii Webba województwo lubuskie reprezentuje nieaktywny demograficznie typ G - ujemne saldo migracji przewyższa ujemny przyrost naturalny na 1000 ludności. Dokonane analizy wskazują na nieco bardziej korzystny przebieg procesów demograficznych w powiecie gorzowskim oraz w mieście na prawach powiatu Zielona Góra (przy czym procesy starzenia się ludności w Zielonej Górze są rekompensowane wskaźnikami migracji oraz przyrostu naturalnego). Do jednostek rozwojowych i aktywnych demograficznie można zaliczyć także powiat słubicki i świebodziński. Najmniej korzystne zmiany demograficzne charakteryzują powiaty w południowej części województwa – żagański i żarski.

Synthesis

In 2019, the population in the Lubuskie Voivodship constituted 2.6% of the population in the country. A systematic decline in the population has continued throughout the period under analysis. The year 2019 was the second consecutive year in which the natural loss of the population deepened, and the natural increase rate was at the lowest level in the last twenty years. In addition, the outflow of population over inflow is unfavourable for the voivodship and, as a result, the negative net of migration for permanent residence.

In the following years, the number of women in the reproductive age decreases, which negatively affects the number of births. In addition, due to changes in the fertility pattern, the moment when women decide to give birth is shifted - the median age of women who gave birth is increasing; in 2019 it was about 30 years, i.e. almost 2 years more than in 2010. Since 2011, the fertility rate in the voivodship has remained close to the extremely low fertility threshold. The number of marriages contracted significantly decreased - in 2019 it was over 1/5 lower than that recorded in 2010, and decisions to marry are taken at an increasingly older age. The median age of men getting married in 2019 was 32 years, and women - nearly 30 years, i.e. about 3 years more than in 2010 each.

The decrease in the population in the Lubuskie Voivodship is accompanied by adverse changes in the population structure by age, related, among others with a decrease in the percentage of working age population. In 2019, the share of this group in the total population was 60.3% (compared to 65.8% in 2010). The share of pre-working age population also decreased (to 18.1% from 19.1% in 2010). At the same time, the post-working age population is growing, to 21.6% (compared to 15.1% in 2010). As a result, the demographic burden of the population is increasing. In 2019, there were nearly 66 people of non-working age per 100 people of working age (compared to around 52 in 2010).

The observed changes in the population structure by age testify to the growing scale of population aging. In the total population, the share of the population aged 65 and more increases with a decrease in the share of population aged 15-64 and a relatively constant share of children and youth aged 0-14. As a result, the median age of the population is increasing. The generational relationship of grandparents and grandchildren is deteriorating. In 2019, there were 115 people aged 65 or more, i.e. 100 people more than in 2010, per 100 people aged 0-14 years old. Changes in the ratio of the number of the oldest (85 years and more) and the number of people 50-64 years worsen the possibility of support for the elderly. In 2019, there were more than 9 people aged 85 and over for 100 people aged 50-64. It was less than the average in the country, but more than in 2010 and 2018. However, the degree of advancement of the aging process in the Lubuskie voivodship was still lower than the average in the country.

Changes in the population structure reflected in the typology of the Osann triangle allow to classify Lubuskie as demographically stable, although in 2015-2018 it could still be considered young. Aging is most noticeable in cities with powiat status - in Zielona Góra and Gorzów Wlkp. The powiats with demographic old age include the Żagański and Międzyrzecki powiats. Nowosolski, Krośnieński and Żarski powiats were in the demographically stable powiats category. The remaining powiats of the voivodship were classified as demographically young, in which the structure of population by age was characterized by a higher than average in the voivodship share of children and youth, with a smaller share of the population aged 65 and more.

According to Webb's typology, the Lubuskie Voivodship represents the demographically inactive type G - the negative migration vet exceeds the negative birth rate per 1000 population. The conducted analyses indicate a slightly more favourable course of demographic processes in the Gorzowski powiat and in the city with powiat status Zielona Góra (with the aging of the population in Zielona Góra being compensated by migration and natural increase rates). Developmentally and demographically active units also include the Słubicki and Świebodziński powiats. The least favourable demographic changes characterize powiats in the southern part of the voivodship – Żagański and Żarski.

Rozdział 1. Powierzchnia i liczba ludności
Chapter 1. Area and population

1.1. Powierzchnia i podział terytorialny
1.1. Area and territorial division

Województwo lubuskie, położone w środkowo-zachodniej części Polski, zajmuje obszar 13988 km^2, stanowiący 4,5% powierzchni kraju. Pod względem powierzchni lubuskie zajmuje 13 miejsce w kraju, przed województwem śląskim, świętokrzyskim i opolskim.

Zgodnie z Klasyfikacją Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS), lubuskie wraz z województwami wielkopolskim i zachodniopomorskim tworzy makroregion północno-zachodni. Na obszarze województwa utworzone zostały podregiony:

• gorzowski grupujący powiaty: gorzowski, międzyrzecki, słubicki, strzelecko – drezdenecki, sulęciński oraz miasto na prawach powiatu Gorzów Wlkp., o łącznej powierzchni 6113 km^2, tj. 43,7% powierzchni województwa ogółem,

• zielonogórski, w skład którego wchodzą powiaty: krośnieński, nowosolski, świebodziński, zielonogórski, żagański, żarski, wschowski oraz miasto na prawach powiatu Zielona Góra, łącznie 7875 km^2, tj. 56,3% powierzchni województwa.

Mapa 1. **Podział województwa według Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) w 2019 r. (Stan w dniu 31 grudnia)**
Map 1. Division of voivodship according to the Classification of Territorial Units for Statistics (NUTS) in 2019 (As of 31st December)

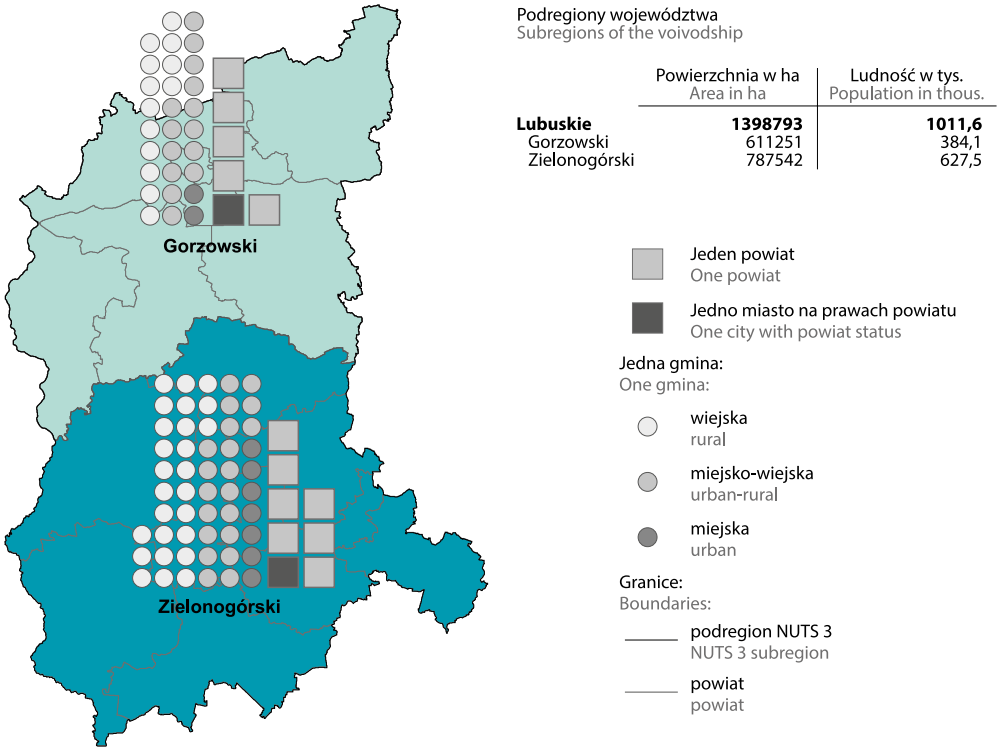

W 2019 r. struktura administracyjna województwa lubuskiego obejmowała 12 powiatów, 2 miasta na prawach powiatu oraz 82 gminy, z tego 9 miejskich, 34 miejsko-wiejskie i 39 wiejskich. W porównaniu z 2010 r. o 1 zwiększyła się liczba gmin miejsko-wiejskich, natomiast o 2 zmniejszyła się liczba gmin wiejskich. Zmiany te były wynikiem przekształcenia gminy wiejskiej Otyń w powiecie nowosolskim w gminę miejsko-wiejską oraz przyłączenia obszaru gminy wiejskiej do miasta na prawach powiatu Zielona Góra.

Największym obszarowo powiatem był powiat żarski (10,0% powierzchni województwa), następnie krośnieński (9,9%) i międzyrzecki (9,9%). Natomiast najmniejszymi powiatami pod względem zajmowanej powierzchni były miasta na prawach powiatu: Zielona Góra (2,0% powierzchni województwa) i Gorzów Wlkp. (0,6 %) oraz powiat wschowski (4,5%) i nowosolski (5,5%).

1.2. Liczba ludności
1.2. Population

Według stanu w dniu 31 grudnia 2019 r. w województwie lubuskim mieszkało 1011,6 tys. osób. Populacja województwa, podobnie jak przed rokiem, stanowiła 2,6% ogólnej liczby ludności kraju. Pod względem liczby mieszkańców województwo uplasowało się na 15. miejscu w kraju, a mniejszą liczbę ludności zanotowano tylko w województwie opolskim. Na przestrzeni ostatnich 7 lat w województwie lubuskim obserwowano spadek liczby ludności. W końcu 2019 r. w porównaniu z rokiem poprzednim, liczba mieszkańców województwa zmniejszyła się o 3,0 tys. osób (tj. o 0,3%, w Polsce spadek o 0,1%). W odniesieniu do 2010 r. liczba ludności w województwie zmniejszyła się o 11,6 tys. osób, tj. o 1,1% (w Polsce o 147,3 tys., tj. 0,4%).

> **Ludność** (Population) - ogół osób (ogółem lub według określonych cech) zamieszkałych na stałe w danej jednostce administracyjnej i rzeczywiście tam przebywających oraz osób przebywających czasowo ponad 3 miesiące w tej jednostce, których stałym miejscem zamieszkania jest inna gmina w kraju.

W porównaniu z 2018 r. stan ludności w województwie lubuskim zmniejszył się w większości powiatów. W największym stopniu zmniejszyła się liczba ludności w powiatach: krośnieńskim, międzyrzeckim, żagańskim i żarskim (po 0,8%). Wyjątkiem było miasto na prawach powiatu Zielona Góra, w którym odnotowano wzrost liczby mieszkańców o 0,7% oraz powiat gorzowski, w którym wzrost wyniósł 0,4%.

W stosunku do 2010 r. liczba mieszkańców województwa zmniejszyła się w 10 powiatach, w tym m.in. w powiecie żagańskim (o 4,7%), krośnieńskim (o 4,0%) i żarskim (o 3,9%) oraz w mieście na prawach powiatu Gorzów Wlkp. (o 0,8%). Wzrost stanu populacji odnotowano jedynie w powiecie zielonogórskim (o 0,9%), mieście na prawach powiatu Zielona Góra (o 2,8%) oraz powiecie gorzowskim (o 4,4%).

Tablica 1. Ludność
Table 1. Population

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
OGÓŁEM w tys. (stan w dniu 31 grudnia) TOTAL in thousands (as of 31st December)	1023,2	1018,1	1014,5	1011,6
Na 1 km^2 powierzchni ogólnej Per 1 km^2 of total area	73	73	73	72

W 2019 r. ponad 26% ludności województwa lubuskiego stanowili łącznie mieszkańcy miast na prawach powiatu: Zielonej Góry (141,2 tys. osób) i Gorzowa Wlkp. (123,6 tys. osób). Spośród powiatów najliczniejszy był powiat żarski, który liczył 96,1 tys. osób, tj. 9,5% ludności województwa. Znaczące ze względu na liczbę ludności były także powiaty: nowosolski (86,2 tys. osób), żagański (79,0 tys.), zielonogórski (75,6 tys.) oraz gorzowski (71,8 tys. osób). Najmniejszą liczbę ludności odnotowano w powiecie sulęcińskim (35,2 tys.) oraz wschowskim (38,8 tys.).

W omawianym okresie 64,9% ludności województwa mieszkało na obszarach miejskich. Wśród miast o największej liczbie mieszkańców (oprócz miast na prawach powiatu) znajdowały się miasta w południowej części województwa: Nowa Sól (38,6 tys. osób), Żary (37,3 tys.), Żagań (25,7 tys.) i Świebodzin (21,7 tys.). Znaczną liczbą mieszkańców charakteryzowały się także: Międzyrzecz (17,8 tys. osób), Kostrzyn nad Odrą (17,7 tys.), Sulechów (16,8 tys.) oraz Słubice i Gubin (po 16,6 tys. osób).

Mapa 2. Zmiana liczby ludności według powiatów i gmin w 2019 r.
Map 2. Population change by powiats and gminas in 2019

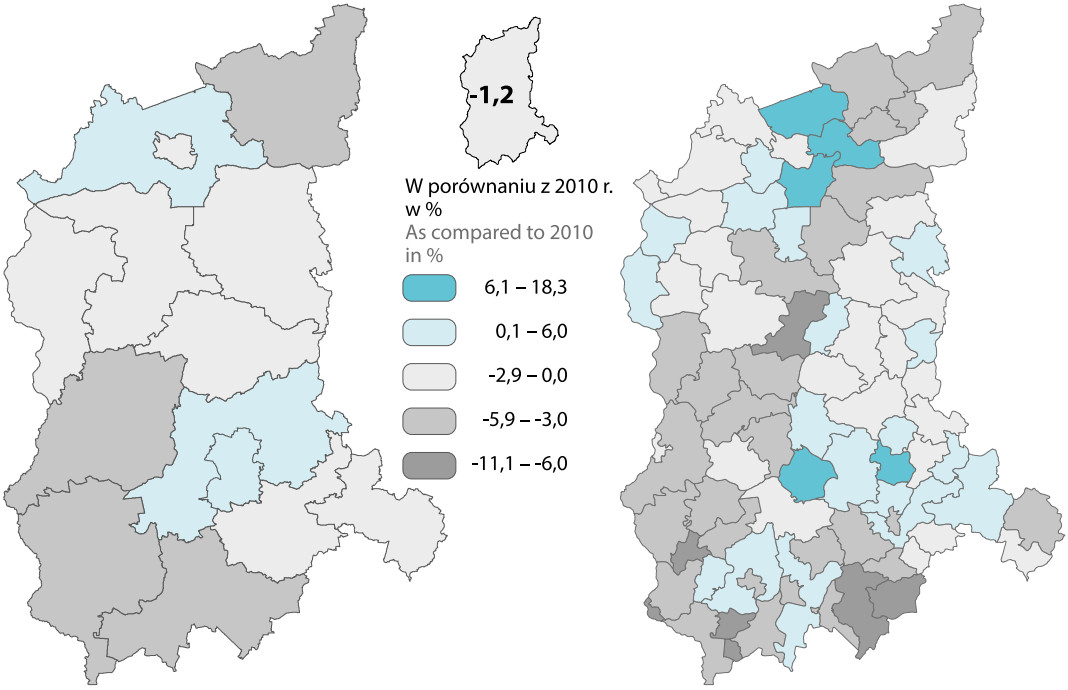

1.3. Gęstość zaludnienia
1.3. Population density

Średnia gęstość zaludnienia w końcu 2019 r. w województwie lubuskim wyniosła 72 osoby na 1 km^2 (przy średniej w Polsce – 123), lokując województwo na 14. miejscu w kraju. Najwyższy poziom wskaźnika wystąpił w województwie śląskim (366 osób), a najniższy w województwie podlaskim (58 osób).

Gęstość zaludnienia (Population density) - liczba ludności przypadająca na 1 km^2 powierzchni danego obszaru.

W porównaniu z rokiem poprzednim gęstość zaludnienia województwa lubuskiego zmniejszyła się o 1 osobę . W 2010 r. na 1 km^2 przypadały 73 osoby i taki wskaźnik utrzymywał się do końca 2018 r.

W miastach województwa lubuskiego w 2019 r. na 1 km^2 przypadało średnio 750 osób, a na obszarach wiejskich 27 osób. W porównaniu z 2010 r. wartość wskaźnika zmniejszyła się zarówno w miastach jak i na terenach wiejskich odpowiednio o 7 osób na km^2 i o 1 osobę na km^2.

Omawiany wskaźnik wykazywał znaczne zróżnicowanie przestrzenne na terenie województwa. W miastach na prawach powiatu: Gorzów Wkp. i Zielona Góra wyniósł odpowiednio 1442 i 507 osób na 1 km^2. Wśród powiatów najbardziej zaludniony był powiat nowosolski, gdzie na 1 km^2 przypadało 112 osób.

Wysoka gęstość zaludnienia charakteryzowała także powiaty: żagański (70) i żarski (69). Najmniejszą liczbę ludności na 1 km^2 notuje się w powiecie sulęcińskim - 30 osób. W przekroju gmin województwa największą gęstość zaludnienia odnotowano w gminie miejskiej Nowa Sól, gdzie na 1 km^2 przypadały 1773 osoby. Wysokie wartości wskaźnika zaludnienia obserwowano również m.in. w gminach miejskich: Żary (1114 osób), Gubin (803) oraz Żagań (636 osób). Najniższą wartość wskaźnika miały gminy wiejskie: Brody (14 osób na 1 km^2), Maszewo (13) i Bytnica (12 osób).

W porównaniu z 2010 r. średnia gęstość zaludnienia zmniejszyła się w większości powiatów województwa. Największe zmiany, zaobserwowano w mieście na prawach powiatu Zielona Góra, w którym wskutek włączenia w 2015 r. w obszar miasta gminy wiejskiej, liczba osób na 1 km^2 zmniejszyła się o ponad 1,5 tys. W kolejnych latach (od 2015 r.) wskaźnik ten w mieście Zielona Góra jednak sukcesywnie wzrastał. Zwiększenie gęstości zaludnienia w porównaniu z 2010 r. odnotowano jedynie w powiecie gorzowskim (o 2 osoby do 59 na km^2).

Liczba osób na 1 km^2 zmniejszyła się w 55 (spośród 82) gminach województwa lubuskiego, w tym we wszystkich gminach miejskich. Największy spadek gęstości zaludnienia zanotowano w gminach miejskich: Nowa Sól (o 82 do 1773 osoby na 1 km^2), Żary (o 62 do 1114), Żagań (29 do 636) oraz Gubin (o 23 do 803 osoby na km^2).

W 14 gminach gęstość zaludnienia wzrosła w porównaniu z 2010 r. Były to zazwyczaj gminy skupione wokół największych ośrodków miejskich. Wzrost wskaźnika charakteryzował gminy wiejskie m.in.: Deszczno (o 9 osób do 59 na km^2), Zabór (o 5 do 46), Santok (o 5 do 51) i Kłodawa (o 5 do 37) oraz miejsko-wiejskie Otyń (o 4 osoby do 76 na 1 km^2) i Sława (o 1 osobę do 39 na 1 km^2). W 13 gminach w województwie liczba osób na 1 km^2 nie zmieniła się w porównaniu z 2010 r.

Mapa 3. Gęstość zaludnienia według powiatów i gmin w 2019 r. (Stan w dniu 31 grudnia)
Map 3. Population density by powiats and gminas in 2019 (As of 31 December)

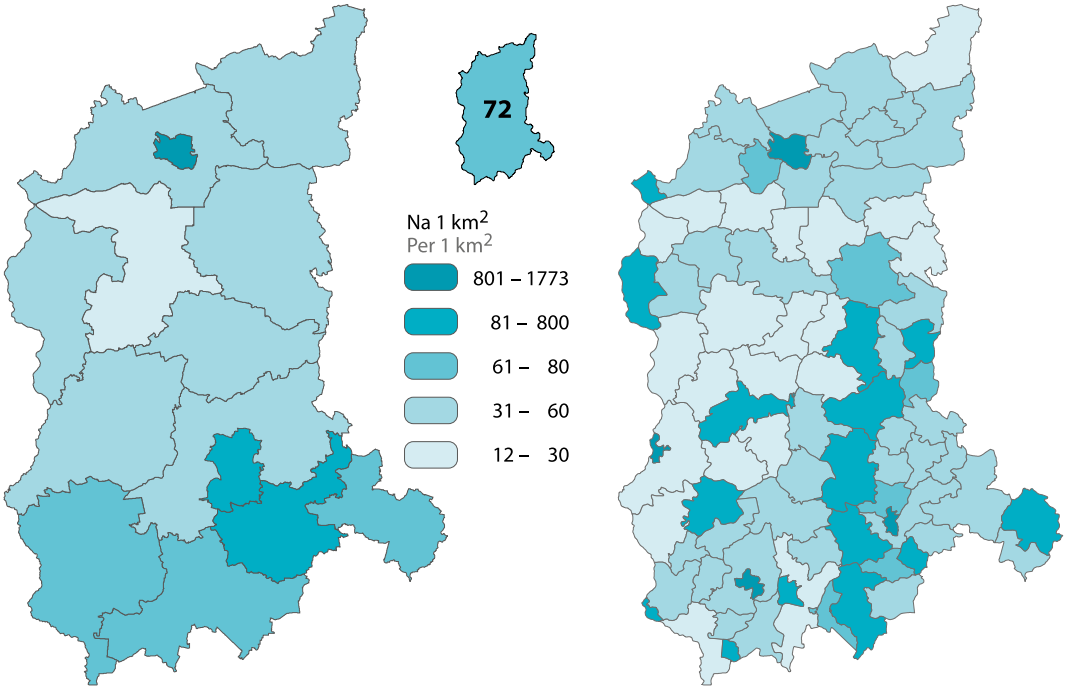

Rozdział 2. Struktura ludności
Chapter 2. Population structure

Ponad połowę ludności w województwie lubuskim stanowią kobiety. Znaczna przewaga udziału kobiet nad udziałem mężczyzn była widoczna szczególnie w strukturze ludności największych ośrodków miejskich, co wiąże się m.in. z rozwojem sektora usług w miastach i migracją zarobkową kobiet do dużych miast.

W województwie lubuskim, pomimo systematycznego zmniejszania się liczby ludności miast i zasiedlania terenów podmiejskich, utrzymuje się wysoki stopień urbanizacji, na poziomie 64,9%. Ze względu na wartość tego wskaźnika województwo lubuskie zajmuje 4. lokatę w kraju.

W latach 2010-2019 obserwowano istotne zmiany w strukturze ludności według wieku, wynikające m.in. z przesuwania się osób z wyżu demograficznego lat 50. ub. wieku do starszej populacji. W rezultacie w ogóle ludności województwa zwiększył się udział osób starszych, w wieku 65 lat i więcej, przy spadku udziału osób w wieku 15-64 lata i względnie stałym udziale dzieci i młodzieży (w wieku 0-14 lat).

Niekorzystne zmiany w strukturze wieku widoczne są szczególnie w dużych miastach, tj. Gorzów Wlkp., Zielona Góra, Nowa Sól, Żary i Żagań, gdzie koncentruje się najstarsza ludność. W miastach tych odnotowano największy spadek odsetka osób w wieku produkcyjnym w porównaniu z 2010 r., przy wzroście udziału ludności w wieku poprodukcyjnym. W wyniku zmian strukturalnych w województwie wzrosło obciążenie demograficzne ludności w wieku produkcyjnym osobami w wieku nieprodukcyjnym.

Spośród powiatów województwa lubuskiego najmłodsza struktura wieku charakteryzowała powiaty: gorzowski, sulęciński i wschowski, w których udział ludności z najmłodszej i najstarszej grupy wieku w ogólnej liczbie ludności wyniósł po ok.16%, a osób w wieku dorosłym – ok. 68%.

Struktury ludności w zakresie podstawowych proporcji w okresach międzyspisowych ustalane są w oparciu o szacunki uzyskiwane na podstawie danych spisowych.

2.1. Ludność według płci
2.1. Population by sex

W 2019 r. województwo lubuskie zamieszkiwało 519,4 tys. kobiet i 492,2 tys. mężczyzn. Kobiety stanowiły ponad połowę populacji, przy czym ich udział w ogólnej liczbie ludności (51,3%) był nieco mniejszy niż średnio w kraju (51,6%). Struktura ludności według płci, zarówno w kraju, jak i w województwie, nie zmieniła się w okresie objętym analizą.

Współczynnik feminizacji w województwie w 2019 r. wyniósł 106 i był nieco niższy niż średnio w kraju (107). W miastach na 100 mężczyzn przypadało 109 kobiet, a na wsi – 99. W porównaniu z 2010 r. współczynnik feminizacji zwiększył się w województwie o 1.

> **Współczynnik feminizacji** (Femininity ratio) określa wzajemne relacje między liczbą kobiet i mężczyzn, tj. liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn.

Wielkość współczynnika feminizacji była zróżnicowana w zależności od wieku ludności. Wśród osób w wieku 0-52 lata notowano liczebną przewagę mężczyzn – współczynnik feminizacji wyniósł 96. Z kolei w grupie osób w wieku powyżej 52 lat wskaźnik wyniósł 127, a w starszych rocznikach (70 lat i więcej) sięgał 170, wskazując wyraźną przewagę liczebną kobiet nad mężczyznami.

Tablica 2. **Ludność według płci (Stan w dniu 31 grudnia)**
Table 2. Population by sex (As of 31 December)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
OGÓŁEM w tys. TOTAL in thousand	1023,2	1018,1	1014,5	1011,6
Mężczyźni w tys. Males in thousand	524,8	522,4	520,7	519,4
Kobiety w tys. Females in thousand	498,4	495,7	493,8	492,2
Kobiety na 100 mężczyzn Females per 100 males	105	105	105	106

Wśród ludności miejskiej granica wieku liczebnej przewagi mężczyzn nad kobietami była niższa od średniej w województwie i wyniosła 47 lat. Z kolei wśród ludności zamieszkałej na wsi granica ta była przesunięta do wieku 63 lat.

W układzie przestrzennym, największe wartości współczynnika feminizacji charakteryzowały miasta na prawach powiatu, Gorzów Wkp. i Zieloną Górę (po 111 kobiet na 100 mężczyzn), najmniejsze zaś powiat sulęciński (101), strzelecko-drezdenecki, międzyrzecki i gorzowski (po 102). Spośród gmin, największe wartości wskaźnika notowano w gminie miejskiej Żary (111) i Nowa Sól (110), a najmniejsze w gminach wiejskich: Przytoczna (92), Lubrza i Dąbie (po 94) oraz Trzebiechów (96). Przewaga liczebna kobiet występuje z reguły w dużych miastach.

2.2. Ludność według miejsca zamieszkania
2.2. Population by place of residence

Mapa 4. **Współczynnik feminizacji według powiatów i gmin w 2019 r. (Stan w dniu 31 grudnia)**
Map 4. Femininity ratio by powiats and gminas in 2019 (As of 31 December)

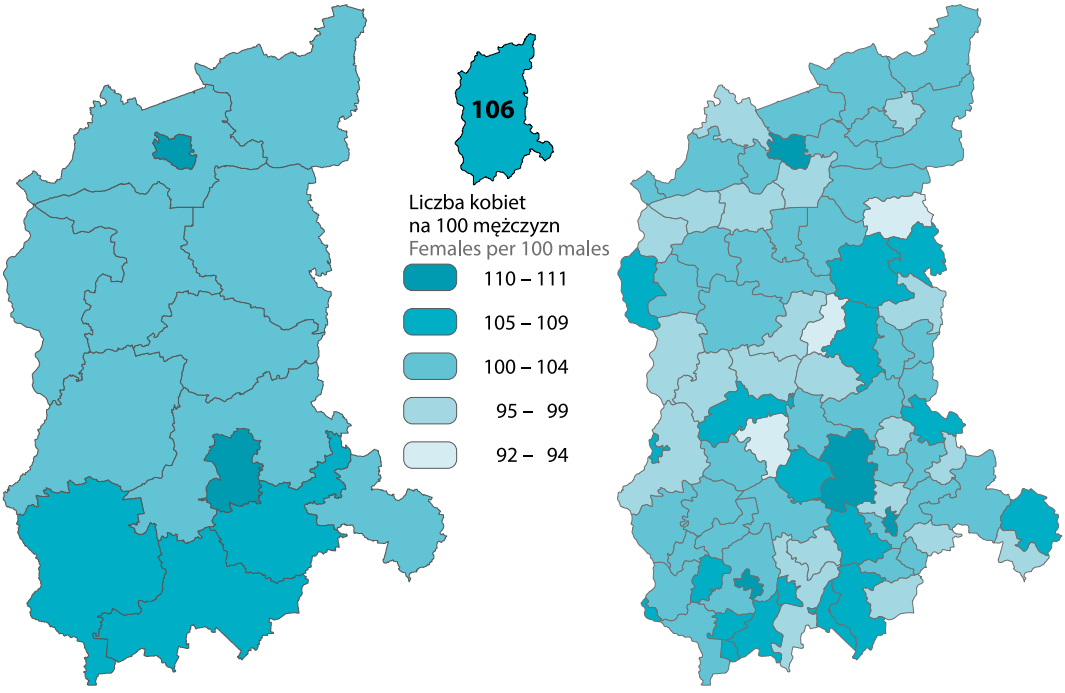

Liczba ludności zamieszkała w miastach systematycznie maleje m.in. w związku z jej przemieszczaniem się na tereny podmiejskie większych miast. W 2019 r. w miastach województwa lubuskiego mieszkało 656,5 tys. osób i w porównaniu z końcem 2015 r. liczba ta zmniejszyła się o 0,7%.

Wskaźnik urbanizacji (Urbanization ratio) określa udział ludności miejskiej w ogólnej liczbie ludności na danym obszarze.

Udział ludności miejskiej w populacji województwa wyniósł 64,9%, wobec 60,0% średnio w kraju. Był to jeden z wyższych wskaźników urbanizacji wśród województw (4. lokata). Najbardziej zurbanizowane było województwo śląskie (76,6%), zaś najmniej województwo podkarpackie (41,4%). W porównaniu z 2015 r. stopnień urbanizacji w województwie lubuskim nieznacznie się zmniejszył (o 0,1 p. proc.).

Wskaźnik urbanizacji jest znaczne zróżnicowany przestrzennie. W 2019 r. w podregionie zielonogórskim wskaźnik był wyższy niż w podregionie gorzowskim i wyniósł odpowiednio 65,5% i 63,9%. Największą wartość wskaźnika, przewyższająca średnią wartość w województwie, odnotowano w powiecie nowosolskim (65,8%). Względnie wysoki wskaźnik charakteryzował także powiat słubicki (63,5%). Najsłabiej zurbanizowane były powiaty: gorzowski (34,1%), sulęciński (41,8%) i zielonogórski (44,4%).

Tablica 3. Ludność według miejsca zamieszkania (Stan w dniu 31 grudnia)
Table 3. Population by place of residence (As of 31 December)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015[a]	2018	2019
w tys. in thouand				
OGÓŁEM TOTAL	1023,2	1018,1	1014,5	1011,6
Miasto Urban area	649,8	661,3	658,9	656,5
Wieś Rural area	373,4	356,8	355,6	355,1
w % ogółem in total %				
OGÓŁEM TOTAL	100,0	100,0	100,0	100,0
Miasto Urban area	63,5	65,0	64,9	64,9
Wieś Rural area	36,5	35,0	35,1	35,1

a Z dniem 1 I 2015 r. z powiatu zielonogórskiego wyłączono gminę wiejską Zielona Góra, która została włączona do miasta na prawach powiatu Zielona Góra, dlatego od 2015 r. dane nie są w pełni porównywalne z danymi za lata poprzednie.

W porównaniu z 2015 r. w większości powiatów odnotowano spadek stopnia urbanizacji, największy w powiecie gorzowskim (o 1,1 p. proc.) i zielonogórskim (o 1,0 p. proc.). Wzrost wskaźnika charakteryzował jedynie powiat nowosolski (o 1,3 p, proc.) i sulęciński (o 0,1 p. proc.).

W 2019 r. liczba ludności wsi wyniosła 355,1 tys. osób, tj. 35,1% ogółu ludności w województwie wobec 40,0% w kraju. W porównaniu z 2015 r. liczba ludności wiejskiej zmniejszyła się o 0,5%.

2.3. Ludność według biologicznych grup wieku
2.3. Population by age groups

W wyniku trwającej depresji urodzeniowej spowodowanej spadkiem płodności kobiet, utrzymuje się spadek liczby dzieci i młodzieży (w wieku 0-14 lat). W 2019 r. liczba dzieci w wieku poniżej 15 lat wyniosła blisko 155 tys. i w porównaniu z 2010 r. zmniejszyła się o 3 tys., tj. o 2,1%. Tendencja spadku liczby dzieci i młodzieży utrzymywała się w latach 2010-2015. Z kolei w latach 2017-2018 liczba dzieci w województwie nieznacznie wzrosła (odpowiednio o 0,6% i 0,2% w skali roku), natomiast w 2019 r. była o 0,3% mniejsza niż w roku poprzednim. Podobnie tendencja zmian liczby dzieci i młodzieży w latach 2010-2019 kształtowała się w kraju.

Udział dzieci i młodzieży w wieku 0-14 lat w strukturze ludności wyniósł 15,3% wobec 15,4% w 2010 r. Taki sam odsetek ludności z tej grupy wieku zanotowano w kraju.

Równocześnie w województwie stale rośnie grupa osób w starszym wieku (65 lat i więcej). W porównaniu z 2010 r. liczba osób z tej grupy wieku wzrosła prawie o połowę, tj. ze 120 tys. do 178 tys. osób. Wyraźnie zwiększył się także udział tej grupy w liczbie ludności województwa – o 5,9 p. proc. do 17,6%. W rezultacie odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji w województwie lubuskim jest większy niż odsetek ludzi młodych (do 15 roku życia).W kraju odsetek osób w wieku 65 lat i więcej wyniósł 18,1%.

Zmiany w strukturze ludności według wieku wynikają m.in. z przesuwania do populacji w starszym wieku coraz liczniejszych roczników osób urodzonych w latach 50. ub. wieku. Z tego powodu od kilku lat zmniejsza się liczba osób w tzw. wieku dorosłym (15–64 lata). W 2019 r. grupa ta liczyła 680 tys. osób, tj. 67,1% ogółu ludności.

Tablica 4. Ludność według grup wieku (Stan w dniu 31 grudnia)
Table 4. Population by age groups (As of 31 December)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
w tys. in thousand				
OGÓŁEM TOTAL	1023,2	1018,1	1014,5	1011,6
W wieku: 0 –14 lat In age: 0 – 14 years	158,0	154,0	155,3	154,8
15 – 64 lata 15 – 64 years	745,2	713,7	687,8	678,9
65 lat i więcej 65 years an more	120,0	150,4	171,5	178,0
w % ogółem in total %				
OGÓŁEM TOTAL	100,0	100,0	100,0	100,0
W wieku: 0 –14 lat In age: 0 – 14 years	15,4	15,1	15,3	15,3
15 – 64 lata 15 – 64 years	72,8	70,1	67,8	67,1
65 lat i więcej 65 years an more	11,7	14,8	16,9	17,6

Spośród powiatów w województwie lubuskim najmłodsza struktura wieku ludności (tj. struktura o największym udziale dzieci i młodzieży w ogólnej liczbie ludności) charakteryzowała powiaty: gorzowski (16,2%) oraz sulęciński i wschowski (po 16,0%). Najmniejszy odsetek ludności w wieku 0-14 lat wyróżniał powiat żagański (14,5%), a także krośnieński i żarski (po 14,7%).

Z kolei największy odsetek osób w wieku 65 lat i więcej notuje się w miastach na prawach powiatu: w Gorzowie Wlkp. (19,9%) i Zielonej Górze (19,6%) oraz w powiecie nowosolskim (18,5%), żagańskim (17,7%) i międzyrzeckim (17,6%). Najmniejszy udział ludności z tej grupy wieku zanotowano w powiatach: gorzowskim (14,6%), słubickim (15,1%), a także sulęcińskim (16,1%), zielonogórskim (16,2%) i wschowskim (16,3%).

W porównaniu z 2010 r. w większości powiatów nastąpił spadek odsetka ludzi młodych w strukturze ludności – na poziomie ok. 1,0 p. proc., w tym największy w powiatach: wschowskim, gorzowskim i żarskim. Wzrost odsetka ludności w wieku 0-14 lat odnotowano jedynie w miastach na prawach powiatu: w Zielonej Górze (o 1,5 p. proc.) i Gorzowie Wlkp. (o 1,0 p. proc.).

Jednocześnie we wszystkich powiatach w strukturze ludności odnotowano wyraźne zwiększenie udziału osób starszych, w wieku 65 lat i więcej, przy tym największy wzrost odnotowano w Gorzowie Wlkp. (o 7,3 p. proc.) i w Zielonej Górze (o 6,5 p. proc.).

Mapa 5. Ludność w wieku 0-14 lat według powiatów i gmin w 2019 r.
Map 5. Population in age 0 – 14 by powiats and gminas in 2019

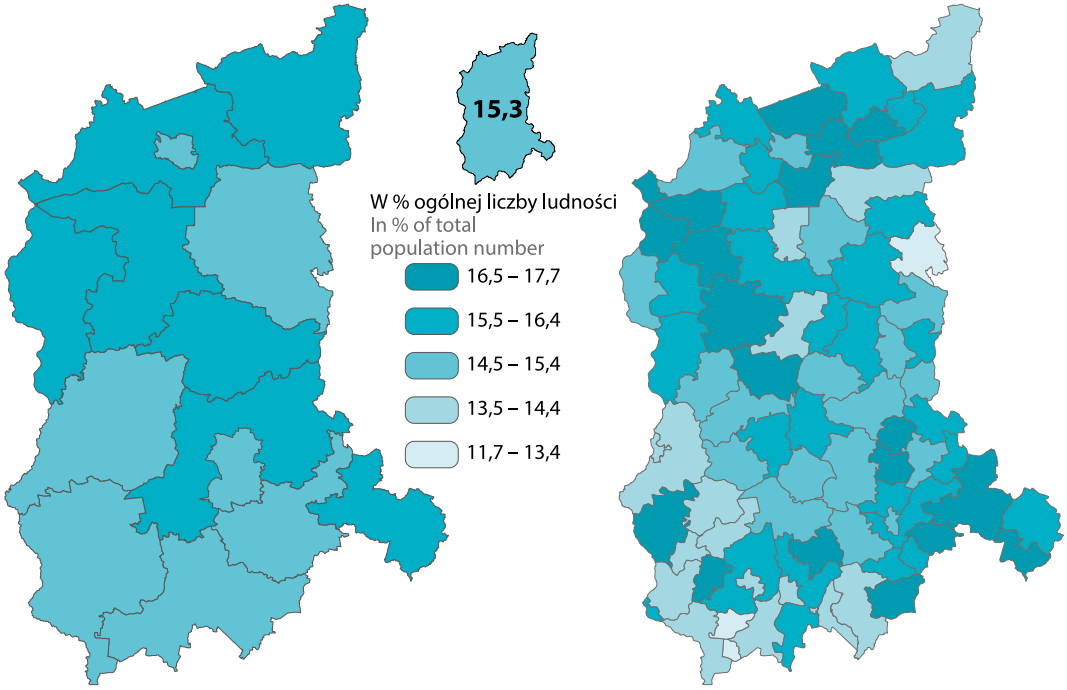

Spośród gmin województwa lubuskiego najmłodsza ludność zamieszkuje gminę wiejską Siedlisko (powiat nowosolski), gdzie udział dzieci i młodzieży w ogólnej liczbie ludności był największy w województwie i wyniósł 17,7%. Jednocześnie udział osób w starszym wieku pozostaje w tej gminie na jednym z niższych poziomów w województwie – 14,0%. Wśród gmin o największym odsetku ludzi młodych znajdują się także gminy wiejskie: Deszczno i Kłodawa (powiat gorzowski), także Zabór (powiat zielonogórski) i Górzyca (powiat słubicki) – po ok. 17%. W tych gminach udział osób starszych w liczbie ludności był najmniejszy i oscylował wokół 12-13%.

Mapa 6. Ludność w wieku 65 lat i więcej według powiatów i gmin w 2019 r.
Map 6. Population in age 65 and more by powiats and gminas in 2019

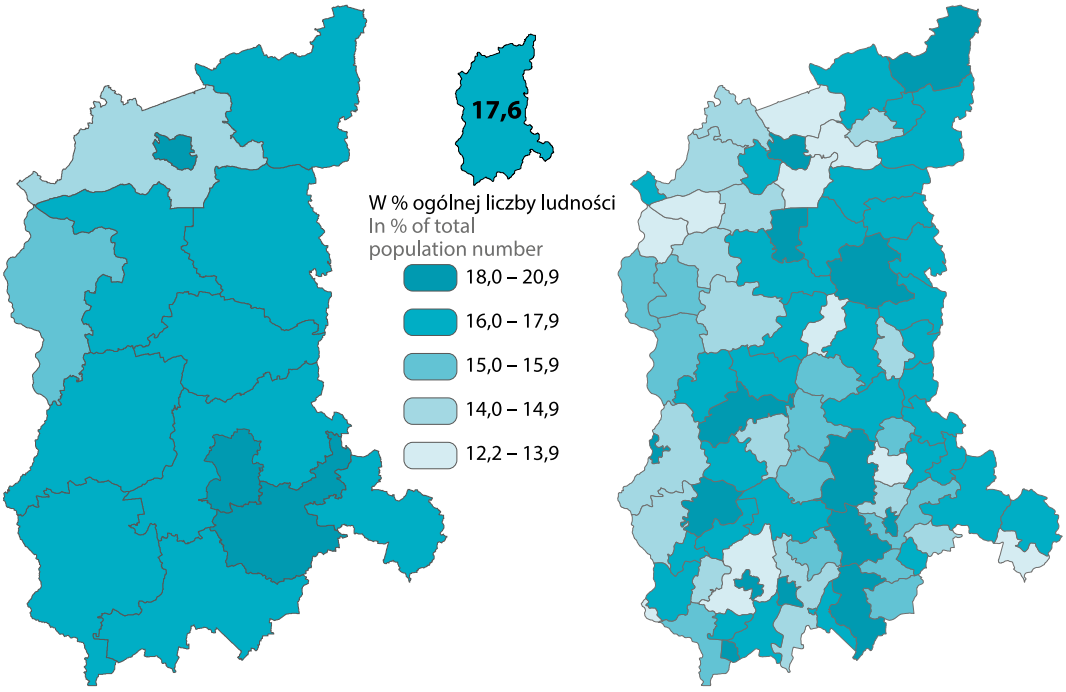

Z kolei najstarsza ludność koncentruje się głównie w dużych ośrodkach miejskich: Nowa Sól, Gorzów Wlkp., Żary i Zielona Góra, gdzie udział osób w wieku 65 lat i więcej wyniósł po ok. 20%. Wysoki udział osób starszych (po ok. 19%) odnotowano również w gminach miejskich Gozdnica i Żagań, a także w gminach miejsko-wiejskich Dobiegniew i Krosno Odrzańskie.

W porównaniu z 2010 r. największy spadek udziału ludzi młodych (w wieku 0-14 lat) w liczbie ludności wystąpił w gminach wiejskich: Przewóz, Gubin, Szczaniec i Trzebiel, a także w gminie miejskiej Gozdnica (po ok. 3 p. proc.). Z kolei największy wzrost odsetka osób w wieku 65 lat i więcej odnotowano w gminach: miejsko-wiejskiej Krosno Odrzańskie (o 7,8 p. proc.), a także w największych miastach w województwie: w Zielonej Górze, Gorzowie Wlkp., Nowej Soli, Żarach, Żaganiu i Gubinie (po ok. 7 p. proc.).

2.4. Ludność według ekonomicznych grup wieku
2.4. Population by working age groups

W kolejnych latach okresu objętego analizą (z wyjątkiem roku 2017) liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym (w wieku 0–17 lat) zmniejszała się. W 2019 r. wyniosła 182,8 tys. osób i była o 12,9 tys. mniejsza w porównaniu z 2010 r. Udział tej grupy w ogólnej liczbie ludności wyniósł 18,1% (wobec 19,1% w 2010 r.) i był taki sam jak średnio w kraju.

W okresie objętym analizą widoczny jest proces przesuwania do grupy wieku poprodukcyjnego licznych roczników osób urodzonych w latach 50. ub. wieku oraz coraz mniej licznej grupy 18-latków zasilających grupę osób w wieku produkcyjnym. W rezultacie sukcesywnie spada liczba i udział ludności w wieku produkcyjnym. W 2019 r. liczba osób z tej grupy wieku wyniosła 610,2 tys. i była mniejsza o 62,6 tys. w porównaniu z 2010 r.

Udział ludności w wieku produkcyjnym w populacji województwa zmniejszył się w porównaniu z 2010 r. o 5,5 p. proc. i wyniósł 60,3%. W kraju odsetek osób w wieku produkcyjnym był nieznacznie niższy i wyniósł 60,0%.

Jednocześnie proces starzenia się zasobów pracy uległ zahamowaniu. Zmniejsza się zarówno liczba, jak i udział ludności w wieku produkcyjnym niemobilnym (powyżej 44 roku życia), która w 2019 r. stanowiła 22,3% ogółu ludności w województwie wobec 25,5% w 2010 r. Zmniejsza się także liczba i odsetek osób w wieku produkcyjnym mobilnym. W porównaniu z 2010 r. udział osób w tym wieku obniżył się z 40,3% do 38,0%.

Wskutek zmian strukturalnych w badanych latach w województwie zwiększył się współczynnik obciążenia demograficznego, wyrażający obciążenie ludności w wieku produkcyjnym (tj. potencjalnych zasobów pracy) osobami w wieku nieprodukcyjnym.

Tablica 5. Ludność w wieku produkcyjnym[a] i nieprodukcyjnym (Stan w dniu 31 grudnia)
Table 5. Working[a] and non-working age population (As of 31 December)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
w tys. in thousand				
OGÓŁEM TOTAL	1023,2	1018,1	1014,5	1011,6
Wiek przedprodukcyjny (0 –17 lat) Pre-working age (0 – 17 years)	195,7	184,5	183,3	182,8
Wiek produkcyjny[a] (18 – 59/64 lata) Working age[a] (18 – 59/64 years)	672,8	642,6	618,6	610,2
wiek mobilny (18 – 44 lata) mobility age (18 – 44 years)	412,3	405,0	391,2	384,4
wiek niemobilny (45 – 59/64 lata) non-mobility age (45 – 59/64 years)	260,5	237,7	227,4	225,8
Wiek poprodukcyjny (60/65 lat i więcej) Post-working age (60/65 years an more)	154,7	190,9	212,6	218,6
w % ogółem in total %				
OGÓŁEM TOTAL	100,0	100,0	100,0	100,0
Wiek przedprodukcyjny (0 –17 lat) Pre-working age (0 – 17 years)	19,1	18,1	18,1	18,1
Wiek produkcyjny[a] (18 – 59/64 lata) Working age[a] (18 – 59/64 years)	65,8	63,1	61,0	60,3
wiek mobilny (18 – 44 lata) mobility age (18 – 44 years)	40,3	39,8	38,6	38,0
wiek niemobilny (45 – 59/64 lata) non-mobility age (45 – 59/64 years)	25,5	23,3	22,4	22,3
Wiek poprodukcyjny (60/65 lat i więcej) Post-working age (60/65 years an more)	15,1	18,8	21,0	21,6
LUDNOŚĆ W WIEKU NIEPRODUKCYJNYM NA 100 OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM NON-WORKING AGE POPULATION PER 100 PERSONS OF WORKING AGE	52,1	58,4	64,0	65,8

a Mężczyźni 18—64 lata, kobiety 18—59 lat.
a Age of 18—64 for males and 18—59 for females.

W 2019 r. na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 66 osób w wieku nieprodukcyjnym, podczas gdy w 2010 r. były to 52 osoby. W skali kraju wskaźnik ten wyniósł 67.

W układzie przestrzennym największy odsetek ludności w wieku produkcyjnym zanotowano w powiecie gorzowskim (62,5%), słubickim (62,3%) i zielonogórskim (61,7%). W powiatach tych udział osób w wieku poprodukcyjnym był najmniejszy (wyniósł odpowiednio 18,2%, 19,0% i 20,0%). W rezultacie wymienione powiaty cechowała najniższa wartość współczynnika obciążenia demograficznego – na 100 osób w wieku produkcyjnym w powiatach słubickim i gorzowskim przypadało po 60 osób w wieku nieprodukcyjnym, a w powiecie zielonogórskim – 62 osoby.

Relatywnie korzystna struktura wieku ekonomicznego cechowała również powiat sulęciński, w którym odnotowano większy niż średnio w województwie odsetek osób w wieku produkcyjnym i mniejszy udział osób w wieku poprodukcyjnym, a współczynnik obciążenia wyniósł 63. Najmniej korzystna relacja analizowanych grup wieku ludności charakteryzowała miasta na prawach powiatu: Gorzów Wlkp. i Zieloną Górę, gdzie odsetek potencjalnych zasobów pracy wyniósł ok. 58%, natomiast udział osób w wieku poprodukcyjnym był najwyższy wśród powiatów (odpowiednio 24,2% i 23,6%).

Współczynnik obciążenia demograficznego (Dependency ratio) określa relacje między poszczególnymi ekonomicznymi grupami wieku ludności, tj. liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Mapa 7. Współczynnik obciążenia demograficznego według powiatów i gmin w 2019 r.
Map 7. Dependency ratio by powiats and gminas in 2019

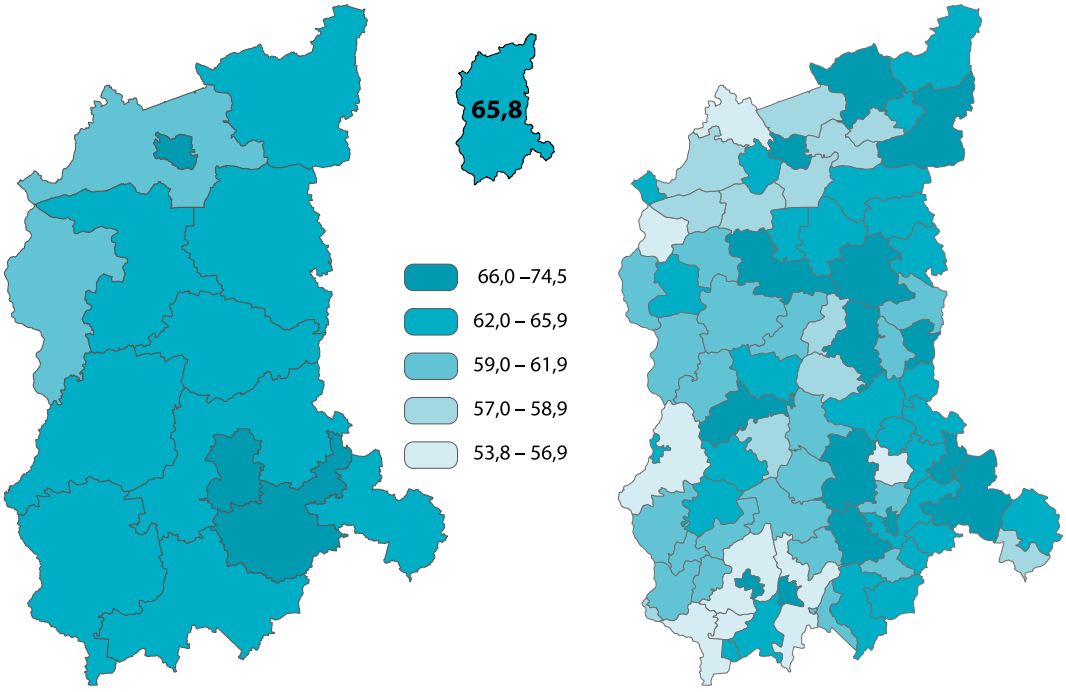

Spośród gmin województwa lubuskiego najmłodsza ludność zamieszkuje gminę wiejską Siedlisko (powiat nowosolski), gdzie udział dzieci i młodzieży w ogólnej liczbie ludności był największy w województwie i wyniósł 17,7%. Jednocześnie udział osób w starszym wieku pozostaje w tej gminie na jednym z niższych poziomów w województwie – 14,0%. Wśród gmin o największym odsetku ludzi młodych znajdują się także gminy wiejskie: Deszczno i Kłodawa (powiat gorzowski), także Zabór (powiat zielonogórski) i Górzyca (powiat słubicki) – po ok. 17%. W tych gminach udział osób starszych w liczbie ludności był najmniejszy i oscylował wokół 12-13%.

Z kolei najstarsza ludność koncentruje się głównie w dużych ośrodkach miejskich: Nowa Sól, Gorzów Wlkp., Żary i Zielona Góra, gdzie udział osób w wieku 65 lat i więcej wyniósł po ok. 20%. Wysoki udział osób starszych (po ok. 19%) odnotowano również w gminach miejskich Gozdnica i Żagań, a także w gminach miejsko-wiejskich Dobiegniew i Krosno Odrzańskie.

Spośród gmin województwa lubuskiego największy udział osób w wieku produkcyjnym w strukturze ludności zanotowano w gminie wiejskiej Gubin (na poziomie 65,0%). Względnie wysoki udział odnotowano także w gminach wiejskich: Zabór, Przewóz, Górzyca, Żagań, Żary, Wymiarki i Kłodawa (po ok. 64%).

Najmniejszy odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym zanotowano w gminach Zabór, Górzyca i Kłodawa (ok. 16%). W gminach tych wartość współczynnika obciążenia demograficznego była najmniejsza (po ok. 54-57), tj. znacznie odbiegająca od średniej wartości w województwie.

W porównaniu z 2010 r. największy spadek odsetka osób w wieku produkcyjnym, poza wymienionymi miastami na prawach powiatu, zanotowano w gminach miejskich: Nowa Sól, Żagań i Żary oraz w gminach miejsko-wiejskich: Krosno Odrzańskie i Skwierzyna (po ok. 7-8 p. proc.). Jednocześnie w gminach zanotowano znaczny wzrost odsetka osób w wieku poprodukcyjnym (po ok. 8 p. proc.).

Rozdział 3. Starzenie się populacji
Chapter 3. Ageing processes of population

3.1. Miary starzenia się społeczeństwa
3.1. Measures of ageing of population

W 2019 r. obserwowano dalsze pogorszenie podstawowych wskaźników odzwierciedlających zmiany w strukturze ludności województwa lubuskiego według wieku oraz wynikającą z tych zmian rosnącą skalę starzenia się populacji. Nadal jednak stopień zaawansowania procesu starzenia był nieco mniejszy niż średnio w kraju.

Mediana wieku ludności
Median age of population

Mediana wieku (Median age) wskazuje przeciętny wiek osób w danej zbiorowości. Wartość mediany wyznacza granicę wieku, którą połowa osób w danej zbiorowości już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła.

W 2019 r. mediana wieku ludności w województwie lubuskim wyniosła 41,2 lat wobec 41,3 średnio w kraju. W kolejnych latach prezentowanego okresu mediana wieku ludności w województwie systematycznie rosła, w tempie równym lub nieco większym od notowanego średnio w kraju. W 2019 r. była o 0,4 roku wyższa w porównaniu z 2018 r. oraz o 3,8 lat wyższa w stosunku do 2010 r. W kraju wiek środkowy ludności zwiększył się w porównaniu z 2018 r. o 0,4 lat, a w stosunku do 2010 r. o 3,3 lata. W rezultacie w 2019 r., podobnie jak w 2018 r., różnica mediany wieku ludności w województwie i w kraju zmniejszyła się w porównaniu z notowaną we wcześniejszych latach (wyniosła po 0,1 roku wobec 0,6 roku w 2010 r.).

W układzie przestrzennym rozpiętość tego wskaźnika wyniosła ponad 3 lata, przy najniższej wartości zanotowanej w województwach: małopolskim i pomorskim (po 40,0 lat), a najwyższej w województwie opolskim (43,1 lata).

Wykres 1. Mediana wieku ludności
Chart 1. Median of age

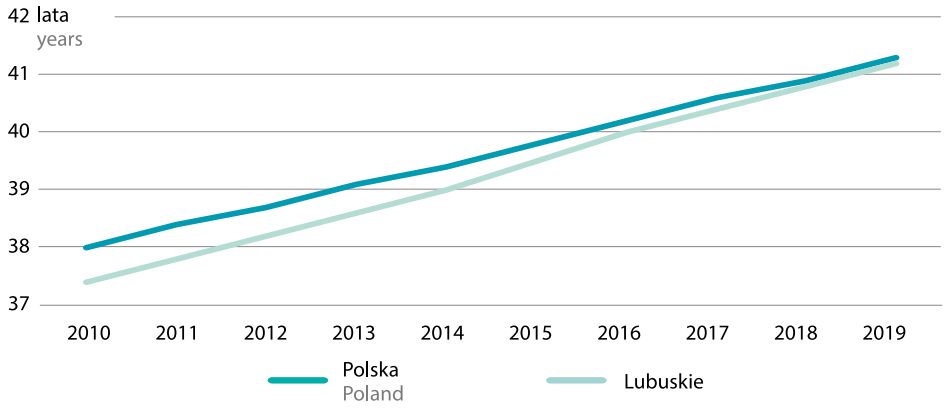

Omawiany wskaźnik wskazuje na większy stopień zaawansowania procesu starzenia się mieszkańców miast niż wsi. Wiek środowy ludności w miastach wyniósł 42,0 lata i był wyższy od mediany wieku mieszkańców wsi – 39,7 lat.

Kobiety w województwie lubuskim są średnio o 3,0 lata starsze od mężczyzn (w kraju o 3,3 lata). W 2019 r. wiek środkowy kobiet wyniósł 42,8 lat, a mężczyzn 39,8 lat (w kraju odpowiednio 43,0 lat i 39,7 lat).

Najmniejsze zróżnicowanie mediany wieku kobiet i mężczyzn notuje się w województwach, w których ludność jest najmłodsza, tj. w województwie pomorskim, w którym wiek środkowy kobiet (41,3 lat) był o 2,6 lat wyższy od wieku mężczyzn i małopolskim, w którym wiek środkowy kobiet (41,5 lat) był o 2,8 lat wyższy niż mężczyzn. Z kolei największe zróżnicowanie mediany wieku kobiet i mężczyzn zanotowano w województwie łódzkim, w którym kobiety (przeciętnie w wieku 45,2 lat) były średnio o 4,4 lata starsze od mężczyzn.

W porównaniu z 2010 r. mediana wieku kobiet wzrosła o 3,6 lat, tj. w mniejszym stopniu niż mediana wieku mężczyzn (o 4,0 lata). W rezultacie zróżnicowanie wieku kobiet i mężczyzn zmniejszyło się (w 2010 r. wyniosło 3,4 lat).

Mediana wieku kobiet w miastach w 2019 r. była o 3,3 lata wyższa niż na wsi – wyniosła odpowiednio 43,9 lat i 40,6 lat. Analogicznie w przypadku mężczyzn: w miastach wiek środkowy mężczyzn wyniósł 40,3 lat, a na wsi o 1,4 roku mniej, tj. 38,9 lat.

Wykres 2. Mediana wieku ludności według płci
Chart 2. Median of age by sex

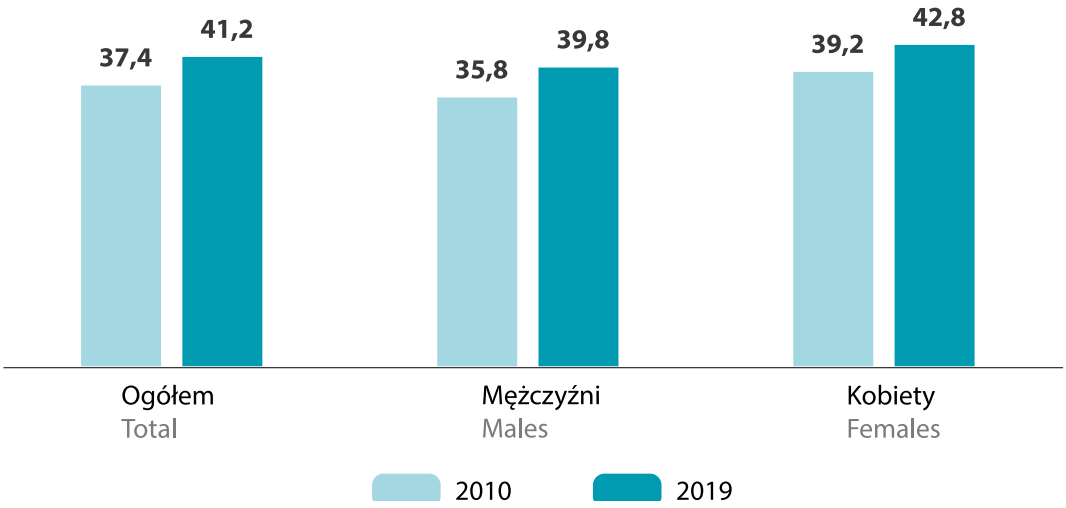

W powiatach i miastach na prawach powiatu województwa lubuskiego mediana wieku ludności kształtowała się na poziomie od 39,9 lat w powiecie sulęcińskim i wschowskim do 42,4 lat w mieście na prawach powiatu Gorzów Wlkp. W grupie powiatów o młodszej niż średnio w województwie populacji znajdował się także powiat gorzowski (40,0 lat), słubicki i zielonogórski (po 40,3 lat), świebodziński (40,6 lat) oraz strzelecko-drezdenecki (40,8 lat). Wysoką medianę wieku ludności oprócz Gorzowa Wlkp., zanotowano w Zielonej Górze (42,0 lat).

We wszystkich powiatach i miastach na prawach powiatu mediana wieku ludności wzrosła w porównaniu z 2010 r., w największym stopniu w powiecie wschowskim i krośnieńskim (po 4,2 lat). Znaczny wzrost tego wskaźnika zanotowano także w powiatach: żarskim i zielonogórskim (po 4,1 lat) oraz słubickim (o 4,0 lata) W najmniejszym stopniu wzrosła mediana wieku mieszkańców Zielonej Góry (o 2,9 lat) oraz Gorzowa Wlkp. (o 3,4 lat).

Mediana wieku mężczyzn w powiatach województwa lubuskiego wyniosła od 38,5 lat w powiecie wschowskim i 38,6 lat w powiecie sulęcińskim do 40,5 oraz 40,6 lat w miastach na prawach powiatu: Gorzów Wlkp. i Zielona Góra. W przypadku kobiet, najmniejsza wartość wskaźnika charakteryzowała powiat gorzowski (40,9 lat), a największa Gorzów Wlkp. (44,3). We wszystkich powiatach i miastach na prawach powiatu wiek środkowy kobiet był wyższy niż mężczyzn. Największe zróżnicowanie wskaźników zanotowano w Gorzowie Wlkp., w którym kobiety były średnio o 3,8 lat starsze od mężczyzn. W grupie powiatów, w których kobiety były starsze od mężczyzn o 3 lata lub więcej znajdowały się także powiaty: żarski, żagański, nowosolski i wschowski. Z kolei najmniejsza różnica przeciętnego wieku kobiet i mężczyzn wyróżnia powiat gorzowski (1,9 roku).

Mapa 8. Mediana wieku według powiatów w 2019 r.
Map 8. Median of age in powiats in 2019

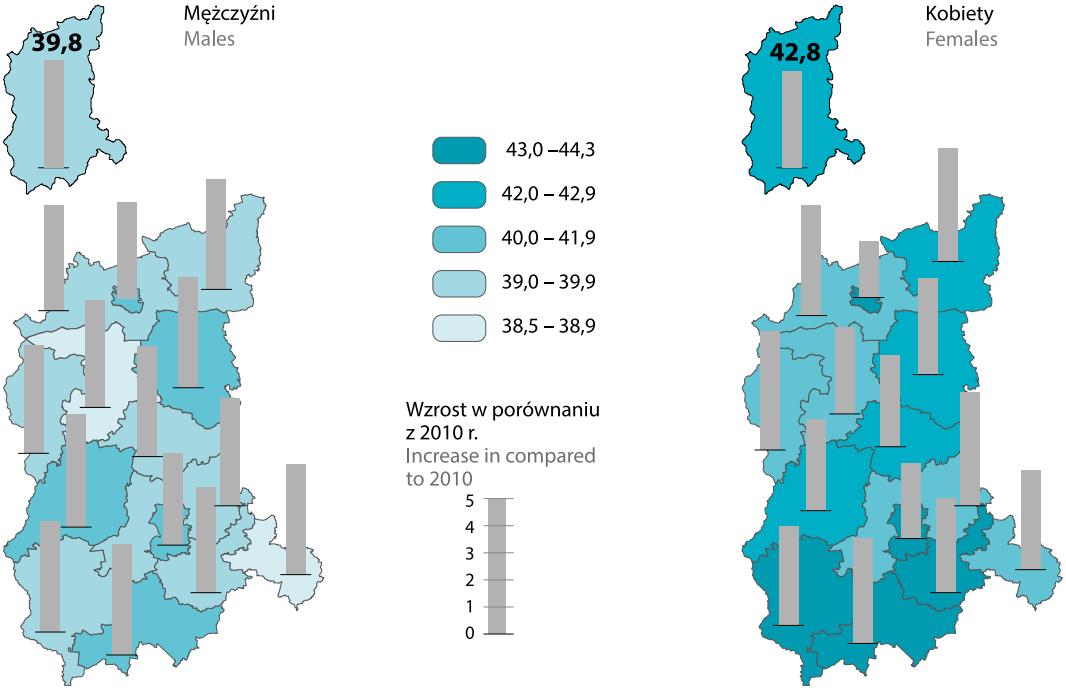

Współczynnik starości demograficznej
Old-age ratio

Współczynnik starości demograficznej lub wskaźnik starości (Old-age ratio) - relacja liczby ludności w starszym wieku (65 lat i więcej) do ogólnej liczby ludności.

Współczynnik starości jest jedną z miar określających zaawansowanie procesu starzenia się ludności. W 2019 r. osoby w starszym wieku (w wieku 65 lat i więcej) stanowiły 17,6% ogólnej populacji, tj. o 0,5 p. proc. mniej niż średnio w kraju. Spośród województw najmniejszy współczynnik starości zanotowano w województwie warmińsko-mazurskim (16,6%), a największy w województwie łódzkim (20,1%).

W województwie lubuskim, podobnie jak w innych województwach, udział liczby ludności w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności rośnie, przy czym w kolejnych latach w okresie 2010-2019 roczne przyrosty współczynnika starości były nieco wyższe niż średnio w kraju. W stosunku do 2018 r. współczynnik zwiększył się o 0,7 p. proc., a w relacji do 2010 r. – o 5,9 p. proc. W kraju wzrost omawianego współczynnika wyniósł odpowiednio 0,6 p. proc. i 4,6 p. proc. Wyższy niż w województwie lubuskim wzrost odsetka ludności w wieku 65 lat i więcej w relacji do 2010 r. zanotowano jedynie w województwie zachodniopo-

morskim (o 6,3 p. proc.). Z kolei najmniejszy wzrost tego współczynnika charakteryzował województwa: podlaskie (o 3,2 p. proc.) i małopolskie (o 3,4 p. proc.).

Wykres 3. Współczynnik starości demograficznej (w%)
Chart 3. Old-age ratio (in %)

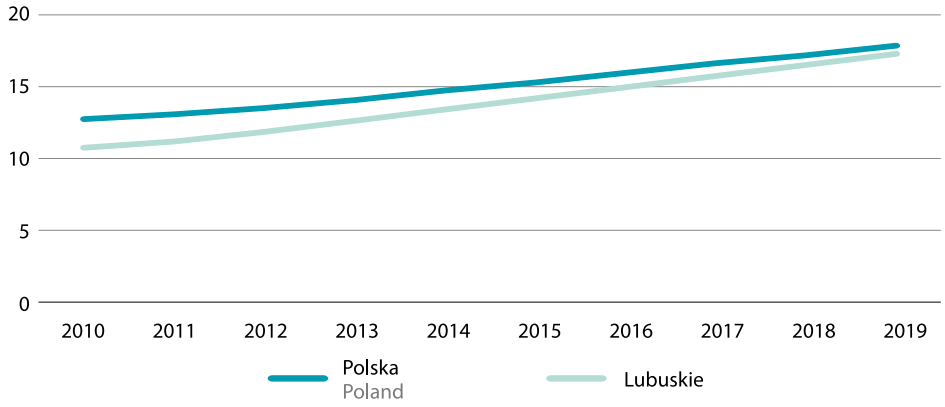

W populacji mężczyzn współczynnik starości demograficznej wyniósł 14,5% (wobec 14,9% średnio w kraju) i był o 5,7 p. proc. wyższy niż w 2010 r. Z kolei współczynnik starości kobiet wyniósł 20,5% (w kraju 21,1%), tj. o 6,0 p. proc. więcej niż w 2010 r. Zarówno w przypadku mężczyzn, jak i kobiet wzrost współczynnika w województwie był wyższy niż średnio w kraju (odpowiednio 4,4 p. proc. i 4,8 p. proc.).

Wykres 4. Współczynnik starości demograficznej według płci (w %)
Chart 4. Elderly population ratio by sex (in %)

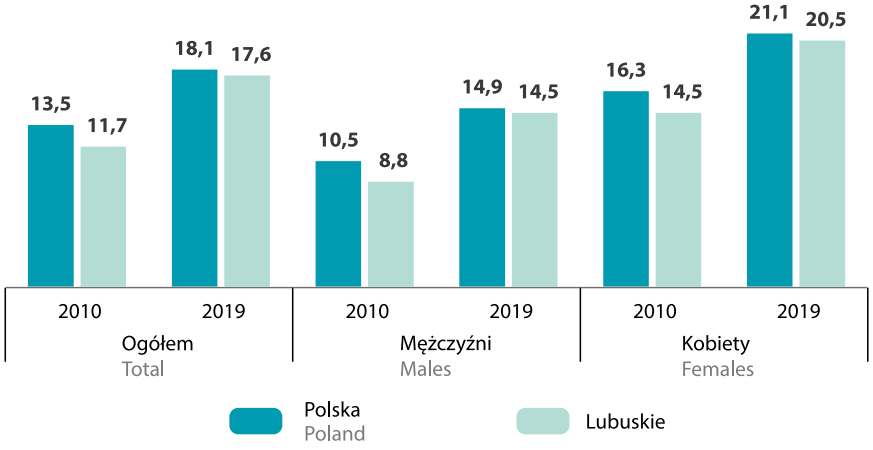

Spośród powiatów i miast na prawach powiatu województwa lubuskiego proces starzenia jest najbardziej zaawansowany w Gorzowie Wlkp. i Zielonej Górze. Udział ludności w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności miast wyniósł odpowiednio 19,9% i 19,6%. Wyższa niż średnia w województwie wartość współczynnika charakteryzowała także powiaty nowosolski i żagański (odpowiednio 18,5% i 17,7%). Z kolei najmniejszą wartość współczynnika starości demograficznej notowano w powiecie gorzowskim (14,6%) oraz słubickim (15,1%).

Największy wzrost współczynnika starości demograficznej w stosunku do 2010 r. wystąpił w Gorzowie Wlkp. (o 7,3 p. proc.). Znaczny wzrost zanotowano także w powiatach: nowosolskim i krośnieńskim (po 6,3 p. proc.), międzyrzeckim (o 6,2 p. proc.) oraz w powiecie zielonogórskim (o 6,0 p. proc.). Najmniejszy wzrost omawianego współczynnika zanotowano w powiatach: gorzowskim i słubickim (po 4,5 p. proc.) oraz sulęcińskim (4,6 p. proc.).

Mapa 9. Współczynnik starości demograficznej według powiatów w 2019 r.
Map 9. Old-age ratio by powiats in 2019

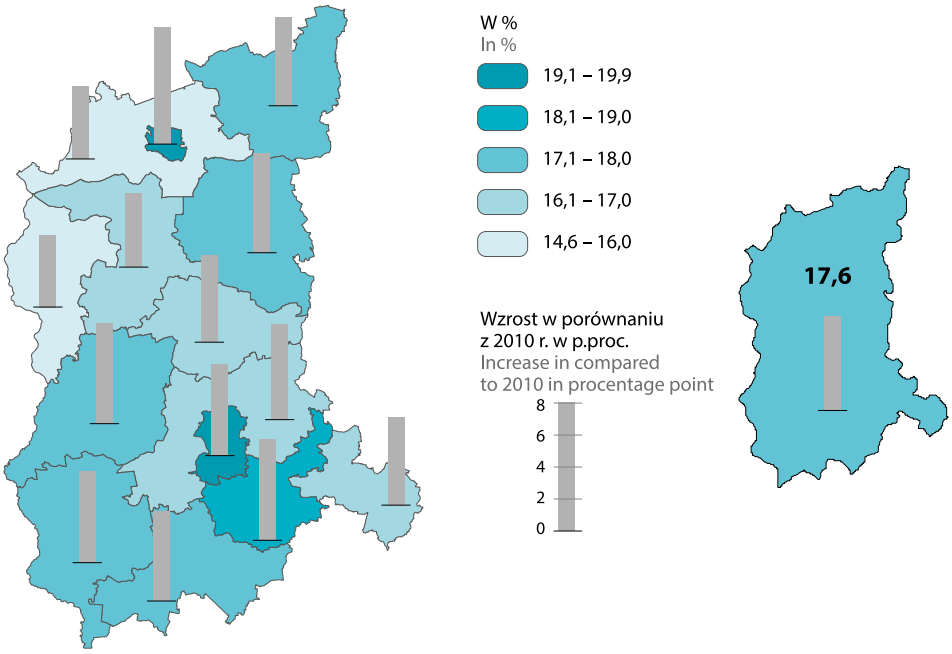

Indeks starości
Ageing index

Indeks starości (Ageing index) - relacja pokoleniowa dziadków i wnuczków, tj. liczba osób w wieku 65 i więcej lat przypadająca na 100 osób w wieku 0-14 lat.

W okresie objętym analizą obserwuje się systematyczny wzrost udziału osób starszych w populacji województwa lubuskiego i utrzymujący się na względnie stałym poziomie udział osób młodych. W rezultacie relacja pokoleniowa dziadków i wnuczków pogarsza się. W 2019 r. na 100 osób w wieku 0-14 lat przypadało 115 osób w wieku 65 lat i więcej, wobec 110 w 2018 r. i 76 w 2010 r. W kraju indeks starości wyniósł 118 (wobec 115 w poprzednim roku i 89 w 2010 r.).

W układzie przestrzennym rozpiętość indeksu starości wyniosła 42 pkt., przy najniższej wartości w województwie pomorskim (101), a najwyższej w województwie świętokrzyskim (143). Wśród województw o względnie niskiej wartości wskaźnika (poniżej 110) mieszczą się województwa: wielkopolskie (102), małopolskie (105) i warmińsko-mazurskie (108). Z kolei wysokie wartości indeksu starości (powyżej 130) zanotowano w województwach: łódzkim i opolskim (po 140) oraz śląskim (132).

Wykres 5. Indeks starości
Chart 5. Ageing index

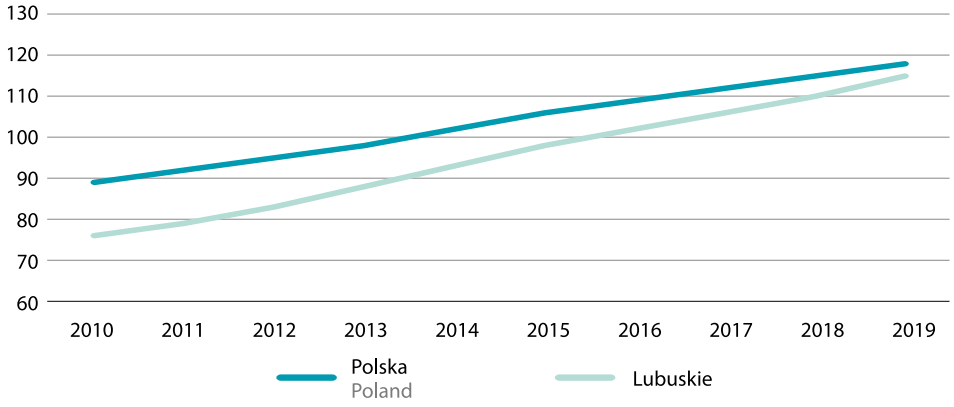

Spośród powiatów i miast na prawach powiatu w województwie lubuskim najniższy indeks starości notowano w powiecie gorzowskim (90) i słubickim (96). Znacznie mniej korzystna relacja pokoleniowa występuje w miastach na prawach powiatu: Gorzów Wlkp. i Zielona Góra, w których na 100 wnuków przypadało odpowiednio 133 i 129 dziadków. Wysokie wartości indeksu charakteryzowały także powiaty: żagański i nowosolski (odpowiednio 122 i 120), oznaczające, że pokolenie dziadków jest o ok. 1/5 liczniejsze niż pokolenie wnuków.

Mapa 10. Indeks starości według powiatów w 2019 r.
Map 10. Ageing index by powiats in 2019

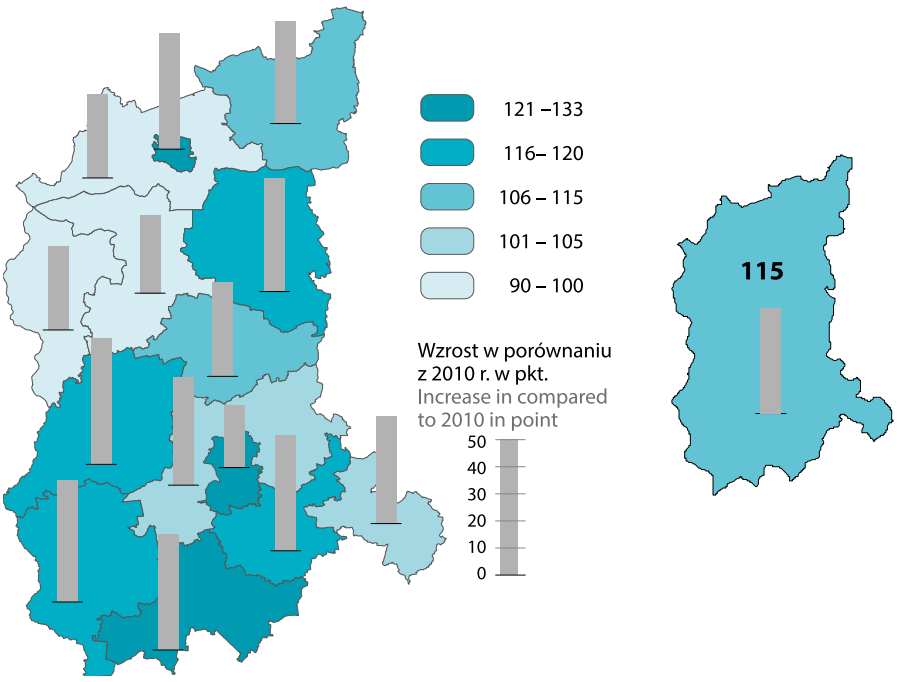

We wszystkich powiatach indeks starości znacząco pogorszył się w porównaniu z 2010 r., najbardziej w powiecie krośnieńskim (w którym wyniósł 117, tj. o 47 pkt. więcej niż w 2010 r.) i żarskim (119, tj. o 45 pkt. więcej). Znaczny wzrost indeksu wystąpił także w powiatach: nowosolskim, żagańskim i w Gorzowie Wlkp., w których zwiększył się po 43 pkt. (tj. odpowiednio do 120, 122 i 133). Najmniejszy wzrost wskaźnika zanotowano w Zielonej Górze (o 23 pkt. do 129) oraz w powiecie sulęcińskim (o 29 pkt. do 100).

Miara podwójnego starzenia
Double ageing ratio

Miara podwójnego starzenia (Double ageing ratio) – udział osób w wieku 85 lat i więcej w populacji osób w wieku 65 lat i więcej.

W województwie lubuskim udział osób sędziwych (w wieku 85 lat i więcej) w populacji osób starszych (65 lat i więcej) w kolejnych latach analizowanego okresu nie przekraczał 11% i był nieco niższy niż średnio w kraju. W 2019 r. wyniósł 10,3% (wobec 11,7% w kraju). W porównaniu z poprzednim rokiem odsetek ten zmniejszył się o 0,2 p. proc., a w relacji do 2010 r. zwiększył się – o 0,4 p. proc. W kraju wskaźnik ten nie zmienił się w stosunku do notowanego w 2018 r., natomiast w porównaniu z 2010 wzrósł o 1,7 p. proc.

Udział osób sędziwych w liczbie osób starszych w województwie lubuskim był niższy niż w pozostałych województwach. Stosunkowo niską wartość miary podwójnego starzenia zanotowano w województwie wielkopolskim (10,4%), śląskim (10,5%) i zachodniopomorskim (10,6%). Z kolei największy odsetek osób sędziwych charakteryzował województwa: podlaskie (14,1%) i mazowieckie (13,0%).

Wykres 6. Miara podwójnego starzenia (w %)
Chart 6. Double ageing ratio (in %)

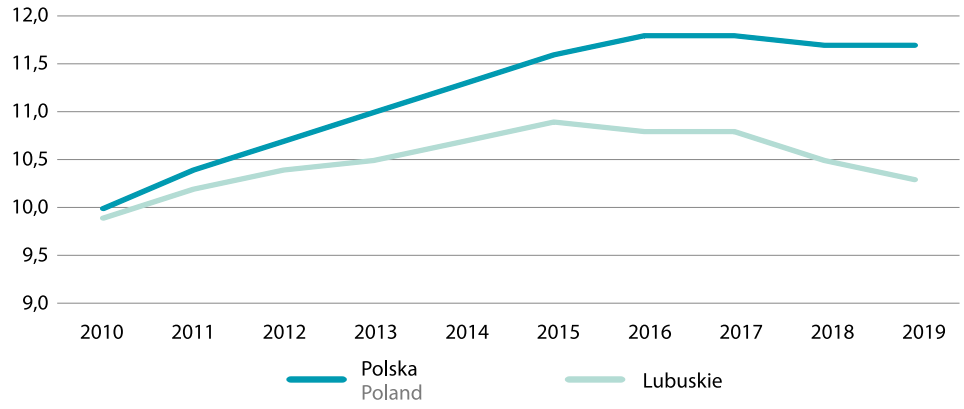

We wszystkich powiatach i miastach na prawach powiatu w województwie miara podwójnego starzenia była niższa od średniej w kraju. Największy udział osób w wieku 85 lat i więcej w ludności w wieku 65 lat i więcej zanotowano w powiecie sulęcińskim (11,4%) i nowosolskim (11,1%). Najmniejsze wartości tego wskaźnika notowano w powiatach: świebodzińskim (9,6%) oraz krośnieńskim, słubickim, strzelecko-drezdeneckim i w Gorzowie Wlkp. (po 9,8%).

Wzrost odsetka osób sędziwych w porównaniu z 2010 r. zanotowano w 8 powiatach i miastach na prawach powiatu, w tym w Zielonej Górze (o 1,8 p. proc.) i w powiecie słubickim (o 1,6 p. proc.). Spadek wartości prezentowanego wskaźnika zanotowano m.in. w powiecie strzelecko-drezdeneckim (o 1,7 p. proc.) oraz w powiecie gorzowskim (o 1,1 p. proc.).

Mapa 11. Miara podwójnego starzenia według powiatów w 2019 r. (w %)
Map 11. Double ageing ratio by powiats in 2019 (in %)

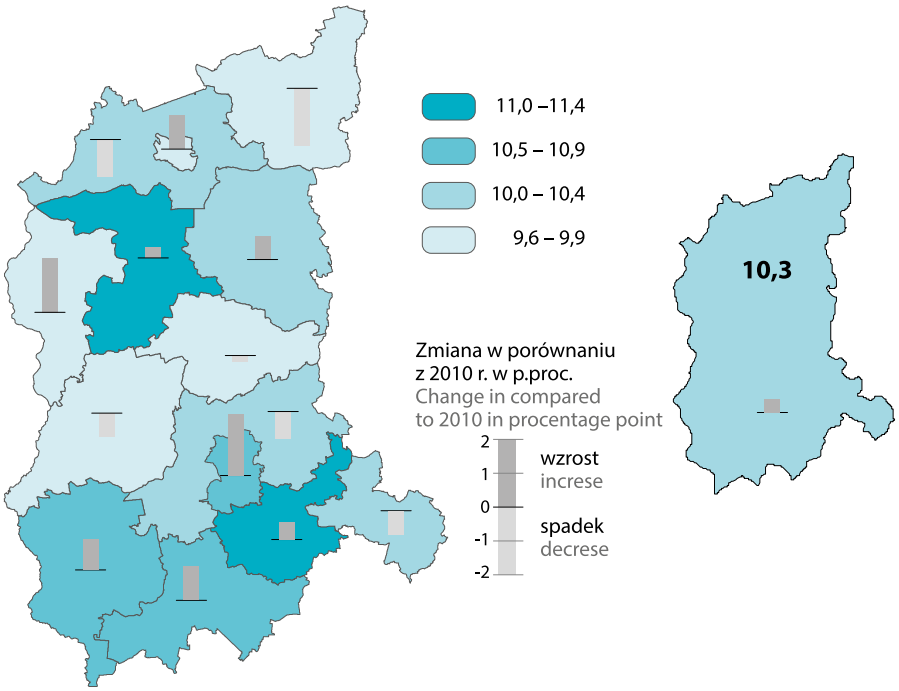

Wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego
Parent support ratio

Wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego (Parent support ratio) – relacja osób w wieku 85 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 50-64 lata.

Obserwowany wzrost udziału osób starszych (w tym w wieku 85 lat i więcej) w ogólnej liczbie ludności, przy spadku udziału osób w wieku 50-64 lata wpływa na pogorszenie możliwości wsparcia dla osób sędziwych wynikającego z relacji pomiędzy liczebnością poszczególnych grup wieku.

W 2019 r. na 100 osób w wieku 50-64 lata przypadało 9,3 osób w wieku 85 lat i więcej. Było to więcej niż w poprzednich latach: o 0,4 osoby w porównaniu z 2018 r. oraz o 4,1 osób w stosunku do 2010 r. W kraju wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego wyniósł 10,9, tj. odpowiednio o 0,5 i 4,6 więcej.

Relacja pokolenia osób sędziwych do osób w wieku 50-64 lata w województwie lubuskim jest bardziej korzystna niż w większości województw. Mniejszą wartość wskaźnika wsparcia międzypokoleniowego zanotowano jedynie w województwie warmińsko-mazurskim (9,2). W większości województw wskaźnik ten był jednak wyższy niż 10,0, w tym w województwie mazowieckim wyniósł 13,0, w podlaskim 12,4, a w świętokrzyskim 12,2.

Wykres 7. Wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego
Chart 7. Parent support ratio

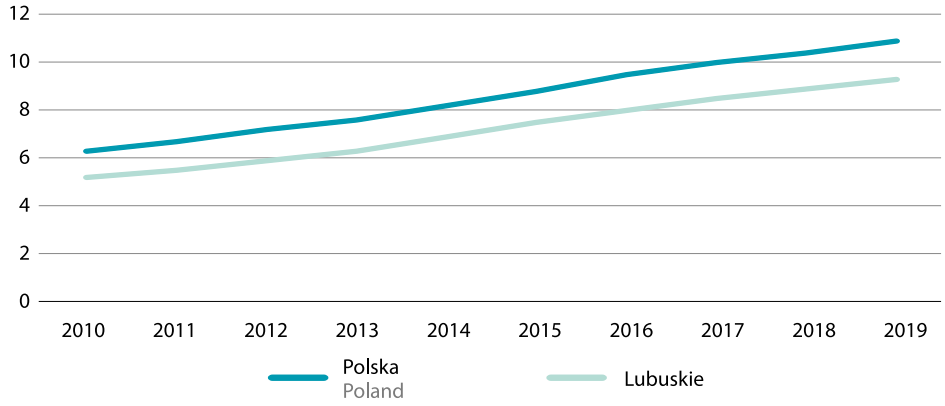

Spośród powiatów i miast na prawach powiatu w województwie lubuskim tylko w Zielonej Górze wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego był wyższy niż średnio w kraju (wyniósł 11,4). Znaczna liczba osób sędziwych przypadających na 100 osób w wieku 50-64 lata charakteryzuje powiat nowosolski (10,7) oraz Gorzów Wlkp. (10,1). Najniższą wartość wskaźnika wsparcia międzypokoleniowego zanotowano w powiecie słubickim i gorzowskim (odpowiednio 7,2 i 7,5).

We wszystkich powiatach omawiana relacja pokoleniowa pogorszyła się w porównaniu z 2010 r.: najbardziej w miastach na prawach powiatu – w Zielonej Górze – o 6,1 pkt. i w Gorzowie Wlkp. o 5,5 pkt., a także w powiecie nowosolskim – o 5,0 pkt. Najmniejszy wzrost wskaźnika wsparcia międzypokoleniowego zanotowano w powiecie gorzowskim (o 2,1 pkt.).

Mapa 12. Wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego według powiatów w 2019 r.
Map 12. Parent support ratio by powiats in 2019

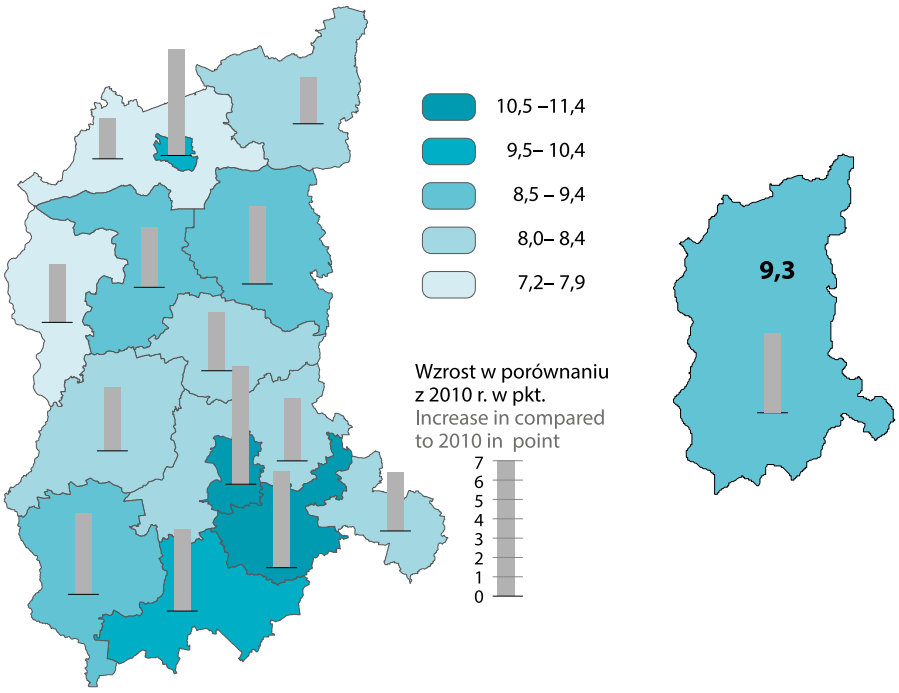

Rozdział 4. Ruch naturalny ludności
Chapter 4. Vital statistics

Obserwowane przemiany demograficzne wskazują, że obecna sytuacja ludnościowa województwa lubuskiego nie gwarantuje stabilnego rozwoju demograficznego. Zmniejszająca się liczba urodzeń i wzrastająca liczba zgonów skutkują stopniowym spadkiem liczby mieszkańców. Zdecydowanie mniejsza w przyszłości liczba kobiet w wieku rozrodczym będzie miała negatywny wpływ na przyszłą liczbę urodzeń. W zakresie wielkości urodzeń szczególnie pozytywnie wyróżniały się lata 2010-2012, a także rok 2017, kiedy w większości powiatów współczynniki urodzeń kształtowały się na poziomie co najmniej wojewódzkim.

Spadek liczby urodzeń w 2019 r. dotyczył przede wszystkim dzieci urodzonych jako pierwsze i drugie, których udział zmniejszył się na korzyść urodzeń trzecich i kolejnych. Zmiany wzorca płodności spowodowały przesunięcie się momentu, w którym kobiety decydują się na urodzenie dziecka. Mediana wieku kobiet, które w 2019 r. urodziły dziecko wyniosła ok. 30 lat, to o prawie 2 lata więcej niż w 2010 r. Od 2011 r. współczynnik dzietności w województwie utrzymuje się blisko progu skrajnie niskiej płodności. W 2019 r. wyniósł 1,32 i był niższy niż w kraju (1,41).

W województwie lubuskim obserwuje się niekorzystne zmiany w zakresie przyrostu naturalnego, który szybko maleje. Rok 2019 był drugim z kolei, w którym pogłębił się ubytek naturalny – liczba urodzeń była mniejsza od liczby zgonów o 2,0 tys. Współczynnik przyrostu naturalnego ukształtował się na poziomie minus 2,0‰, tj. najniższym w ostatnim dwudziestoleciu. Ubytek naturalny ludności odnotowano we wszystkich powiatach, przy czym najwyższy charakteryzował powiat żagański (minus 3,9‰), żarski (minus 3,6‰) i krośnieński (minus 3,5‰). W wyniku tak kształtujących się zmian województwo wkroczyło w okres kryzysu demograficznego.

4.1. Urodzenia żywe
4.1. Live births

Po okresie wzrostu w latach 2016-2017 liczba urodzeń żywych w kolejnych latach stopniowo zaczęła się zmniejszać; w 2019 r. wyniosła 9,0 tys. i była mniejsza zarówno w stosunku do 2018 r. (o 4,6%), jak i w porównaniu z 2010 r. (o 17,4%). W kraju w 2019 r. tempo spadku liczby urodzeń w skali roku wyniosło 3,4%.

Odnotowany spadek liczby urodzeń (poniżej poziomu urodzeń z 2003 r. określanego mianem niżu demograficznego), potwierdza, że kształtujące się w poprzednich latach procesy ludnościowe spowodowały, że województwo weszło w okres kryzysu demograficznego, który może mieć charakter dłuższej tendencji. Podobne zmiany obserwowane są na poziomie kraju.

Tablica 6. **Ruch naturalny ludności (Stan w dniu 31 grudnia)**
Table 6. Vital statistics (As of 31 December)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
w tys. in thousand				
Urodzenia żywe Live births	10,9	9,4	9,5	9,0
Zgony Deaths	9,5	10,2	11,0	11,1
Przyrost naturalny Natural increase	1,5	-0,7	-1,5	-2,0

Tablica 6. Ruch naturalny ludności (Stan w dniu 31 XII) dok.
Table 6. Vital statistics (As of 31 December) cont.

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
na 1000 ludności per 1000 population				
Urodzenia żywe Live births	10,7	9,2	9,3	8,9
Zgony Deaths	9,3	10,0	10,8	10,9
Przyrost naturalny Natural increase	1,4	-0,7	-1,5	-2,0

Urodzenia żywe na 1000 ludności
Live births per 1000 population

W 2019 r. współczynnik urodzeń żywych w przeliczeniu na 1000 ludności wyniósł 8,9 (w kraju 9,8). W porównaniu z 2018 r. współczynnik zmniejszył się o 0,4 pkt. natomiast w stosunku do 2010 r. był niższy o 1,8 pkt.

W 2019 r. współczynniki urodzeń na wsi i w miastach kształtowały się na podobnym poziomie. W miastach liczba urodzeń na 1000 ludności wyniosła 8,9, a na wsi 9,0, podczas gdy przed rokiem współczynnik urodzeń zarówno w miastach, jak i na wsi wyniósł 9,3.

W 2010 współczynnik urodzeń był zdecydowanie wyższy na wsi (11,5) niż w miastach (10,2).

Najwyższy poziom urodzeń żywych charakteryzuje województwa: pomorskie, mazowieckie, małopolskie i wielkopolskie – wielkość współczynnika w 2019 r. oscylowała tam między 11,1‰–10,7‰. Jest to uwarunkowane relatywnie młodszą strukturą wieku mieszkańców tych województw. Z kolei najniższy poziom urodzeń notuje się w województwach: świętokrzyskim (8,3‰ w 2019 r.), zachodniopomorskim i opolskim (po 8,6‰).

W 2019 r. najwyższą liczbę urodzeń żywych na 1000 ludności zanotowano w powiatach: świebodzińskim (10,0), słubickim (9,7) i strzelecko-drezdeneckim (9,6), najmniejszą zaś w powiatach: krośnieńskim (7,9), żarskim (8,0‰), żagańskim (8,2) i gorzowskim (8,5).

W porównaniu z 2010 r. we wszystkich powiatach i miastach na prawach powiatu współczynnik urodzeń pogorszył się, najbardziej w powiecie wschowskim (o 3,4 pkt. do 9,1) i gorzowskim (o 3,1 pkt. do 8,5). W grupie powiatów o znacznym pogorszeniu współczynnika mieściły się także powiaty: krośnieński i żarski (po 2,7 pkt. do odpowiednio 7,9 i 8,0) oraz nowosolski (o 2,6 pkt. do 8,7). Najmniejszy spadek współczynnika urodzeń charakteryzował miasta na prawach powiatu: Gorzów Wlkp. i Zieloną Górę (odpowiednio o 0,8 pkt. i 0,3 pkt.) oraz powiat świebodziński (o 0,6 pkt.).

W 2019 r. 1/3 gmin w województwie zanotowała wartość wskaźnika urodzeń przewyższającą średnią wartość wskaźnika wojewódzkiego. Najwyższy współczynnik urodzeń zarejestrowano w gminie wiejskiej Słońsk (powiat sulęciński) – ponad 13 urodzeń żywych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców tej gminy. To o ponad 4 urodzenia więcej niż przeciętnie w województwie. Wysokie wartości tego współczynnika wystąpiły także w gminach wiejskich: Bojadła i Żagań oraz miejsko-wiejskiej Ośno Lubuskie (po ok. 11 urodzeń żywych licząc na 1000 mieszkańców). Najniższe wartości współczynnika zanotowano w gminach wiejskich Kłodawa (5,6) i Przewóz (6,0).

Mapa 13. Urodzenia żywe według powiatów i gmin w 2019 r.
Map 13. Live births by powiats and gminas in 2019

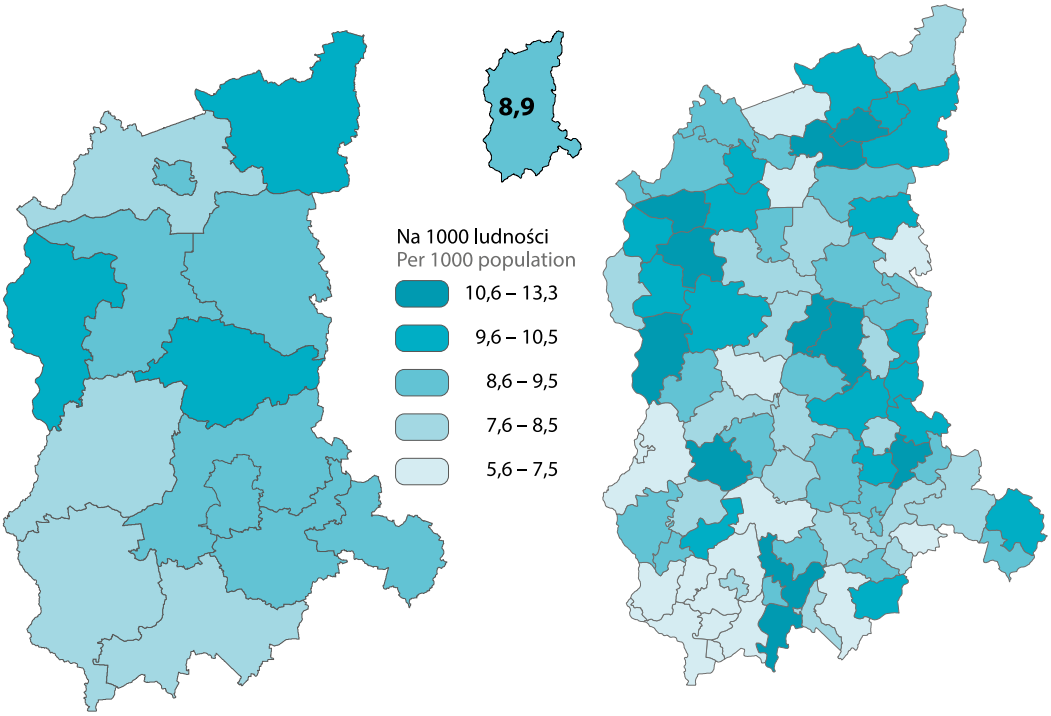

W porównaniu z 2010 r. większość gmin zanotowała pogorszenie wartości współczynnika urodzeń, a największy spadek wystąpił w gminach wiejskich Lipinki Łużyckie i Siedlisko, w których wskaźnik obniżył się o ok. 7 pkt. Poziom urodzeń wzrósł jedynie w siedmiu gminach, przy tym najbardziej w gminie wiejskiej Bojadła (o 3 pkt.)

Struktura urodzeń według wieku matki
Structure of birth by mother age

W 2019 r. większość urodzeń żywych (łącznie 63,5%) zarejestrowano wśród kobiet z dwóch grup wieku: 25-29 lat (32,1%) oraz 30-34 lata (31,4%). W kraju odsetek urodzeń żywych wśród kobiet z wymienionych grup wieku był nieznacznie wyższy i wyniósł łącznie 65,5%. Dalsze 18,9% urodzeń żywych w województwie zanotowano wśród kobiet w wieku do 25 lat (wobec 15,0% w kraju), a 17,6% wśród kobiet po 35 roku życia (w kraju prawie 20%).

W porównaniu z 2010 r. obserwuje się przesunięcie urodzeń w kierunku starszych roczników wieku matek. Wśród rodzących zmniejszył się odsetek kobiet w wieku 30-34 lata (o 5,8 p. proc.), 20-24 lata (o 5,4 p. proc.) i 25-29 lat (o 5,0 p. proc.).

Biorąc pod uwagę kolejność urodzenia dziecka, spadek liczby urodzeń w 2019 r. dotyczył przede wszystkim dzieci urodzonych jako pierwsze i drugie, których udział zmniejszył się na korzyść urodzeń trzecich i kolejnych. W 2019 r. zanotowano spadek, zarówno liczby, jak i odsetka urodzeń pierwszej i drugiej kolejności w stosunku do 2010 r. Urodzenia te stanowiły odpowiednio, ok. 41% i 30% ogółu urodzeń żywych (w 2010 r. urodzenia pierwsze stanowiły połowę wszystkich urodzeń żywych, a urodzenia drugie 36%). Równocześnie odsetek dzieci urodzonych jako trzecie i czwarte podwoił się i wyniósł, odpowiednio, ok. 20% i 6%.

Odsetek urodzeń małżeńskich w województwie w 2019 r. wyniósł 60,0% i zmniejszył się w odniesieniu do 2010 r. o 3,6 p. proc. Dla porównania w kraju w związkach małżeńskich urodziło się ok. 75% wszystkich dzieci.

4.2. Płodność kobiet i współczynniki reprodukcji ludności
4.2. Female fertility and reproduction rates of population

Bieżąca liczba urodzeń jest zależna od liczby kobiet w wieku prokreacyjnym (15–49 lat) oraz od jej struktury. Drugim elementem mającym istotny wpływ na liczbę urodzeń są postawy i zachowania prokreacyjne ludności. W województwie liczeba kobiet w wieku rozrodczym wyraźnie zmalała: w 2010 r. było 159,0 tys. kobiet w tym wieku, a w 2019 r. 138,5 tys. (o ok. 13% mniej).

Jednocześnie nastąpiło przesunięcie najwyższej płodności kobiet – z dominującej grupy wieku 25-29 lata do grup wieku 25-29 lat i 30-34 lata. W 2019 r. na 1000 kobiet w wieku 25-29 lat przypadało 89 urodzeń i w wieku 30-34 lata - 74 urodzenia, podczas gdy w 2010 r. było ich odpowiednio 92 i 68. Odnotowano także wzrost płodności kobiet w wieku powyżej 40. roku życia: na 1000 kobiet w wieku 40-44 lata przypadało ok. 7 urodzeń (w 2010 r. – 5). Wyraźnie natomiast obniżyła się płodność kobiet w wieku 20-24 lat (z 62 do 54 urodzeń).

Tablica 7. Płodność kobiet i współczynniki reprodukcji ludności
Table 7. Female fertility and reproduction rates of population

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Płodność - urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku lat: Fertility – live births per 1000 women aged:				
15-49	43,0	38,7	39,7	38,2
15-19	19,6	16,5	13,9	11,3
20-24	61,6	54,3	56,8	53,6
25-29	91,6	81,8	88,9	88,7
30-34	67,5	66,3	73,3	74,4
35-39	27,2	28,0	32,0	30,9
40-44	4,7	5,3	6,2	6,5
45-49	0,3	0,2	0,3	0,2
Współczynniki: Rates:				
dzietności ogólnej total fertility	1,352	1,253	1,353	1,320
reprodukcji brutto gross reproduction	0,653	0,601	0,659	0,660
dynamiki demograficznej demographic dynamics	1,153	0,928	0,862	0,816

Zmiany wzorca płodności spowodowały przesunięcie się momentu, w którym kobiety decydują się na dziecko. Mediana wieku dla kobiet, które w 2019 r. urodziły dziecko to ok. 30 lat – o prawie 2 lata więcej niż w 2010 r. Dla rodzących po raz pierwszy wskaźnik zwiększył się do ok. 28 lat (o 1,5 roku w porównaniu z 2010 r.). Wiek środkowy dla matek w kraju był podobny.

Współczynnik dzietności
Fertility rate

Współczynnik dzietności (Fertility rate) określa liczbę dzieci, które urodziłaby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15–49 lat) przy założeniu, że w poszczególnych fazach tego okresu rodziłaby z intensywnością obserwowaną w badanym roku, tzn. przy przyjęciu cząstkowych współczynników płodności z tego okresu za niezmienne.

Urodzenia są kluczowym czynnikiem wpływającym na liczbę i strukturę ludności. Aby zapewnić stabilny rozwój demograficzny regionu, w danym roku na każde 100 kobiet w wieku 15–49 lat powinno przypadać średnio co najmniej 210–215 urodzonych dzieci. W 2019 r. w województwie lubuskim na 100 kobiet w wieku rozrodczym przypadały 132 urodzenia, a przed rokiem – 135. W kraju liczba ta była wyższa i wyniosła 141. Taki stan rzeczy wynika przede wszystkim z odkładania na później przez ludzi młodych decyzji o założeniu rodziny. Od 2011 r. współczynnik dzietności w województwie utrzymuje się blisko progu skrajnie niskiej płodności.

W 2019 r. we wszystkich województwach wartość współczynnika dzietności kształtowała poniżej 2, przy czym najwyższe współczynniki zanotowano w województwie pomorskim (1,59) i mazowieckim (1,57), a najniższy w województwie świętokrzyskim (1,23).

Współczynnik reprodukcji brutto
Gross reproduction rate

> **Współczynnik reprodukcji** (Gross reproduction rate) brutto określa liczbę córek urodzonych przeciętnie przez kobietę przy założeniu, że kobieta będąc w wieku rozrodczym (15–49 lat) rodzić będzie z częstotliwością jaką charakteryzują się wszystkie kobiety rodzące w roku, dla którego oblicza się współczynnik (niezmienne współczynniki płodności).

W latach 2010-2015 współczynnik reprodukcji brutto charakteryzujący aktualną płodność sukcesywnie malał i w 2015 r. osiągnął poziom 0,653. W okresie od 2016 r. do 2017 r. wielkość wskaźnika wzrosła do 0,690, a następnie nieco się obniżyła i w okresie 2018-2019 r. utrzymywała się na niezmiennym poziomie 0,660. Obecnie współczynnik reprodukcji brutto jest tylko nieznacznie wyższy od wielkości notowanej w 2010 r. W kraju wskaźnik ten w 2019 r. osiągnął podobny poziom.

W 2019 r. we wszystkich województwach średnia liczba żywo urodzonych dzieci płci żeńskiej przypadających na 1 kobietę w wieku rozrodczym kształtowała się poniżej wartości 1, przy czym najwyższe wartości współczynnika odnotowano w województwie pomorskim (0,770) i mazowieckim (0,760), najniższe zaś w województwie świętokrzyskim (0,600), zachodniopomorskim (0,620), opolskim (0,630), także warmińsko-mazurskim, podkarpackim i lubelskim (po 0,640).

4.3. Zgony
4.3. Deaths

W analizowanym okresie liczba osób zmarłych w województwie lubuskim stopniowo wzrastała. W 2019 r. wyniosła 11,1 tys., tj. wzrosła w stosunku do 2018 r. o 0,8% oraz w porównaniu z 2010 r. o 16,7%. W kraju liczba zgonów zmniejszyła się w porównaniu z poprzednim rokiem o 1,1%, natomiast wzrosła w stosunku do 2010 r. o 8,3%.

W województwie znacząco obniżyła się umieralność niemowląt. W 2019 r. zarejestrowano 29 zgonów niemowląt (dzieci w wieku poniżej 1 roku życia), tj. o 30 mniej niż w 2010 r. Współczynnik zgonów niemowląt – liczony na 1000 urodzeń żywych – wyniósł 3,2‰ i był niższy o 2,2 pkt. w porównaniu z 2010 r. Wskaźnik ten był niższy od średniej umieralności niemowląt w kraju (3,8‰).

W 2019 r. województwo lubuskie znajdowało się wśród województw o najniższej wartości współczynnika zgonów niemowląt, wraz z województwami: świętokrzyskim, małopolskim, wielkopolskim i mazowieckim (po ok. 3,0‰). Najwyższe wielkości tego współczynnika odnotowano w województwach: kujawsko-pomorskim, śląskim, dolnośląskim i lubelskim (po ok. 5,0‰).

Zgony na 1000 ludności
Death per 1000 population

Liczba zgonów w województwie lubuskim w 2019 r. wyniosła 10,9 w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, tj. była zbliżona do notowanej przed rokiem (10,8) i większa w porównaniu z 2010 r. (9,3). W kraju współczynnik zgonów wyniósł 10,7 (wobec 10,8 w 2018 r. i 9,8 w 2010 r.).

W układzie przestrzennym różnica wartości skrajnych wskaźnika w województwach wyniosła od 9,4‰ w województwie podkarpackim do 12,4‰ w łódzkim. Wysoka, ale nie przekraczająca 12‰ umieralność występuje także w województwach świętokrzyskim, śląskim i dolnośląskim.

Poziom umieralności w województwie lubuskim jest wyższy w miastach (11,0‰) niż obserwowany na wsi (10,7‰). Wśród powiatów województwa lubuskiego od 2012 r. najwyższy poziom zgonów charakteryzował powiat żagański (w 2019 r. wyniósł 12,1‰, tj. był o 1,2 pkt. wyższy od średniej wojewódzkiej). Wysoką wartość wskaźnika zanotowano także w Gorzowie Wlkp. (11,9‰) oraz w powiatach: strzelecko-drezdeneckim (11,7‰) i żarskim (11,6‰). Najmniejsze natężenie zgonów zanotowano w powiatach: gorzowskim, zielonogórskim, międzyrzeckim, słubickim oraz w mieście na prawach powiatu Zielona Góra (po 10,0‰).

W 2019 r. spośród gmin województwa lubuskiego w 22 poziom umieralności był wyższy niż średnia umieralność w województwie. Podobnie jak przed rokiem, najwyższą umieralność odnotowano w gminie miejskiej Gozdnica (19,1‰). Wskaźnik ten przewyższał średnią wartość wskaźnika wojewódzkiego o ponad 8 pkt. Wysoka umieralność charakteryzowała także gminy wiejskie: Maszewo (17,8‰), Wymiarki (15,7‰), Kolsko (15,1‰), a także Bojadła (14,4‰), Trzebiechów (14,1‰) oraz Niegosławice (14,0‰). Z kolei najniższą umieralność odnotowano w gminach wiejskich, takich jak: Siedlisko, Świdnica, Deszczno i Kłodawa, gdzie poziom zgonów sięgał ok. 7,0‰.

W porównaniu z 2010 r. największy wzrost natężenia zgonów odnotowano w gminie miejskiej Gozdnica (o 7,3 pkt.), gminie wiejskiej Maszewo (o 6,0 pkt.), w gminie miejsko-wiejskiej Kożuchów oraz w gminach wiejskich Niegosławice i Kolsko (po ok. 5 pkt.). Natomiast największy spadek umieralności w województwie wystąpił w gminie wiejskiej Przewóz (o 4,6 pkt.) i Szczaniec (o 4,1 pkt.).

Zgony według przyczyn i płci
Deaths by causes and sex

Głównymi przyczynami zgonów w województwie pozostają choroby układu krążenia i choroby nowotworowe. W 2018 r. stanowiły one 62,8% wszystkich zgonów. Wskaźnik śmiertelności z powodu chorób układu krążenia w przeliczeniu na 100 tys. ludności wyniósł 402 (w kraju – 437), natomiast dla chorób nowotworowych – 277 (w kraju – 284). Śmiertelność w wyniku chorób układu krążenia była wyższa wśród mężczyzn. W 2018 r. z tej przyczyny zmarło 408 mężczyzn i 397 kobiet, w przeliczeniu na 100 tys. ludności danej płci. Również w przypadku zgonów spowodowanych nowotworami wskaźnik śmiertelności dla mężczyzn był wyższy niż dla kobiet (wyniósł odpowiednio 306 i 250). W porównaniu z 2010 r. śmiertelność mieszkańców z powodu nowotworów wzrosła o 15,5%, natomiast z powodu chorób układu krążenia spadła o 4,1%.

Śmiertelność z powodu chorób układu krążenia byłą najwyższa w województwach: świętokrzyskim (569 zgonów w przeliczeniu na 100 tys. ludności), śląskim (492) i łódzkim (489), najniższa zaś w województwie wielkopolskim (361), warmińsko-mazurskim (377) i mazowieckim (378). Z powodu nowotworów najwięcej zgonów notuje się w województwie łódzkim i śląskim (ok. 316 zgonów na 100 tys. ludności), a najmniej w województwie podkarpackim (236).

Tablica 8. Zgony według wybranych przyczyn
Table 8. Deaths by selected causes

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
OGÓŁEM TOTAL	9488	10156	10285	10981
na 100 tys. ludności per 100 thousand population				
OGÓŁEM TOTAL	927,6	996,2	1011,7	1081,4
w tym: of which:				
Nowotwory Neoplasms	239,9	257,4	278,4	277,2
Choroby układu krążenia Diseases of the circulatory system	419,7	435,8	400,2	402,4
Choroby układu oddechowego Diseases of the respiratory system	40,4	37,6	48,3	61,9
Choroby układu trawiennego Diseases of the digestive system	40,6	26,7	39,9	44,0
Urazy i zatrucia według zewnętrznej przyczyny Injuries and poisonings by external cause	60,4	49,4	51,6	50,3

Mapa 14. Zgony z powodu nowotworów według powiatów w 2018 r.
Map 14. Deaths due to neoplasms by powiats in 2018

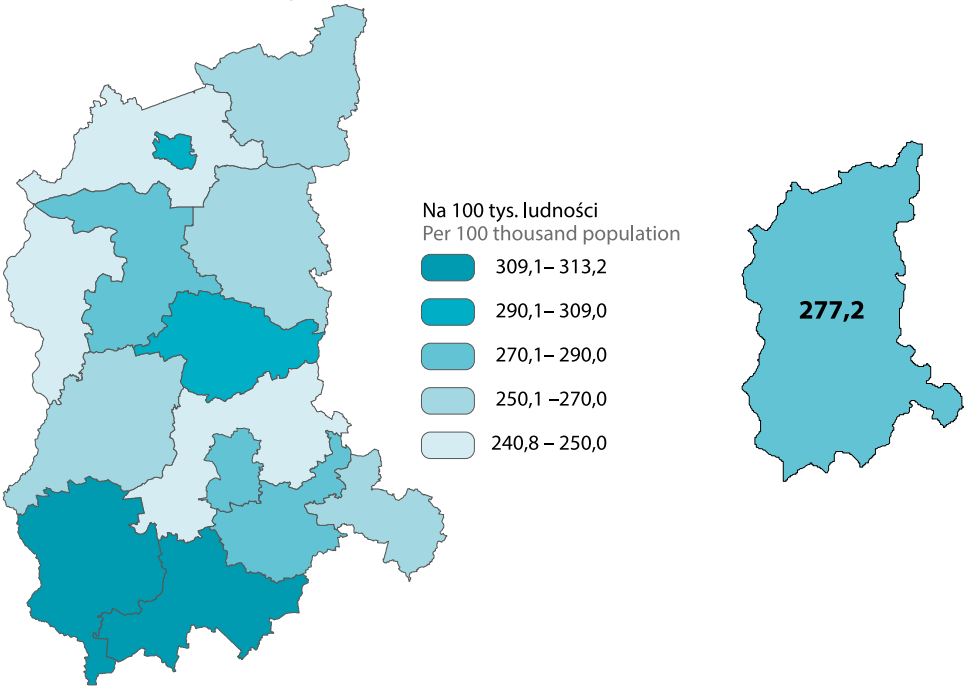

Mapa 15. Zgony z powodu chorób układu krążenia według powiatów w 2018 r.
Map 15. Deaths due to circulatory system diseases by powiats in 2018

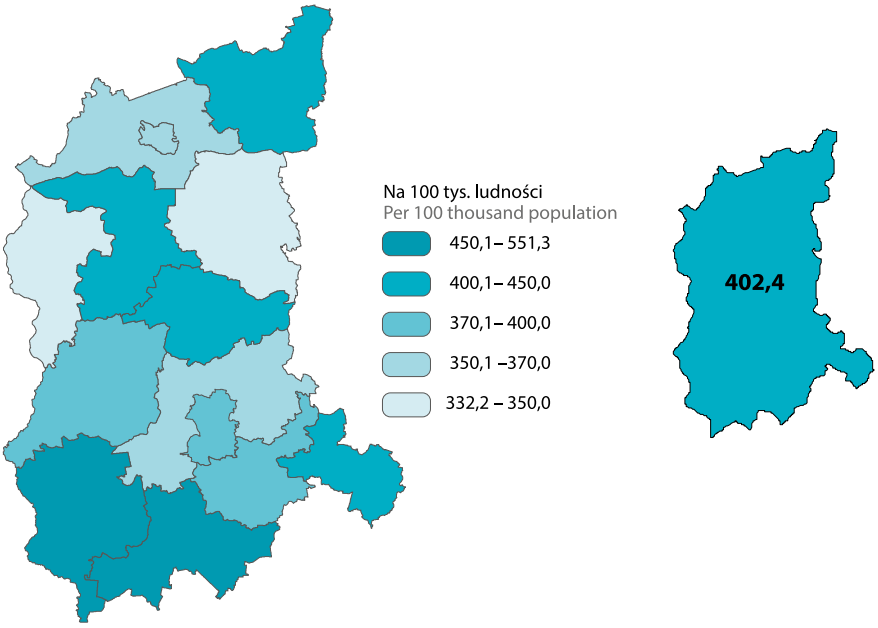

Mapa 16. Zgony z powodu chorób układu oddechowego według powiatów w 2018 r.
Map 16. Deaths due to respiratory system diseases by powiats in 2018

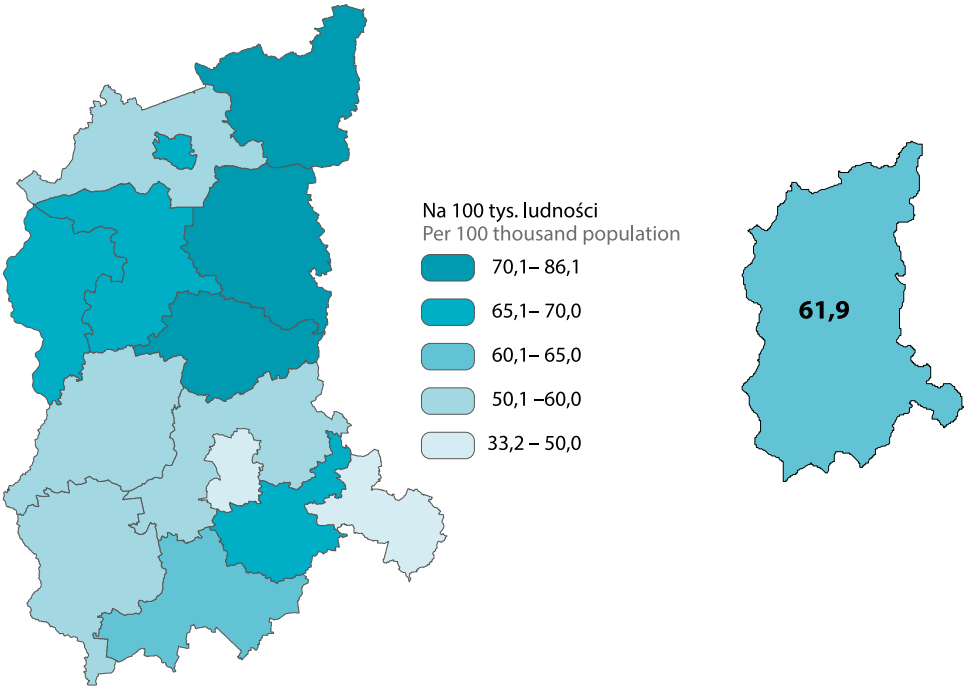

W 2018 r. z powodu nowotworów najwięcej osób zmarło w powiecie żagańskim (313 osób w przeliczeniu na 100 tys. ludności), żarskim (310) oraz w Gorzowie Wlkp. (305). Z kolei najmniej zgonów z tej przyczyny zanotowano w powiecie zielonogórskim oraz gorzowskim (po 241 na 100 tys. ludności).

W porównaniu z 2010 r. największy wzrost współczynnika zgonów z powodu nowotworów odnotowano w Gorzowie Wlkp. (o 35%). Wysoki wzrost wartości współczynnika charakteryzował także powiat słubicki (o 29%) i międzyrzecki (o 25%).

W przypadku śmiertelności z powodu chorób układu krążenia większość powiatów zanotowała spadek współczynnika zgonów, w odniesieniu do 2010 r. Największy wystąpił w powiecie sulęcińskim (o 21%), słubickim (o 19%) i międzyrzeckim (o 17%). Wzrost współczynnika zanotowano w obu miastach na prawach powiatu (o 6,3% do 381 na 100 tys. mieszkańców w Zielonej Górze i o 7,1% do 367 w Gorzowie Wlkp.). Najwięcej zgonów z powodu chorób układu krążenia odnotowano w powiecie żagańskim (551 w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców), a także żarskim (453) i strzelecko-drezdeneckim (446).

Z powodu chorób układu oddechowego w 2018 r. najwięcej osób zmarło w powiecie międzyrzeckim (86 osób na 100 tys. ludności), świebodzińskim (82) i strzelecko-drezdeneckim (75), a najmniej w powiecie wschowskim (33). W porównaniu z 2010 r. średnia wartość wskaźnika wojewódzkiego wzrosła o 53,2%. Natężenie zgonów z tej przyczyny zwiększyło się w każdym powiecie, a najbardziej w strzelecko-drezdeneckim i w Zielonej Górze, gdzie odnotowano ponad dwukrotny wzrost śmiertelności spowodowanej chorobami układu oddechowego.

Zgony według przyczyn i grup wieku
Deaths by causes and age groups

W województwie lubuskim mediana wieku osoby zmarłej w 2019 r. wyniosła 74,0 lata – dla mężczyzn 69,4 roku, a dla kobiet 81,5 roku. Wartość mediany osób zmarłych w miastach była wyższa (74,8), niż obserwowana na wsi (72,7). W porównaniu z 2010 r. wielkość mediany ogółem wzrosła jedynie o 0,2 roku, przy czym wiek środkowy dla mężczyzn zwiększył się o 2,4 roku, a dla kobiet – o 2 lata. W miastach odnotowano wzrost wskaźnika o 1,5 roku, natomiast na wsi wskaźnik się obniżył o 2,2 roku.

Mediana wieku osoby zmarłej w województwie lubuskim (oraz zachodniopomorskim) była mniejsza niż w pozostałych województwach. Największą wartość wskaźnika zanotowano w województwach: podlaskim, podkarpackim i małopolskim (po ok. 79 lat). W kraju mediana wieku osoby zmarłej w 2019 r. wyniosła 76,9 roku.

Zgodny osób w wieku poniżej 65 lat uważa się za przedwczesną umieralność (65 lat przyjmuje się jako granicę wieku starszego). W 2019 r. w województwie lubuskim zmarło ponad 2,9 tys. osób w wieku 0-65 lat. Wskaźnik przedwczesnej umieralności (liczba zgonów osób w wieku do 65 lat na 10 tys. ludności w tym wieku) wyniósł 35,2, w porównaniu z 30,9 przeciętnie w kraju. W skali województw wyższą niż w lubuskim przedwczesną umieralność notuje się jedynie w łódzkim (37,3). Najniższa była w województwie podkarpackim i małopolskim (po ok. 25).

Najwyższe wartości wskaźnika przedwczesnych zgonów odnotowano w powiecie krośnieńskim (42,3), wschowskim (41,2), żagańskim (40,3) i żarskim (39,8), najniższa zaś wystąpiła w Zielonej Górze (28,7).

Analizując przyczyny zgonu ludności według grup wieku zauważa się, że w młodszych grupach wieku zgony były powodowane częściej przyczynami zewnętrznymi; w 2018 r. w grupie ludności w wieku 15-19 lat odnotowano 17 zgonów w przeliczeniu na 100 tys. ludności. Najczęściej były to wypadki komunikacyjne, ale i zamierzone samookaleczenia (po 6 zgonów na 100 tys. ludności). Natężenie zgonów z powodu nowotworów rośnie z wiekiem, przy czym wzrost ten przyśpiesza od 50. roku życia. W 2018 r. z powodu nowotworu płuc, na każde 100 tys. osób, zmarło 71 osób w wieku 50-59 lat i 248 osób w wieku powyżej 85 lat. Śmiertelność z powodu chorób układu krążenia dominuje w starszych grupach wieku.

4.4. Przyrost naturalny
4.4. Natural increase

W województwie obserwuje się niekorzystne zmiany w zakresie przyrostu naturalnego, który szybko maleje. Jeszcze w 2010 r. przyrost naturalny kształtował się na poziomie 1,4 tys. osób, podczas gdy w 2017 r. oscylował już wokół zera. Kolejne lata odznaczały się ubytkiem naturalnym. W 2019 r. liczba urodzeń była mniejsza od liczby zgonów o 2,0 tys. Współczynnik przyrostu naturalnego ukształtował się na poziomie minus 2,0‰ i był to najniższy poziom w ostatnim dwudziestoleciu. Dla porównania w kraju wskaźnik ten także był ujemny i wyniósł minus 0,9‰.

Rok 2019 był drugim z kolei, w którym pogłębił się ubytek naturalny (więcej zgonów niż urodzeń) – o 0,5 pkt. w odniesieniu do poprzedniego roku (minus 1,5‰). W porównaniu z 2010 r. spadek wyniósł minus 3,4 pkt. Zmniejszenie się przyrostu naturalnego obserwowane było zarówno w miastach, jak i na wsi, przy czym w miastach ubytek był większy – minus 2,1‰, na wsi wyniósł minus 1,8‰.

Współczynniki przyrostu/ubytku naturalnego są znacznie zróżnicowane regionalnie. W 2019 r. wartość tego wskaźnika kształtowała się przeciętnie od 1,5‰ w województwie pomorskim do minus 3,6‰ w województwie łódzkim.

W województwie lubuskim ubytek naturalny ludności odnotowano we wszystkich powiatach, przy czym najwyższy charakteryzował powiat żagański (minus 3,9‰), żarski (minus 3,6‰) i krośnieński (minus 3,5‰), najniższy zaś obserwowany był w powiecie słubickim (minus 0,5‰). W porównaniu z 2010 r. poziom przyrostu naturalnego najbardziej obniżył się w powiecie wschowskim (o 5,6 pkt.), a najmniej w powiecie świebodzińskim (o 1,7 pkt.) i w Zielonej Górze (o 1,8 pkt.).

Mapa 17. Przyrost naturalny według powiatów i gmin w 2019 r.
Map 17. Natural increase by powiats and gminas in 2019

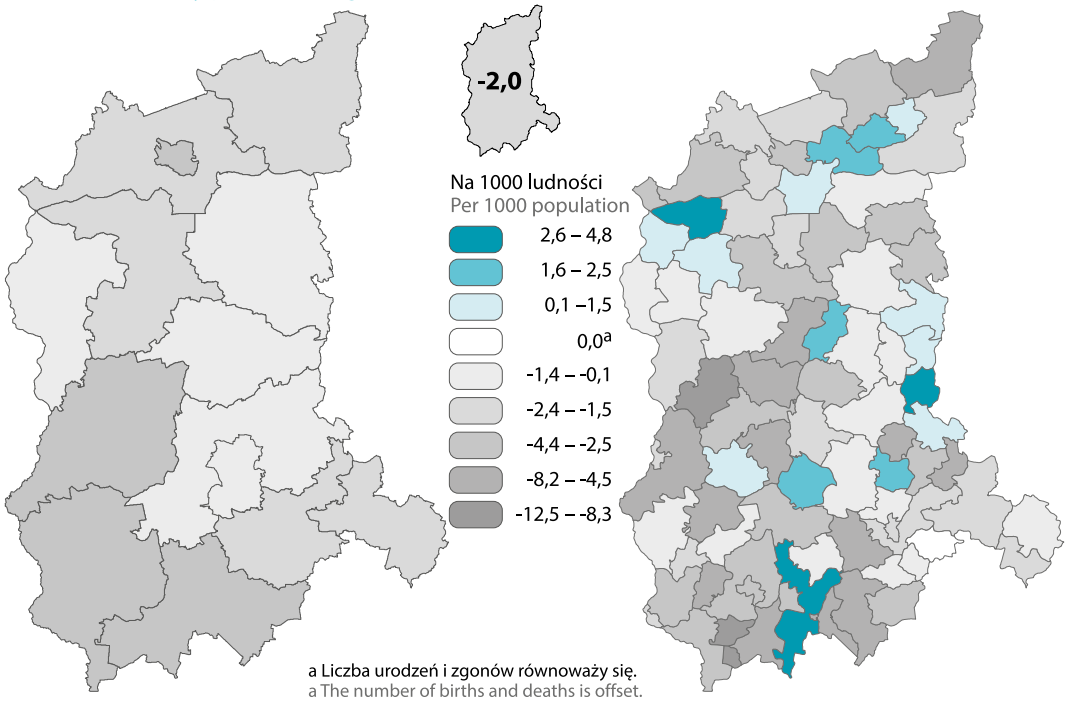

a Liczba urodzeń i zgonów równoważy się.
a The number of births and deaths is offset.

W ujęciu gminnym, w 2019 r. ujemny przyrost naturalny wystąpił w 65 z 82 gmin województwa, w 16 gminach przyrost był dodatni. W jednej gminie (gmina wiejska Siedlisko) liczba urodzeń żywych i zgonów zrównoważyła się. Najniższy poziom przyrostu naturalnego, podobnie jak przed rokiem, zanotowano w gminie miejskiej Gozdnica (minus 12,5‰) oraz w gminach wiejskich Maszewo (minus 8,5‰) i Wymiarki (minus 8,3‰). Gminy te znajdują się w powiecie żagańskim i krośnieńskim.

Wśród ludności zamieszkałej na wsi przyrost naturalny jest z roku na rok coraz mniejszy, jednak nadal większość gmin z dodatnim przyrostem naturalnym (68,8%) stanowią gminy wiejskie. Pod względem wielkości przyrostu naturalnego zdecydowanie wyróżniały się gminy wiejskie: Słońsk (4,8‰) i Żagań (3,4‰). Względnie wysoki wskaźnik charakteryzował także gminę miejsko-wiejską Babimost (2,6‰).

Największy spadek poziomu przyrostu naturalnego w porównaniu z 2010 r. obserwowany był w gminie wiejskiej Lipinki Łużyckie (o 10,6 pkt.), gminie miejskiej Gozdnica (o 9,6 pkt.), także wiejskiej Gubin (o 8,3 pkt.) i miejsko-wiejskiej Kożuchów (o 7,5 pkt.), największy zaś wzrost w gminie wiejskiej Słońsk (o 2,2 pkt.) i Żagań (o 1,7 pkt.).

4.5. Przeciętne dalsze trwanie życia
4.5. Life expectancy

Obserwowana od początku lat 90-tych ub. wieku poprawa sytuacji w zakresie umieralności korzystnie wpływa na długość życia mieszkańców województwa, przy czym nadal utrzymuje się widoczna różnica między trwaniem życia mężczyzn i kobiet. W 2019 r. przeciętne trwanie życia dla mężczyzn wyniosło 72,9 roku, a dla kobiet – 81 lat. W porównaniu z 2010 r. długość życia wśród mężczyzn wzrosła o 1,4 roku, a wśród kobiet – o 0,9 roku. Różnica pomiędzy trwaniem życia mężczyzn i kobiet zmniejszyła się z 8,5 roku w 2010 r. do 8,1 w 2019 r. Podobnie jak przed rokiem, w ujęciu rocznym odnotowano nieznaczny spadek oczekiwanej długości życia dla mężczyzn o 0,1 roku, natomiast długość trwania życia kobiet nie uległa zmianie.

Tablica 9. Przeciętne dalsze trwanie życia
Table 9. Life expectancy

Wyszczególnienie Specification		Przeciętna liczba lat dalszego trwania życia dla osób w wieku lat Life expectancy at age specified				
		0	15	30	45	60
mężczyźni males						
OGÓŁEM TOTAL	2000	71,54	57,14	42,92	29,22	18,00
	2015	72,76	58,22	44,03	30,22	18,40
	2018	73,00	58,40	44,10	30,40	18,50
	2019	72,89	58,30	43,98	30,24	18,37
Miasta Urban areas		73,58	58,93	44,55	30,81	18,89
Wieś Rural areas		71,61	57,13	42,88	29,16	17,34
kobiety females						
OGÓŁEM TOTAL	2000	80,05	65,58	50,77	36,29	23,05
	2015	80,90	66,29	51,52	37,01	23,67
	2018	80,90	66,30	51,60	37,00	23,60
	2019	80,96	66,34	51,56	37,03	23,63
Miasta Urban areas		81,26	66,64	51,84	37,32	23,89
Wieś Rural areas		80,26	65,68	50,91	36,38	23,02

Parametry trwania życia zarówno dla mężczyzn, jak i kobiet korzystniejsze są w miastach. W 2019 r. średnia długość życia mężczyzn w miastach wyniosła, podobnie jak rok wcześniej, 73,6 roku, tj. o 2 lata więcej niż mężczyzn na wsi, natomiast kobiet zamieszkałych w miastach – 81,3 roku, tj. o 1 rok więcej niż mieszkanek wsi.

Trwanie życia jest zróżnicowane regionalnie, ale województwa charakteryzujące się najdłuższym i najkrótszym przeciętnym trwaniem życia swych mieszkańców są te same w przypadku mężczyzn i kobiet. Najdłuższe trwanie życia charakteryzuje ludność województwa podkarpackiego i małopolskiego (w 2018 r. parametry te wyniosły: dla mężczyzn ok. 75,4 roku i dla kobiet – w podkarpackim 83,2 roku, a w małopolskim 82,9). Z kolei najkrótsze cechuje mieszkańców województwa łódzkiego (mężczyźni 72 lata, a kobiety 80,7 roku), niewiele dłużej żyją mężczyźni mieszkający w województwie warmińsko-mazurskim oraz kobiety w śląskim i lubuskim.

Rozdział 5. Małżeństwa, separacje i rozwody
Chapter 5. Marriages, separations and divorces

W 2019 r. liczba małżeństw w województwie lubuskim spadła zarówno w odniesieniu do poprzedniego roku, jak i do 2010 r. W latach 2010-2018 liczba separacji systematycznie spadała, natomiast w 2019 r. wzrosła ponad 3-kotnie w odniesieniu do poprzedniego roku. Liczba rozwodów wzrosła w odniesieniu do poprzedniego roku, była jednak mniejsza niż w 2010 r.

5.1. Małżeństwa zawarte
5.1. Marriages contracted

Małżeństwo (Marriage) związek między dwiema osobami płci odmiennej, zawarty zgodnie z obowiązującym prawem, pociągający za sobą pewne wzajemne prawa i obowiązki, ustalone w przepisach i zwyczajach.

W 2019 r. w województwie lubuskim zawarto 4572 związków małżeńskich, co stanowiło 2,5% związków małżeńskich zawartych w kraju. W odniesieniu do poprzedniego roku liczba zawartych małżeństw spadła o 7,4% (w kraju zanotowano spadek o 4,7%). W porównaniu z 2010 r. spadek liczby zawartych małżeństw wyniósł 22,8% (w kraju 19,7%).

Z ogółu małżeństw zawartych w 2019 r. w województwie lubuskim, 67,7% stanowiły małżeństwa zawarte w miastach. Odsetek ten był o 2,5 p. proc. wyższy niż w 2010 r.

Województwo lubuskie charakteryzuje przewaga małżeństw cywilnych (53,4% ogółu zawartych małżeństw) nad wyznaniowymi (46,6%). Przewaga małżeństw cywilnych nad wyznaniowymi dotyczy zarówno miast, jak i terenów wiejskich (w miastach 54,6% zawartych małżeństw było cywilnych, natomiast na wsi 50,9%). W porównaniu z 2010 r. odsetek małżeństw cywilnych zwiększył się o 13,3 p. proc., tj. w większym stopniu niż w pozostałych województwach. W kraju małżeństwa cywilne stanowiły średnio 40,4% zawartych małżeństw, tj. o 8,5 p. proc. więcej niż w 2010 r.

Tablica 10. Małżeństwa zawarte w 2019 r.
Table 10. Marriages contracted in 2019

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
OGÓŁEM TOTAL	5926	5040	4935	4572
Cywilne Civil	2377	2509	2534	2442
Wyznaniowe Church or religious	3549	2531	2401	2130
	w % in %			
Zawarte: Contracted:				
w miastach in urban areas	65,2	64,9	66,0	67,7
na wsiach at rural areas	34,8	35,1	34,0	32,3

Współczynnik małżeństw
Marriage rate

W 2019 r. współczynnik małżeństw w województwie lubuskim był niższy od notowanego w poprzednich latach. W analizowanym okresie najwięcej małżeństw na 1000 ludności zawarto w 2010 r. (5,8). Od 2011 r. liczba ta wahała się w przedziale od 4,6 do 5,3 na 1000 ludności, utrzymując jednak tendencję spadkową. W 2019 r. współczynnik małżeństw obniżył się do 4,5, tj. o 0,4 pkt. w porównaniu z 2018 r. i o 1,3 pkt. w stosunku do 2010 r.

W latach 2010-2019 współczynnik małżeństw w województwie utrzymywał się na poziomie równym lub niższym od jego wartości średniej w kraju (w 2019 r. – o 0,3 pkt. niższym). Najniższą wartość współczynnika małżeństw zanotowano w województwach: opolskim i świętokrzyskim (po 4,3), najwyższą natomiast w województwie małopolskim (5,3). W odniesieniu do 2018 r. i 2010 r., współczynnik małżeństw w kraju zmniejszył się odpowiednio o 0,2 pkt. i 1,1 pkt., przy czym spadek liczby małżeństw na 1000 ludności zanotowano we wszystkich województwach.

Podobnie jak w 2010 r., w województwie lubuskim częstość zawierania małżeństw była wyższa w miastach, gdzie współczynnik małżeństw wyniósł 4,7, niż na obszarach wiejskich – 4,2 (w 2010 r. odpowiednio 5,9 i 5,5). W kraju wartość współczynnika małżeństw w 2019 r. była taka sama dla obszarów miejskich i wiejskich (po 4,8), a w 2010 r. wyniosła odpowiednio 5,9 i 6,0.

Współczynnik małżeństw (Marriage rate) stosunek liczby małżeństw zawartych w danym okresie (zazwyczaj roku) do liczby ludności w połowie okresu lub średniej liczby ludności w tym okresie – wyrażony w ‰ (tj. na 1000 ludności).

Wykres 8. **Współczynnik małżeństw**
Chart 8. Marriage rate

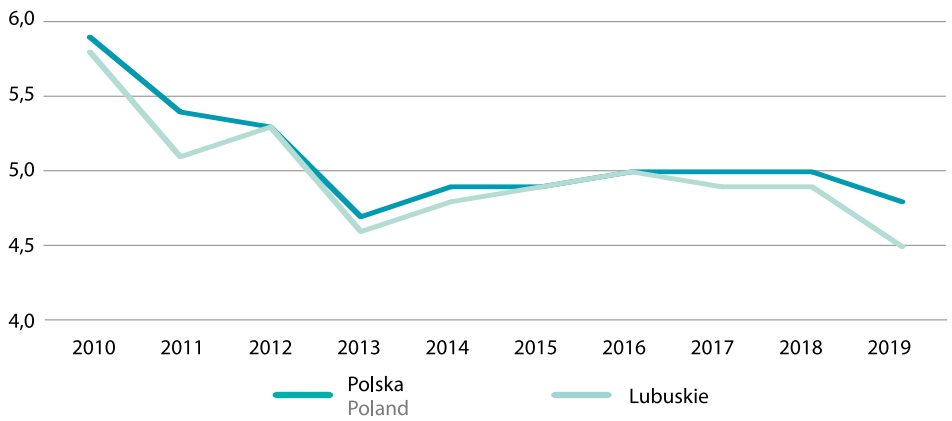

Liczba zawartych małżeństw w przeliczeniu na 1000 ludności jest zróżnicowana w układzie przestrzennym. Najwyższą wartość współczynnika małżeństw zanotowano w Gorzowie Wlkp. (5,6). Wyższą od średniej wojewódzkiej wartość wskaźnika notowano również w powiatach: wschowskim (5,1), zielonogórskim (4,8), międzyrzeckim (4,7) i nowosolskim (4,6). Najmniejszą częstość zawierania małżeństw zaobserwowano w powiatach: gorzowskim (3,8) oraz żarskim (3,9).

W porównaniu z 2010 r. we wszystkich powiatach i miastach na prawach powiatu zanotowano spadek liczby małżeństw zawartych na 1000 ludności. Współczynnik małżeństw najbardziej obniżył się w powiatach: gorzowskim (z 5,8 w 2010 r. do 3,8) oraz w Zielonej Górze (z 6,0 do 4,2). Najmniejszy spadek częstości zawierania małżeństw charakteryzował Gorzów Wlkp. (z 5,8 w 2010 r. do 5,6) oraz powiat wschowski (z 5,8 do 5,1).

Mapa 18. Współczynnik małżeństw według powiatów w 2019 r.
Map 18. Marriage rate by powiats in 2019

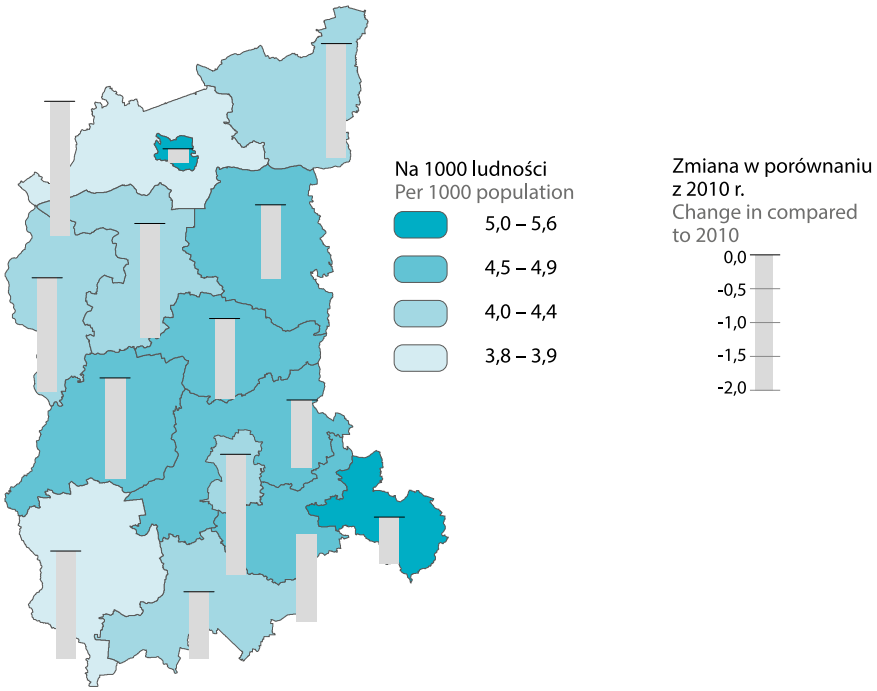

Małżeństwa zawarte według płci i wieku
Marriages contracted by sex and age

W strukturze nowożeńców według grup wieku zmniejszył się udział osób młodych, w wieku do 29 lat (o około 22,0 p. proc.), przy wzroście udziału osób w wieku 30 lat i więcej. W 2019 r., podobnie jak w 2010 r., największą grupę nowożeńców stanowiły osoby w wieku 25-29 lat. Odsetek kobiet z tej grupy wieku wyniósł 34,3%, a mężczyzn – 30,2%, jednak zmniejszył się w porównaniu z 2010 r. odpowiednio o 5,5 p. proc. i 13,7 p. proc. Znaczny spadek udziału w strukturze nowożeńców zanotowano także w przypadku kobiet i mężczyzn w wieku 20-24 lata – odpowiednio o 14,4 p. proc. do 17,5% oraz o 8,1 p. proc. do 7,8%. Jednocześnie wystąpił wzrost odsetka nowożeńców w wieku 30-34 lata, który zaznaczył się głównie w populacji kobiet i wyniósł 5,5 p. proc. do 18,9%. Spośród mężczyzn zawierających małżeństwo, osoby z tej grupy wieku stanowiły 24,5%, tj. o 2,6 p. proc. więcej niż w 2010 r. Na uwagę zasługuje znaczący wzrost odsetka nowożeńców w wieku 35-39 lat, zarówno wśród kobiet (o 5,9 p. proc. do 10,5%), jak i wśród mężczyzn (o 6,8 p. proc. do 14,2%).

W większości zawartych małżeństw (68,7%) mężczyzna był straszy od kobiety, najczęściej o 3-5 lat (23,4%) i o 1-2 lata (22,9%). Dalsze 16,1% stanowiły małżeństwa, w których mężczyzna był starszy od kobiety o 6-10 lat, a 6,3% – o 11 lat i więcej. Odwrotna sytuacja, tj. gdy kobieta była starsza od mężczyzny, miała miejsce w przypadku 19,9% małżeństw, przy czym 10,2% ogółu zawartych małżeństw stanowiły te, w których różnica wieku wyniosła 1-2 lata, 6,1% – 3-5 lat, 2,7% – 6-10 lat, a 0,9% – 11 lat i więcej.

W pozostałych 11,4% wszystkich małżeństw kobieta była w takim samym wieku jak mężczyzna.

W porównaniu z 2010 r. wystąpił wzrost odsetka małżeństw, w których mężczyzna był starszy od kobiety o 6 lat i więcej oraz małżeństw, w których kobieta była starsza od męża o 3 lata i więcej.

Wykres 9. **Struktura nowożeńców według grup wieku i płci w 2019 r.**
Chart 9. Structure of bridegrooms and brides by age groups and sex in 2019

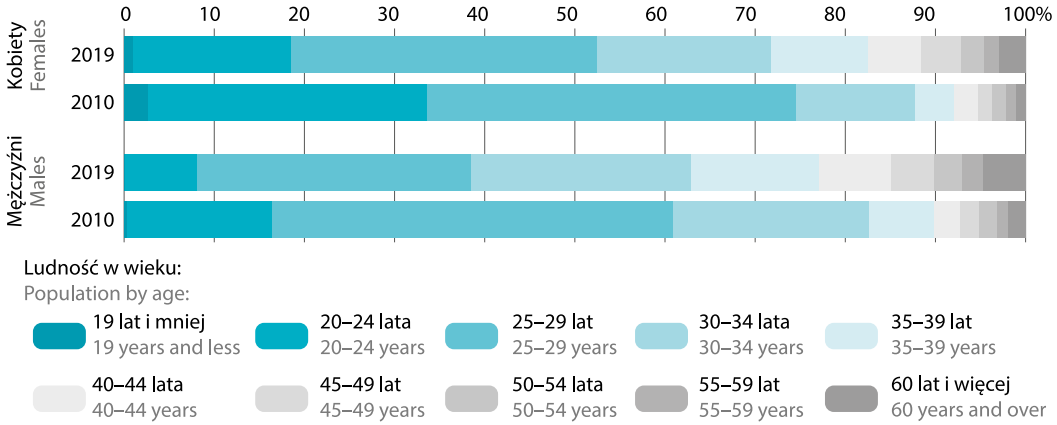

W 2019 r. mediana wieku mężczyzn zawierających związek małżeński wyniosła 32,0 lata, a kobiet 29,5 roku. W miastach wiek środkowy mężczyzn wchodzących w związek małżeński wyniósł 32,5 roku, a na obszarach wiejskich 30,9 roku; dla kobiet było to odpowiednio 30,0 i 28,5 roku. W odniesieniu do 2010 r. mediana wieku nowożeńców wzrosła zarówno dla mężczyzn (o 3,3 roku), jak i dla kobiet (o 2,9 roku). W miastach mediana wieku wzrosła w większym stopniu niż na wsi: w przypadku mężczyzn odpowiednio o 3,5 i o 2,8 roku, w przypadku kobiet odpowiednio o 3,0 lata i o 2,7 roku.

Wykres 10. **Mediana wieku nowożeńców zawierających związek małżeński po raz pierwszy**
Chart 10. Median age of bridegrooms and brides at first marriage

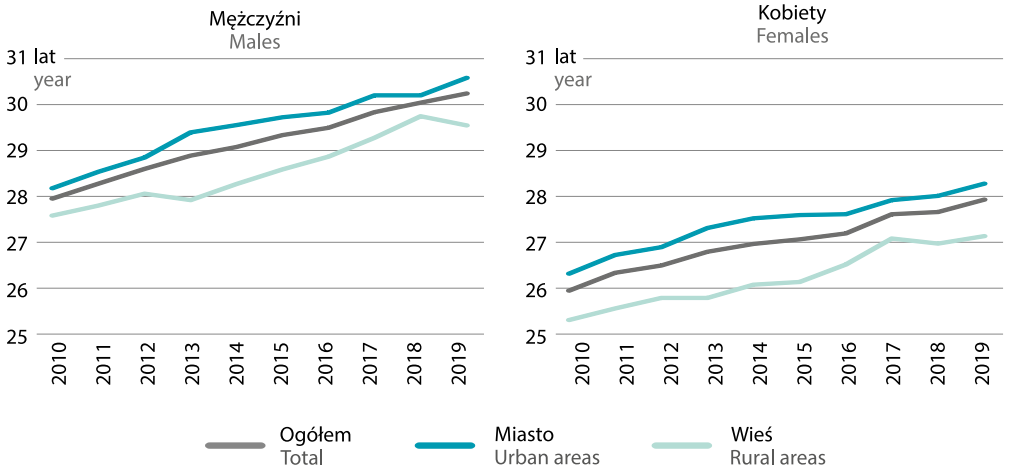

Mediana wieku mężczyzn wchodzących w związek małżeński po raz pierwszy wyniosła 30,3 roku, a kobiet 27,9 roku. Wskaźnik ten, podobnie jak w przypadku mediany wieku nowożeńców, przyjmuje jedną z wyższych wartości w kraju; najwyższą odnotowano w województwie zachodniopomorskim – dla mężczyzn 30,6 roku i dla kobiet 28,2 roku, najniższą natomiast w podkarpackim – odpowiednio 28,6 roku i 26,5 roku. W kraju mediana wieku mężczyzn wchodzących w związek małżeński po raz pierwszy wyniosła 29,3 roku, natomiast kobiet 27,2 roku.

W miastach wiek środkowy mężczyzn wchodzących w związek małżeński pierwszy raz wyniósł 30,6 roku, a na obszarach wiejskich 29,6 roku. Dla kobiet wartości te wyniosły odpowiednio 28,3 i 27,1 roku.

W odniesieniu do 2010 r. mediana wieku nowożeńców wchodzących w związek małżeński po raz pierwszy wzrosła: w przypadku mężczyzn o 2,3 roku, w przypadku kobiet o 2,0 lata. W miastach wzrost mediany wieku był wyższy niż na wsi i wyniósł: dla mężczyzn 2,4 roku, dla kobiet 2,0 lata; na wsi odpowiednio 2,0 lata i 1,8 roku. W kraju mediana wieku osób zawierających związek małżeński po raz pierwszy wzrosła w mniejszym stopniu niż w województwie lubuskim: dla mężczyzn o 1,8 roku, dla kobiet o 1,6 roku.

Mażeństwa zawarte według poziomu wykształcenia
Marriages contractet by education level

W 2019 r. spośród mężczyzn zawierających małżeństwo największą grupę (40,4%) stanowili mężczyźni z wykształceniem średnim. Dalsze 26,5% stanowili mężczyźni z wykształceniem wyższym, a 25,0% - z zasadniczym zawodowym. Z kolei spośród kobiet zawierających małżeństwo 40,1% stanowiły kobiety z wykształceniem wyższym, a 39,7% - z wykształceniem średnim. Znacznie mniejszy niż w przypadku mężczyzn był odsetek kobiet z wykształceniem zasadniczym zawodowym (13,5%).

Udział małżeństw pomiędzy małżonkami o tym samym poziomie wykształcenia w ogólnej liczbie małżeństw (wskaźnik homogamii) w województwie wyniósł 51,3% i obniżył się w odniesieniu do 2010 r. o 0,5 p. proc. W kraju współczynnik ten był wyższy i wyniósł 55,5%. Małżeństwa osób z wykształceniem średnim stanowiły w województwie 20,7% wszystkich zawartych małżeństw, z wyższym 20,5%, z zasadniczym zawodowym 7,5%, a z podstawowym i gimnazjalnym – 2,6%.

Tablica 11. Małżeństwa według wykształcenia małżonków w 2019 r.
Table 11. Marriages by education level in 2019

Poziom wykształcenia mężczyzny Level of man education	Ogółem Total	Poziom wykształcenia kobiety Level of wife education			
		wyższe tertiary	policealne i średnie post-secondary and secondary	zasadnicze zawodowe basic vocational	gimnazjalne i podstawowe lower secondary and primary
OGÓŁEM TOTAL	4572	1832	1813	619	308
Wyższe Tertiary	1211	936	245	24	6
Policealne i średnie Post-secondary and secondary	1848	683	946	160	59
Zasadnicze zawodowe Basic vocational	1142	181	491	344	126
Gimnazjalne i podstawowe Lower secondary and primary	371	32	131	91	117

Mażeństwa zawarte według stanu cywilnego
Marriages cotractet by marital status

W 2019 r. w województwie lubuskim małżeństwa zawierane po raz pierwszy (kawaler z panną) stanowiły 70,9% związków, natomiast małżeństwa zawierane po raz kolejny – 13,6% ogółu zawartych małżeństw. W porównaniu z 2010 r. odsetek małżeństw zawartych po raz pierwszy obniżył się o 10,6 p. proc., przy wzroście odsetka związków zawieranych po raz kolejny o 5,8 p. proc. Zwiększył się także odsetek małżeństw osób rozwiedzionych z osobami wstępującymi w związek małżeński po raz pierwszy: panna z rozwiedzionym o 2,0 p. proc, kawaler z rozwiedzioną o 2,6 p. proc.

W skali kraju małżeństwa pomiędzy pannami i kawalerami stanowiły 77,9% związków, natomiast małżeństwa zawarte po raz kolejny – 9,5% związków.

Tablica 12. **Małżeństwa zawarte według poprzedniego stanu cywilnego nowożeńców w 2019 r.**
Table 12. Marriages contracted by previous marital status of bridegrooms and brides in 2019

Wyszczególnienie Specification		Ogółem Total	Poprzedni stan cywilny kobiet Previous marital status of females		
			panny single	wdowy widows	rozwiedzione divorced
OGÓŁEM TOTAL		4572	3583	137	852
Poprzedni stan cywilny mężczyzn Previous marital status of males	kawalar single	3612	3242	33	337
	wdowy widowers	110	15	46	49
	rozwiedzeni divorced	850	326	58	466

Wykres 11. **Małżeństwa zawarte według stanu cywilnego oraz grup wieku w 2019 r.**
Chart 11. Marriages contracted by marital status and age groups in 2019

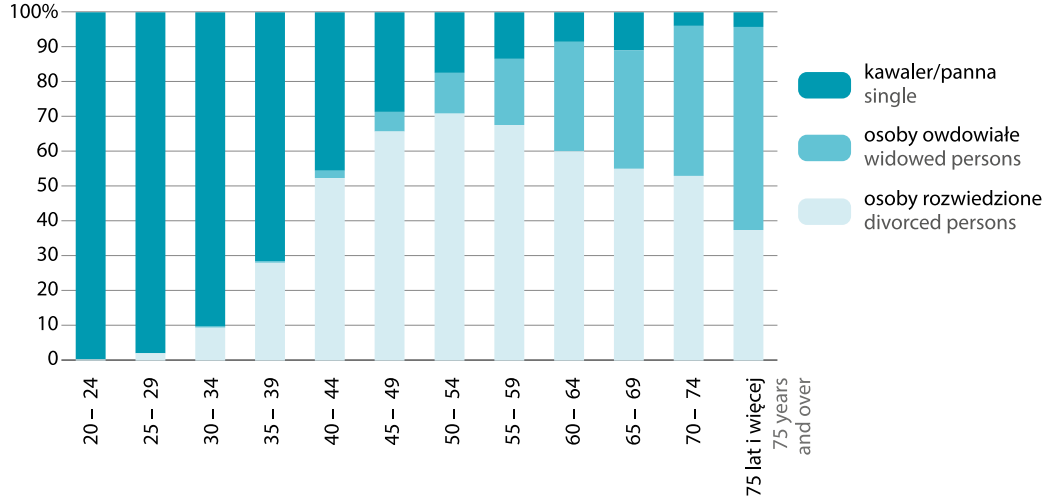

5.2. Separacje
5.2. Separations

Separacja prawna (Legal separation) uchylenie wspólnoty małżeńskiej bez prawa wstępowania w nowy związek małżeński przez którąkolwiek ze stron. Orzeczenia o separacji dokonuje odpowiedni sąd w formie przewidzianej prawem. W odróżnieniu od rozwodu - separacja nie ma charakteru ostatecznego rozwiązania małżeństwa; na zgodne żądanie małżonków sąd orzeka zniesienie separacji.

W 2019 r. w województwie lubuskim sądy orzekły prawomocnie 26 separacji, tj. 2,2% orzeczonych separacji w kraju. W porównaniu z 2018 r. liczba separacji orzeczonych w województwie wzrosła ponad trzykrotnie, podczas gdy w latach 2010-2018 (z wyjątkiem 2011 r. i 2013 r.) liczba separacji systematycznie spadała. W odniesieniu do 2010 r. spadek wyniósł 53,6% (w Polsce 57,6%). Równocześnie co roku odnotowuje się przypadki zniesienia separacji. W 2019 r. (podobnie jak przed rokiem) w województwie lubuskim orzeczono 3 przypadki zniesienia separacji małżeństw (w 2010 r. – 6 separacji).

Zdecydowana większość par wobec których sąd orzeka separacje mieszka w miastach. W województwie lubuskim w 2019 r. było to 84,6% wszystkich separacji orzeczonych (70,5% w Polsce). W porównaniu z 2010 r. odsetek ten wzrósł o 4,2 p. proc.

Zarówno w miastach, jak i na terenach wiejskich z powództwem o orzeczenie separacji częściej występowały żony. W województwie w 2019 r. było to łącznie 80,8% ogółu separacji, przy przeciętnej dla kraju 67,3%. Z powództwa męża orzeczono 15,4% separacji, a za zgodnym wnioskiem stron 3,8%.

W porównaniu z 2010 r. odsetek separacji z powództwa żony wzrósł o 5,8 p. proc., przy spadku odsetka separacji z powództwa męża o 0,7 p. proc. oraz za zgodnym wnioskiem stron o 5,1 p. proc.

Tablica 13. Separacje w 2019 r.
Table 13. Separations in 2019

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
OGÓŁEM TOTAL	56	32	8	26
Z powództwa męża Petition of husband	9	10	1	4
Z powództwa żony Petition of wife	42	19	7	21
Zgodny wniosek stron Unanimous petition of both of persons	5	3	-	1
	w % in %			
W miastach In urban areas	80,4	75,0	62,5	84,6
Na wsiach At rural areas	19,6	25,0	37,5	15,4

Współczynnik separacji
Separations rate

W przeliczeniu na 100 tys. ludności w województwie lubuskim orzeczono 2,6 separacji (przed rokiem 0,8), przy przeciętnej dla kraju 3,1. Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w województwie podlaskim (5,3), następnie śląskim (4,7) i łódzkim (4,4), zaś najniższą w województwie pomorskim (1,5), świętokrzyskim (1,9) i mazowieckim (2,1).

W porównaniu z 2010 r. współczynnik separacji zmniejszył się zarówno w województwie lubuskim, jak i w kraju (odpowiednio o 2,9 pkt. i o 4,2 pkt.).

W miastach województwa lubuskiego na 100 tys. ludności orzeczono 3,3 separacji, natomiast na terenach wiejskich 1,1 (przed rokiem, zarówno w miastach jak i na wsi, wskaźnik wyniósł 0,8). W odniesieniu do 2010 r. współczynnik separacji zmniejszył się odpowiednio o 3,7 pkt. i o 1,8 pkt.

W województwie lubuskim w 2019 r. najwięcej separacji na 100 tys. ludności orzeczono w mieście na prawach powiatu Gorzów Wlkp. (8,1). Wysoką wartość wskaźnika odnotowano również m.in. w powiecie słubickim (4,3) oraz nowosolskim (3,5), najniższą zaś w powiecie żarskim (1,0) i zielonogórskim (1,3). W omawianym okresie nie orzeczono separacji w powiatach: krośnieńskim, sulęcińskim i świebodzińskim.

Wykres 12. **Liczba separacji na 100 tys. ludności**
Chart 12. Separation per 100 thousand population

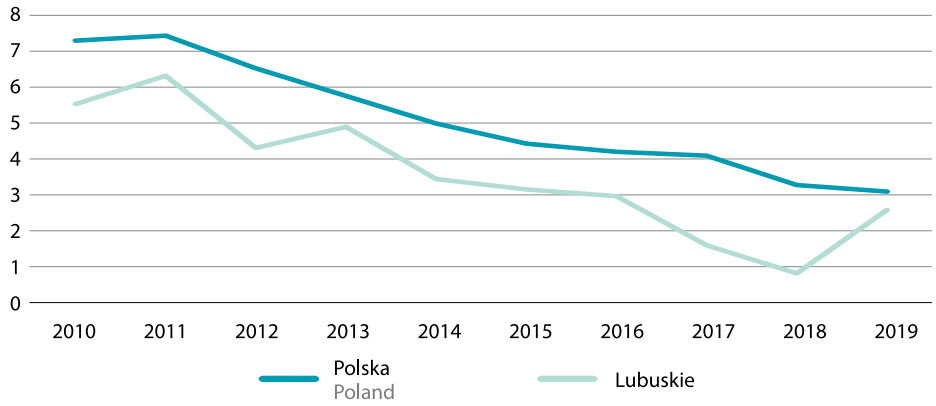

Liczba separacji liczona na 1000 nowo zawartych małżeństw wyniosła w województwie lubuskim 5,7 (tj. o 3,7 pkt. mniej niż w 2010 r.). W kraju wskaźnik ten wyniósł 6,4 (tj. zmniejszył się o 5,8 pkt. w odniesieniu do 2010 r.). W miastach województwa lubuskiego na 1000 zawartych małżeństw orzeczono 7,1 separacji (wobec 11,7 w 2010 r.), a na terenach wiejskich 2,7 (wobec 5,3).

Najwięcej separacji na 1000 nowo zawartych małżeństw orzeczono w województwie podlaskim (11,2) i śląskim (10,0), najmniej w województwie pomorskim (3,0).

Separacje według liczby dzieci
Separations by number of children

W 2019 r. ponad połowa małżeństw (57,7%), w stosunku do których orzeczono separację miała na utrzymaniu małoletnie dzieci (tj. w wieku poniżej 18 lat), wśród nich 66,7% miało jedno dziecko, 13,3% małżeństw miało dwoje, a 20,0% troje dzieci.

W porównaniu z 2010 r. odsetek małżeństw z dziećmi, w stosunku do których sąd orzekł separację, zwiększył się o 2,3 p. proc., w tym małżeństw posiadających 1 dziecko o 15,1 p. proc., a małżeństw posiadających 3 dzieci o 10,3 p. proc. Jednocześnie o 25,4 p. proc. zmniejszył się odsetek małżeństw posiadających 2 dzieci.

W omawianym okresie wykonywanie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi sąd powierzał najczęściej obojgu rodzicom (60,0% separacji małżeństw posiadających wspólne dziecko na wychowaniu). W pozostałych przypadkach władzę rodzicielską wykonywała matka. W 2019 r. nie powierzono opieki nad dziećmi ojcu oraz oddzielnie matce i ojcu. W 2010 r. natomiast wśród małżeństw pozostających w separacji w 77,4% opieka nad dzieckiem została powierzana matce, 19,4% razem matce i ojcu, a 3,2% ojcu.

5.3. Rozwody
5.3. Divorces

Rozwód (Divorce) rozwiązanie związku małżeńskiego przez odpowiedni sąd w formie przewidzianej prawem.

W 2019 r. w województwie lubuskim sądy orzekły o rozpadzie 1770 związków małżeńskich, co stanowiło 2,8% ogółu rozwodów orzeczonych w kraju. Pomimo wzrostu liczby rozwodów w odniesieniu do poprzedniego roku (o 9,0%) utrzymuje się tendencja spadkowa rozwiązywanych małżeństw. W stosunku do 2010 r. liczba rozwodów zmniejszyła się o 8,6%. W kraju liczba rozwodów wzrosła w odniesieniu do poprzedniego roku o 4,0%, a w stosunku do 2010 r. o 5,8%. Blisko ¾ rozwodów dotyczy mieszkańców miast. Wzrasta jednak odsetek rozwodów na wsi, który wyniósł 26,0% wobec 22,9% w 2010 r. Zauważalny jest również wzrost odsetka rozwodów z powództwa męża; w 2019 r. było to 33,8% rozwodów wobec 30,8% w 2010 r.

Tablica 14. Rozwody
Table 14. Divorces

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
OGÓŁEM TOTAL	1937	2087	1628	1770
Z powództwa męża Petition of husband	597	697	550	599
Z powództwa żony Petition of wife	1340	1390	1078	1171
	w % in %			
W miastach In urban areas	77,1	74,8	76,9	74,0
Na wsiach At rural areas	22,9	25,2	23,1	26,0

Współczynnik rozwodów
Divorces rate

W 2019 r. współczynnik rozwodów w województwie lubuskim wyniósł 1,75 (w 2010 r. – 1,91), przy wartości wskaźnika w kraju – 1,70 (w 2010 r. - 1,61). W przekroju województw najwyższy współczynnik rozwodów notowano w województwie dolnośląskim (2,09) oraz łódzkim (1,98), a najniższy w województwie świętokrzyskim (1,18) i podkarpackim (1,21).

W miastach województwa lubuskiego wartość współczynnika była wyższa i wyniosła 1,99, natomiast na obszarze wiejskim ukształtowała się na poziomie 1,30. Zróżnicowanie wskaźników na obszarze miejskim i wiejskim zmniejszyło się w porównaniu z 2010 r., kiedy wartość wskaźnika w miastach wynosiła 2,33, podczas gdy na terenach wiejskich – 1,20.

Współczynnik rozwodów (divorces rate) stosunek liczby rozwodów orzeczonych w danym okresie (zazwyczaj roku) do liczby ludności w połowie okresu lub średniej liczby ludności – wyrażony w ‰ (tj. na 1000 ludności)

Wykres 13. **Współczynnik rozwodów**
Chart 13. Divorces rate

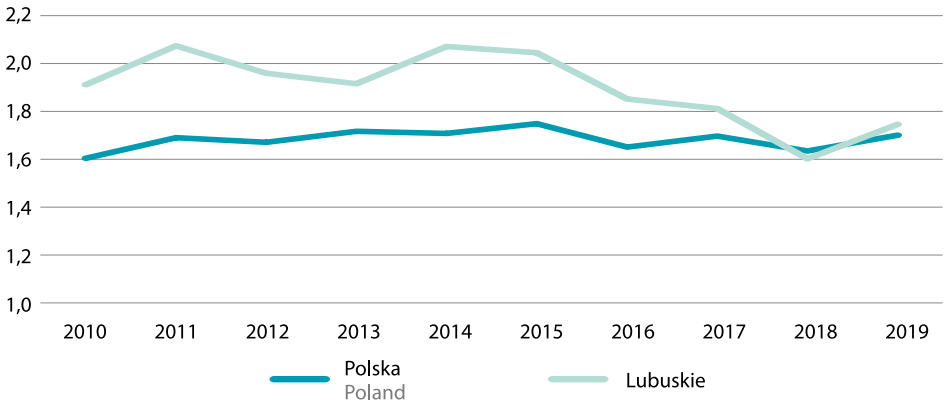

Mapa 19. **Rozwody według powiatów w 2019 r.**
Map 19. Divorces by powiats in 2019

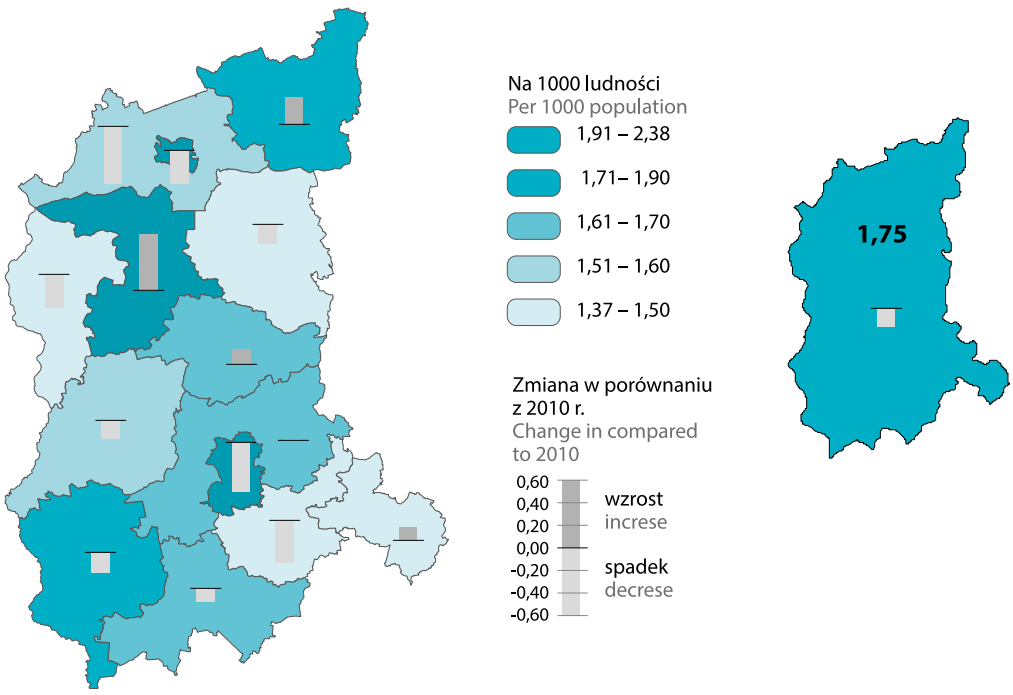

Liczba rozwodów na 1000 zawartych małżeństw w 2019 r. wyniosła 387 i była wyższa niż w latach 2010 (327) i 2018 (330). Spośród powiatów i miast na prawach powiatu najwyższe wartości tego wskaźnika zanotowano w Zielonej Górze (462 rozwodów na 1000 zawartych małżeństw) i w powiecie żarskim (453). Wysokie wartości wskaźnika odnotowano także m.in. w powiecie sulęcińskim (442), w Gorzowie Wlkp. (428) oraz w powiatach strzelecko-drezdeneckim i gorzowskim (po 415).

Po 4 latach spadku w skali roku, w 2019 r. liczba rozwodów na 1000 zawartych małżeństw wzrosła i była o 57 większa niż w 2018 r. oraz o 60 większa w stosunku do notowanej w 2010 r. Wzrost wskaźnika w porównaniu z 2010 r. zanotowano w większości powiatów, w tym największy w powiecie sulęcińskim (o 207 pkt.) i strzelecko-drezdeneckim (o 159 pkt.). Spadek liczby rozwodów na 1000 małżeństw zawartych wystąpił tylko w Gorzowie Wlkp. (o 32).

Najwyższą wartość współczynnika rozwodów zanotowano w Gorzowie Wlkp. (2,38). Wyższą od średniej wojewódzkiej wartość wskaźnika notowano również w Zielonej Górze oraz w powiecie sulęcińskim (po 1,96). Najniższe wartości współczynnika rozwodów zaobserwowano w powiatach: międzyrzeckim (1,37) oraz słubickim (1,43). W miastach na prawach powiatu oraz w 7 z 12 powiatów województwa lubuskiego nastąpił spadek wskaźnika rozwodów w odniesieniu do 2010 r. – najwyższy w powiecie gorzowskim (z 2,07 w 2010 r. do 1,56 w omawianym roku). W pozostałych 5 powiatach wskaźnik rozwodów wzrósł, najbardziej w powiecie sulęcińskim (do 1,96 przy wartości wskaźnika 1,46 w 2010 r.).

Rozwody według płci i wieku
Divorces by sex and age

W 2019 r. spośród rozwodzących się małżeństw największy odsetek stanowiły rozwody osób, które w momencie zawarcia małżeństwa miały 20-24 lat; kobiety z tej grupy wieku stanowiły 45,6% ogółu rozwiedzionych kobiet, natomiast mężczyźni – 35,5%. W 2010 r. było to odpowiednio 52,1% i 48,4%. Wysoki odsetek stanowiły również osoby, które zawarły małżeństwo w wieku 25-29 lat (25,3% rozwodzących się kobiet i 33,9% mężczyzn). W miarę wzrostu wieku osób zawierających małżeństwa odsetek rozwodów maleje.

W 2019 r. najwięcej rozwiązanych małżeństw zanotowano w grupie osób, które w momencie wniesienia powództwa miały 35-39 lat (kobiety z tej grupy wieku stanowiły 21,8% ogółu rozwodzących się kobiet, natomiast mężczyźni – 19,4%). W strukturze osób rozwiedzionych wysoki był również udział osób, które wniosły pozew o rozwód w wieku 40-44 lata (17,5% rozwodzących się kobiet i 19,7% mężczyzn). W młodszych oraz starszych od omawianych grupach wieku osób wnoszących pozew o rozwód, odsetek rozwodów maleje. W 2010 r. najwięcej osób wnoszących pozew o rozwód notowano w grupie wieku 30-34 lata (19,1% ogółu rozwodów wśród kobiet i 18,7% wśród mężczyzn).

Wykres 14. **Rozwody według wieku małżonków w momencie orzeczenia rozwodu w 2019 r.**
Chart 14. Divorces by age of spouses at the time of divorce in 2019

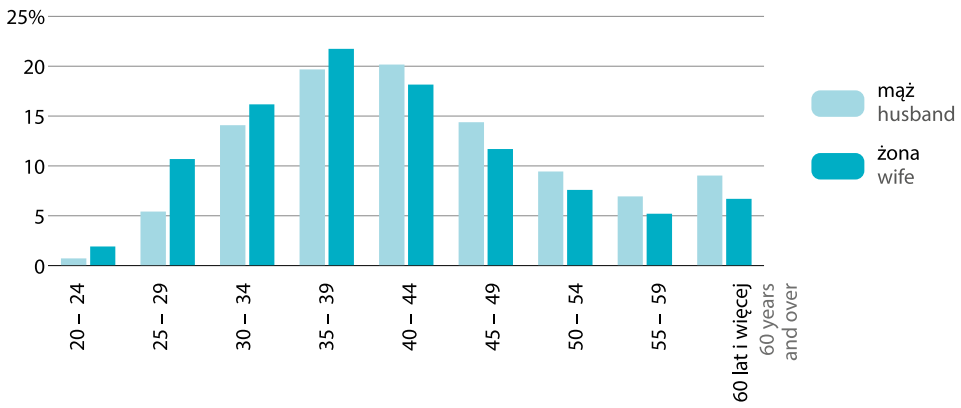

Rozwody według poziomu wykształcenia
Divorces by education level

W 2019 r. spośród mężczyzn rozwodzących się największą grupę (odpowiednio 36,6% i 35,2% wszystkich rozwodów) stanowili mężczyźni z wykształceniem zasadniczym zawodowym i średnim. Z kolei spośród rozwodzących się kobiet 41,2% stanowiły kobiety z wykształceniem średnim, a 29,5% - z wykształceniem wyższym. Udział rozwodów pomiędzy małżonkami o tym samym poziomie wykształcenia w ogólnej liczbie rozwodów w województwie wyniósł 46,4%, tj. wzrósł w odniesieniu do 2010 r. o 1,6 p. proc. Rozwody osób z wykształceniem średnim stanowiły w województwie 18,5% wszystkich rozwiązanych małżeństw, z zasadniczym zawodowym 13,4%, z wyższym 12,7%, a z podstawowym i gimnazjalnym – 1,8%.

Znaczny odsetek rozwodów stanowiły przypadki, w których żona miała wykształcenie średnie, a mąż zasadnicze zawodowe (14,5% ogółu rozwodów) oraz gdy żona miała wykształcenie wyższe, a mąż średnie (11,5% rozwodów). W odniesieniu do 2010 r. nastąpiła stosunkowo niewielka zmiana w strukturze wykształcenia osób rozwiedzionych. Wyraźny jest wzrost odsetka kobiet z wykształceniem wyższym wśród rozwiedzionych kobiet (z 19,6% w 2010 r. do 29,5% w 2019 r.).

Rozwody według okresu trwania małżeństwa
Divorces by duration of marriage

W 2019 r. najwięcej rozwodów odnotowano wśród małżeństw trwających 5-9 lat (22,6% ogółu rozwodów). Znaczny odsetek rozwodów dotyczył małżeństw trwających 10-14 lat (16,3%), 2-4 lata (12,7%) oraz 15-19 lat (12,4%). W porównaniu z 2010 r. największy wzrost odsetka rozwodów odnotowano wśród małżeństw trwających 5-9 lat (o 4,6 p. proc.) oraz wśród małżeństw trwających 30 i więcej lat (z 9,4% w 2010 r. do 12,2 obecnie). Zmniejszył się natomiast odsetek rozwodów wśród małżeństw trwających 25-29 lat (o 2,8 p. proc.), 15-19 lat (o 2,6 p. proc.), 2-4 lata (o 2,1 p. proc.).

Rozwody według przyczyn rozkładu pożycia małżeńskiego oraz winy stron
Divorces by causes of marriages dissolution and guilt of spouses

Główną przyczyną rozkładu pożycia małżeńskiego w dalszym ciągu była niezgodność charakterów, która wystąpiła w przypadku 50,9% ogółu orzeczonych rozwodów (wobec 36,8% w 2010 r.). W porównaniu z 2010 r. zmniejszył się odsetek rozwodów z powodu niedochowania wierności małżeńskiej (wyniósł 17,4% wobec 25,2% w 2010 r.) oraz z powodu nadużywania alkoholu (14,2% wobec 17,1%).

Wykres 15. **Rozwody według wybranych przyczyn rozpadu pożycia małżeńskiego w 2019 r.**
Chart 15. Divorces by selected causes of the breakdown of marriage in 2019

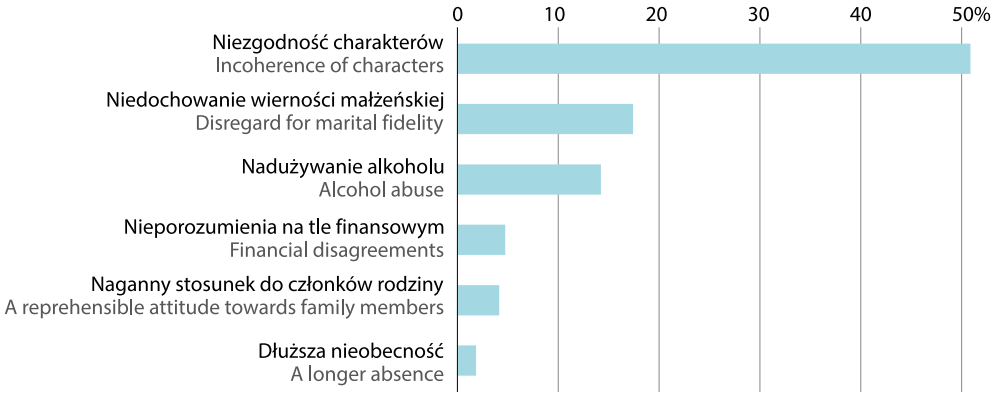

W 2019 r. większość małżeństw rozwodzących się (82,4% wobec 71,9% w 2010 r.) zostało rozwiązanych bez orzekania o winie. Zmniejszył się odsetek rozwodów orzeczonych z winy męża (do 11,2% wobec 18,9% w 2010 r.), z winy żony (do 2,5% wobec 4,3%) oraz rozwodów orzeczonych z winy obydwu stron (do 4,0% wobec 4,9%).

Rozwody według liczby dzieci
Divorces by number of children

W 2019 r. spośród rozwodzących się małżeństw największy odsetek stanowiły małżeństwa nie posiadające dzieci (44,0% ogółu rozwodów). Znaczny odsetek rozwodów dotyczył małżeństw z jednym dzieckiem (32,7%). Udział małżeństw wielodzietnych w ogóle rozwodzących się małżeństw maleje wraz z rosnącą liczbą dzieci. Małżeństwa z dwójką dzieci stanowiły 20,6% ogółu rozwiedzionych małżeństw, natomiast z trójką i więcej dzieci 2,8%. W porównaniu z 2010 r. odnotowano wzrost udziału małżeństw bezdzietnych (o 3,2 p. proc.) w ogóle rozwiedzionych małżeństw oraz małżeństw z dwójką dzieci (o 0,9 p. proc.). Zmniejszył się natomiast odsetek małżeństw z jednym dzieckiem (o 3,2 p. proc.) oraz z trójką i więcej dzieci (o 0,7 p. proc.).

Wykres 16. **Rozwody w 2019 r. według liczby małoletnich dzieci**
Chart 16. Divorces in 2019 by a number for underage children

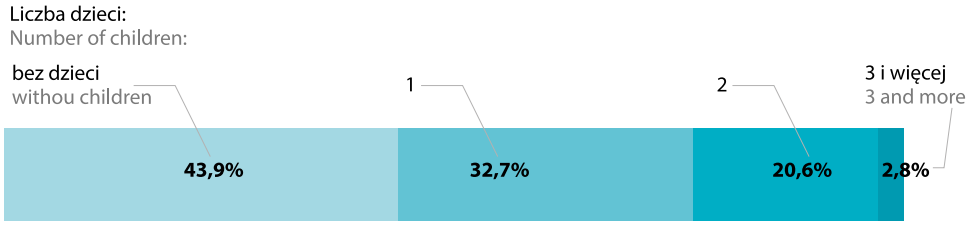

W 2019 r. sądy w województwie lubuskim najczęściej powierzały sprawowanie opieki nad dziećmi obojgu rodzicom (63,9%). W 30,7% przypadków wykonywanie władzy rodzicielskiej po rozwodzie sąd powierzył matce, a w 4,0% przypadków ojcu. Dla porównania w 2010 r. w większości przypadków sądy powierzały sprawowanie opieki nad dziećmi matce (70,4%), natomiast obojgu rodzicom w przypadku 22,6% rozwiedzionych, podczas gdy ojcu 5,3%.

Tablica 15. **Powierzenie wykonywania władzy rodzicielskiej po rozwodzie w 2019 r.**
Table 15. Entrusting the exercise of parental authority after divorce in 2019

Liczba dzieci Number of children	Ogółem Total	Wykonywanie władzy rodzicielskiej powierzono Entrusting the exercise of parental authority to				Dziecko powierzono Child was entrusted to	
		matce mother	ojcu father	razem matce i ojcu both mother and father	oddzielnie matce i ojcu separately mother and father	rodzinie zastępczej foster family	placówce wychowawczej educational institution
OGÓŁEM TOTAL	992	305	40	634	6	6	1
1 dziecko 1 child	578	164	26	383	-	4	1
2 dzieci 2 children	365	121	9	230	3	2	-
3 dzieci i więcej 3 children and more	49	20	5	21	3	-	-

Rozdział 6. Migracje
Chapter 6. Migration

Migracje wewnętrzne i zagraniczne są zjawiskiem demograficznym decydującym, obok ruchu naturalnego, o stanie i zmianach liczby ludności w województwie. W 2019 r. aktywność migracyjna ludności, w województwie lubuskim wzrosła zarówno w porównaniu z poprzednim rokiem, jak i w relacji do 2010 r. Obrót migracyjny rozumiany jako suma napływu i odpływu ludności zwiększył się w stosunku do poprzedniego roku o 6,1%, a w relacji do 2010 r. o 3,0%. W ruchu wewnętrznym aktywność migracyjna ludności wzrosła odpowiednio o 6,0% i 3,9%. W przypadku migracji zagranicznych, obrót wędrówkowy był o 9,6% większy niż w poprzednim roku, jednak zmniejszył się w porównaniu z 2010 r. o 17,2%. W kolejnych latach analizowanego okresu utrzymuje się niekorzystna dla województwa przewaga odpływu ludności nad napływem i w rezultacie ujemne saldo migracji ludności.

Należy podkreślić, że statystyka migracji, na podstawie której omówiono zjawisko przemieszczania się ludności, ujmuje tylko zarejestrowane fakty zmiany miejsca zamieszkania, tj. zameldowania i wymeldowania z pobytu stałego wewnątrz kraju lub za granicę. Może zatem nie odzwierciedlać w pełni rzeczywistych rozmiarów zjawiska.

6.1. Migracje wewnętrzne i zagraniczne na pobyt stały
6.1. Internal and international migration for permanent residence

Tablica 16. Migracje wewnętrzne i zagraniczne w 2019 r.
Table 16. Internal and international migration in 2019

Wyszczególnienie Specification	2010	2015[a]	2018	2019
Napływ Inflow	13338	11389	12694	13434
Odpływ Outflow	13812	12945	13672	14535
Saldo migracji Net migration	-474	-1 556	-978	-1101
na 1000 ludności per 1000 population	-0,46	-1,53	-0,96	-1,09

a Do obliczenia salda wykorzystano dane o migracjach wewnętrznych za 2015 r. i migracjach zagranicznych za 2014 r.
a For calculating net migration, data on internal migration for 2015 and data on international migration for 2014 were used.

W 2019 r. napływ ludności do województwa lubuskiego w ruchu wewnętrznym i zagranicznym wyniósł 13,4 tys. osób, tj. o 5,8% więcej niż w 2018 r. i o 0,7% więcej w porównaniu z 2010 r. Współczynnik napływu ludności (napływ na 1000 ludności) wyniósł 13,26 wobec 12,50 w 2018 r. i 13,04 w 2010 r.

Odpływ migracyjny ludności z województwa lubuskiego wyniósł 14,5 tys. osób, tj. o 6,3% więcej niż przed rokiem i o 5,2% więcej w stosunku do notowanego w 2010 r. Współczynnik odpływu ludności pogorszył się z 13,50 i 13,46 w latach odpowiednio 2010 i 2018 do 14,35 w 2019 r.

W rezultacie, podobnie jak w poprzednich latach, wobec utrzymującej się przewagi odpływu ludności nad napływem, saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały w 2019 r. było ujemne i wyniosło minus 1,1 tys. osób. Dodatkowo wskutek większego wzrostu odpływu niż napływu ludności saldo migracji pogorszyło się zarówno w stosunku do 2018 r. (o 0,1 tys. osób), jak i w relacji do 2010 r. (o 0,6 tys. osób).

Saldo migracji na pobyt stały (Net migration for permanent residence) różnica między liczbą osób, które przybyły na stałe do danej jednostki administracyjnej/kraju w danym okresie a liczbą osób, które wyjechały na stałe z danej jednostki administracyjnej/kraju w danym okresie.

Współczynnik salda migracji w 2019 r. wyniósł minus 1,09 wobec minus 0,96 w 2018 r. i minus 0,46 w 2010 r. Tym samym województwo lubuskie pozostało w grupie 11 województw, w których zanotowano ubytek migracyjny ludności, przy czym ubytek ten był mniejszy niż w większości województw z ujemnym saldem migracji. Mniejszy ubytek ludności niż w województwie lubuskim zanotowano w województwach: zachodniopomorskim, łódzkim i śląskim, w których współczynnik salda migracji wyniósł odpowiednio: minus 0,43, minus 1,02 i minus 1,04. Największy ubytek migracyjny ludności wystąpił w województwach we wschodniej części kraju: lubelskim (minus 2,86 na 1000 ludności), świętokrzyskim (minus 2,80), warmińsko-mazurskim (minus 2,63) i podlaskim (minus 1,72). W grupie województw, które charakteryzuje nadwyżka napływu ludności nad odpływem pozostały województwa: wielkopolskie, dolnośląskie, małopolskie, pomorskie i mazowieckie. Współczynnik salda migracji w tych województwach wyniósł od 0,42 (w województwie wielkopolskim) do 3,34 (w mazowieckim) i we wszystkich poprawił się w stosunku do notowanych w latach 2010 i 2018.

Wykres 17. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na 1000 osób
Chart 17. Internal and international migration net per 1000 population

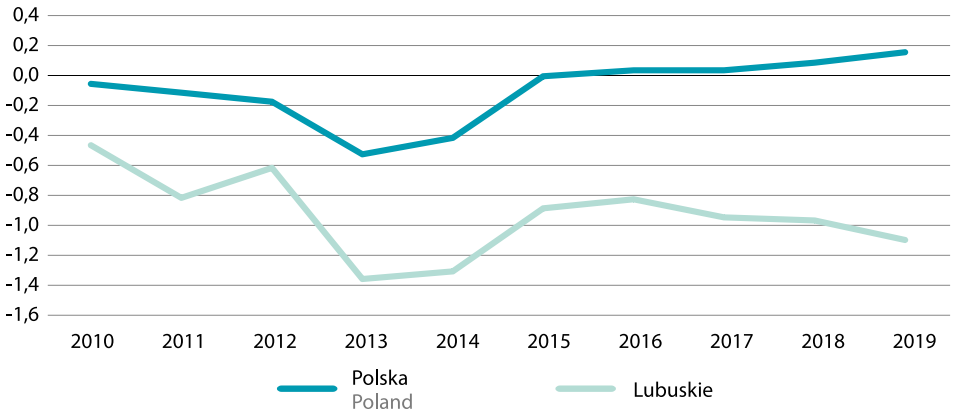

Spośród powiatów i miast naprawach powiatów w 11 saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały było ujemne. Największy ubytek ludności zanotowano w powiecie strzelecko-drezdeneckim, w którym współczynnik salda migracji wyniósł minus 5,05. W grupie powiatów o znacznym ubytku ludności znalazły się także powiaty: międzyrzecki i wschowski, w których współczynnik salda migracji wyniósł po minus 4,77, żarski – minus 4,69 oraz krośnieński – minus 4,38. Ponadto w większości powiatów, w których zanotowano ujemne saldo migracji, ubytek migracyjny ludności pogłębił się zarówno w porównaniu z 2018 r. jak i 2010 r. Wyjątkiem był m.in. powiat świebodziński, w którym ubytek ludności w 2019 r. wyniósł minus 1,69 i był mniejszy od zanotowanego w latach 2010 i 2018.

Podobnie jak w latach 2010 i 2018, dodatnie saldo migracji na pobyt stały zanotowano w mieście na prawach powiatu Zielona Góra (w którym współczynnik salda migracji wyniósł 6,15) oraz w powiatach gorzowskim (5,57) i zielonogórskim (0,07). W porównaniu z 2018 r. współczynnik salda migracji poprawił się w Zielonej Górze i powiecie gorzowskim, a pogorszył w powiecie zielonogórskim.

Z kolei w relacji do 2010 r. poprawa współczynnika wystąpiła tylko w przypadku Zielonej Góry, natomiast w powiecie zielonogórskim i gorzowskim – pogorszenie. Należy jednak mieć na uwadze, że dane dla Zielonej Góry i powiatu zielonogórskiego za 2010 r. nie są w pełni porównywalne z danymi za 2019 r. z uwagi na administracyjną zmianę granic miasta i powiatu.

Spośród gmin województwa lubuskiego w 60 (tj. w 73,2% gmin) zanotowano ubytek migracyjny ludności. W gminie o największym ubytku – Niegosławice (w powiecie żagańskim) – współczynnik salda migracji wyniósł minus 12,46. Drugą ze względu na niską wartość współczynnika salda migracji gminą w województwie była gmina Bledzew (w powiecie międzyrzeckim) ze współczynnikiem na poziomie minus 10,95. W grupie 10 gmin o największym ubytku ludności na 1000 mieszkańców znalazło się 7 gmin z południowej części województwa, w tym 4 z powiatu żarskiego: Łęknica (ze współczynnikiem w wysokości minus 9,69), Jasień (minus 8,24), gmina miejska Żary (minus 7,20) i Tuplice (minus 7,18). Z kolei najwyższy współczynnik salda migracji notowano zazwyczaj w gminach w pobliżu największych miast w regionie, w tym w sąsiadujących z miastem Gorzów Wlkp. gminach powiatu gorzowskiego: Deszczno – 16,73, Santok – 15,73, Kłodawa – 9,61 i Lubiszyn – 5,86. Wysoką wartość współczynnika zanotowano także w gminie Zabór (w powiecie zielonogórskim) – 11,91, Lubniewice (w powiecie sulęcińskim) – 6,66, Otyń (w powiecie nowosolskim) – 5,15 oraz Lipinki Łużyckie (w powiecie żarskim) – 4,75.

W porównaniu z 2010 r. w 48 gminach współczynnik salda migracji pogorszył się, w tym w 18 z wartości dodatniej (oznaczającej nadwyżkę migracyjną ludności) na ujemną (wskazującą ubytek ludności). Zjawisko to wystąpiło m.in. w przypadku gmin: Siedlisko, Bytom Odrzański, Nowe Miasteczko, Kożuchów i Kolsko (z powiatu nowosolskiego), Tuplice i gminy wiejskiej Żary (z powiatu żarskiego), Bogdaniec (z powiatu gorzowskiego), Łagów (z powiatu świebodzińskiego), Ośno Lubuskie i Rzepin (z powiatu słubickiego), Krosno Odrzańskie (z powiatu krośnieńskiego), a także Świdnica i Kargowa (z powiatu zielonogórskiego).

Spośród 34 gmin, w których współczynnik salda migracji poprawił się w porównaniu z 2010 r., w 7 wartość współczynnika zmieniła się z ujemnej na dodatnią: w gminie Lubniewice (powiat sulęciński), Słubice (powiat słubicki), Lubrza i Skąpe (powiat świebodziński), Trzebiel (powiat żarski), Iłowa (powiat żagański) i Sulechów (powiat zielonogórski).

Mapa 20. Migracje wewnętrzne i zagraniczne na pobyt stały według powiatów i gmin w 2019 r.
Map 20. Internal and international migration for permanent residence by powiats and gminas in 2019

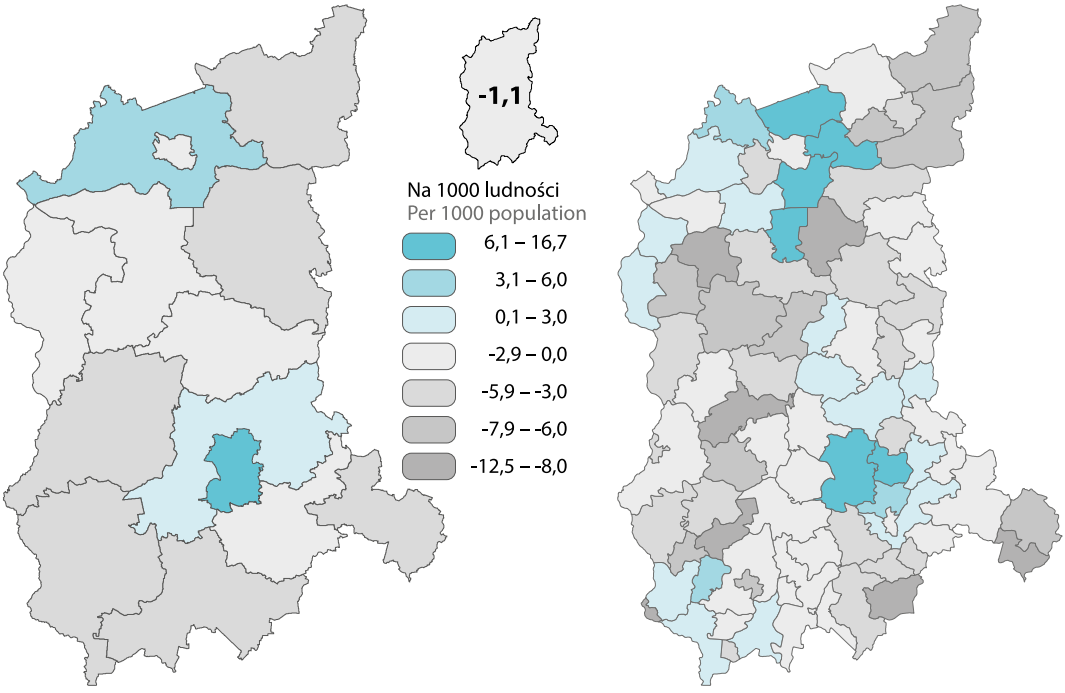

6.2. Migracje wewnętrzne
6.2. Internal migration

Migracje wewnętrzne (Internal migration) zmiany miejsca zamieszkania (pobytu stałego lub czasowego) w obrębie kraju, polegające na przekroczeniu granicy administracyjnej gminy, w tym: w przypadku gmin miejsko-wiejskich; zmiany miejsca zamieszkania w obrębie gminy; z terenów wiejskich na miejskie lub odwrotnie.

Tablica 17. Migracje wewnętrzne
Table 17. Internal migration

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Napływ Inflow	12781	10959	12277	12901
z tego samego województwa from the same voivodship	9528	8207	9167	9656
z innych województw from other voivodships	3253	2752	3110	3245
Odpływ Outflow	13255	11852	13248	14146
do tego samego województwa to the same voivodship	9528	8207	9167	9656
do innych województw to other voivodships	3727	3645	4081	4490
Saldo migracji wewnętrznych Internal migration net	-474	-893	-971	-1245

Napływ
Infolw

Napływ ludności do gmin województwa lubuskiego w ramach migracji wewnętrznych wyniósł 12,9 tys. osób, tj. 96,0% łącznego napływu ludności do województwa w 2019 r. W porównaniu z poprzednim rokiem wielkość strumienia napływu ludności w ramach migracji wewnętrznych wzrosła o 5,1%, a w stosunku do 2010 r. – o 0,9%.

Większość przemieszczeń w ruchu wewnętrznym stanowiły migracje wewnątrzwojewódzkie (74,8%), mające wpływ na zmianę liczby mieszkańców poszczególnych gmin i powiatów, jednak nie wpływające na liczbę ludności województwa ogółem. Nieco częściej były to przemieszczenia do miast niż na wieś (52,0% napływu w ruchu wewnątrzwojewódzkim), z tego 32,9% stanowił napływ ze wsi, a 19,1% z miast. Odsetek migrujących do miast zwiększył się w porównaniu z 2010 r. o 5,4 p. proc., z tego ze wsi o 3,1 p. proc., a z miast o 2,3 p. proc. W grupie migrujących na wieś (która stanowiła łącznie 48,0% ogółu migrujących wewnątrz województwa) większość stanowiły osoby przemieszczające się z obszarów miejskich (36,5% migracji wewnątrzwojewódzkich). Migrujący ze wsi na wieś stanowili 11,5% wszystkich migracji wewnątrzwojewódzkich.

Wykres 18. Struktura napływu w ruchu wewnątrzwojewódzkim
Chart 18. Structure of inflow in the intra-voivodship movement

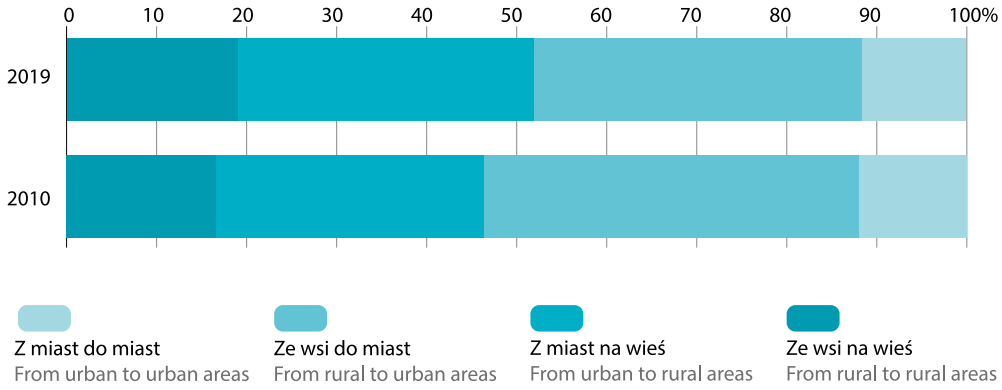

Napływ w ramach migracji międzywojewódzkich w 2019 r. stanowił 25,2% napływu w ruchu wewnętrznym ogółem. W porównaniu z poprzednim rokiem napływ ten zwiększył się o 4,3%, był jednak o 0,2% mniejszy niż w 2010 r.

Główne strumienie napływu ludności do województwa lubuskiego wiodą z województw ościennych, tj. dolnośląskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego (łącznie 67,4% napływu w ruchu międzywojewódzkim). Spośród bardziej oddalonych województw, największy napływ ludności do województwa lubuskiego zanotowano w przypadku województw: śląskiego (5,6% napływu w ruchu międzywojewódzkim), mazowieckiego (4,6%) i kujawsko-pomorskiego (4,3%).

W porównaniu z 2010 r. zmniejszyła się wielkość napływu m.in. z województwa dolnośląskiego (o 13,0%) i śląskiego (o 10,3%), a wzrosła m.in. z województwa kujawsko-pomorskiego (o 30,2%), wielkopolskiego (o 14,9%) i zachodniopomorskiego (o 8,8%).

Odpływ
Outflow

Odpływ ludności w ruchu wewnętrznym w województwie lubuskim wyniósł 14,1 tys. osób (tj. 97,3% łącznego odpływu ludności w ramach migracji wewnętrznych i zagranicznych).

W porównaniu z poprzednim rokiem wielkość strumienia odpływu w ruchu wewnętrznym wzrosła o 6,8%, a w stosunku do 2010 r. – o 6,7%.

Odpływ w ruchu wewnątrzwojewódzkim stanowił 68,3% strumienia odpływu ludności w ruchu wewnętrznym. Pozostałe 31,7% stanowił odpływ w ruchu międzywojewódzkim. W porównaniu z 2018 r. odpływ ludności do innych województw zwiększył się o 10,0%, a w stosunku do 2010 r. – o 20,5%.

Z ogółu migracji do innych województw 71,7% stanowił odpływ do województw ościennych, z tego 28,7% - do województwa wielkopolskiego, 27,8% - do województwa dolnośląskiego, a 15,2% - do województwa zachodniopomorskiego. Spośród najczęściej wybieranych kierunków migracji, najbardziej wzrosło znaczenie województwa zachodniopomorskiego, do którego w 2019 r. migrowało o 41,4% więcej ludności z województwa lubuskiego niż w 2010 r. Wzrosła także liczba osób migrujących do województwa dolnośląskiego (o 38,8%) oraz wielkopolskiego (o 21,4%). Zmniejszyła się natomiast liczba osób, które migrowały m.in. do województwa śląskiego (o 19,9%).

Saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały
Net internal migration for permanent residence

Saldo migracji wewnętrznych w województwie determinują migracje międzywojewódzkie. W 2019 r., podobnie jak we wszystkich latach prezentowanego okresu, napływ ludności do województwa lubuskiego był mniejszy niż odpływ. W rezultacie saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały w województwie lubuskim było ujemne, na poziomie minus 1,2 tys. osób.

Zarówno w porównaniu z 2018 r. jak i 2010 r. wzrost odpływu ludności był większy niż wzrost napływu, co znalazło odzwierciedlenie w pogorszeniu salda migracji wewnętrznych do poziomu nienotowanego w latach wcześniejszych; w 2018 r. saldo migracji wewnętrznych wyniosło minus 1,0 tys., a w 2010 r. – minus 0,5 tys.

Na ujemne saldo migracji w ruchu wewnętrznym w największym stopniu wpłynęła nadwyżka odpływu ludności nad napływem w ruchu pomiędzy województwem lubuskim i wielkopolskim (saldo w wysokości minus 0,6 tys. osób) oraz lubuskim i dolnośląskim (minus 0,5 tys.). Więcej osób na stałe wyjeżdża niż przyjeżdża także w ruchu pomiędzy województwem lubuskim i województwami: mazowieckim, małopolskim, pomorskim, podlaskim, świętokrzyskim i zachodniopomorskim. W przypadku pozostałych 7 województw notowano przewagę napływu ludności do województwa lubuskiego nad odpływem. Najwyższe dodatnie saldo migracji wewnętrznych zanotowano w przypadku ruchu migracyjnego pomiędzy województwem lubuskim i: łódzkim, śląskim, kujawsko-pomorskim i lubelskim (saldo migracji wyniosło od 31 do 38 osób).

W porównaniu z 2010 r. znaczne pogorszenie salda migracji wewnętrznych zanotowano w ruchu między województwem lubuskim i dolnośląskim (z 18 osób w 2010 r. do minus 450) oraz zachodniopomorskim (ze 140 osób do minus 5). Poprawiło się natomiast saldo migracji międzywojewódzkich m.in. w relacji z województwami: lubelskim i śląskim, w przypadku których zanotowano wzrost nadwyżki napływu ludności z tych kierunków nad odpływem. Poprawa nastąpiła także w przypadku salda migracji pomiędzy województwem lubuskim i województwami kujawsko-pomorskim i podlaskim – saldo migracji zmieniło się z ujemnego w 2010 r. na dodatnie.

Mapa 21. Migracje międzywojewódzkie do i z województwa lubuskiego w 2019 r.
Map 21. Intervoivodship migration to and from Lubuskie voivodship in 2019

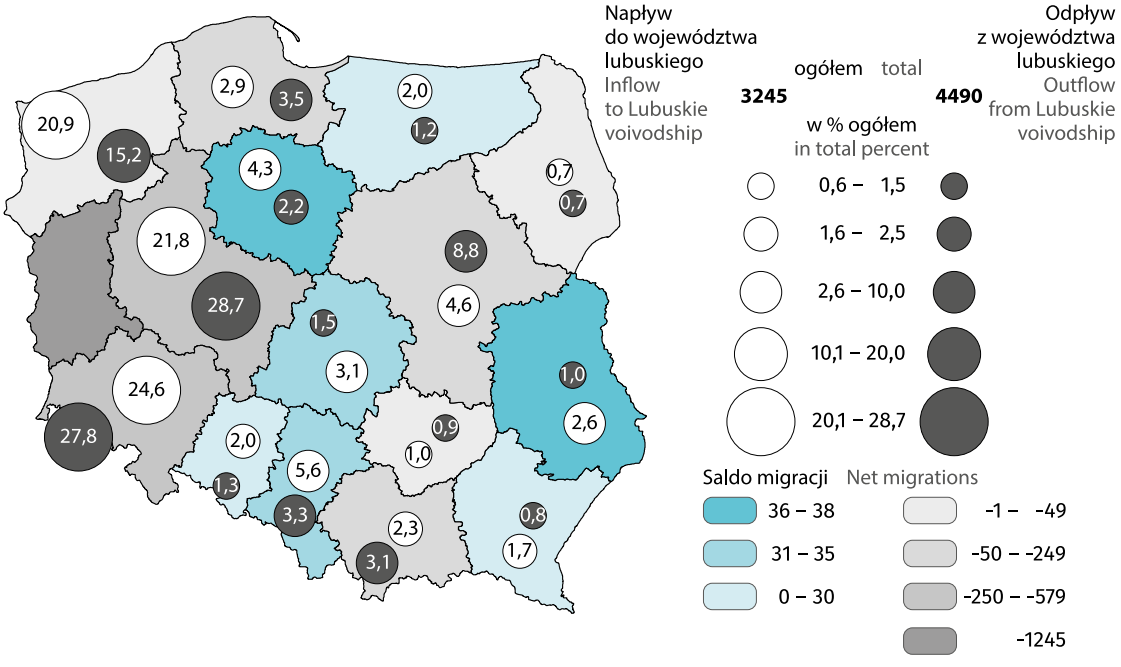

Województwo lubuskie mieści się w grupie 11 województw, w których w 2019 r. zanotowano ujemne saldo migracji wewnętrznych. Największy bezwzględny ubytek ludności w ruchu wewnętrznym zanotowano w województwie: lubelskim, w którym saldo migracji wewnętrznych wyniosło minus 6,5 tys. osób. Znaczny ubytek migracyjny charakteryzował także województwa: śląskie (minus 4,3 tys.), warmińsko-mazurskie (minus 3,8 tys.), świętokrzyskie (minus 3,7 tys.) oraz podkarpackie (minus 3,5 tys.). Ujemne, ale wyższe niż w województwie lubuskim saldo migracji wewnętrznych zanotowano w województwach: opolskim (minus 1,0 tys.) i zachodniopomorskim (minus 0,9 tys. osób). Z kolei dodatnie saldo migracji wewnętrznych notowano w 5 województwach: wielkopolskim, dolnośląskim, małopolskim, pomorskim i mazowieckim, na poziomie od 1,2 tys. do 15,8 tys. osób.

Wykres 19. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 ludności
Chart 19. Net internal migration per 1000 population

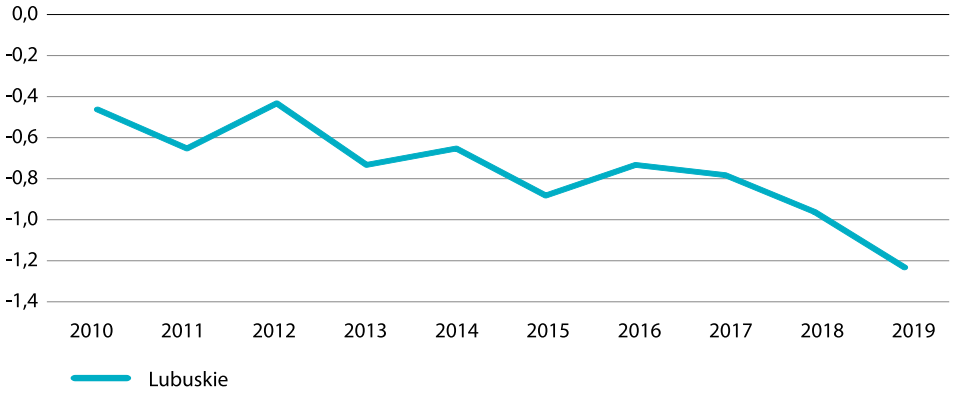

W przeliczeniu na 1000 ludności saldo migracji wewnętrznych wyniosło minus 1,23 wobec minus 0,96 w 2018 r. i minus 0,46 w 2010 r. W 6 województwach wskaźnik ten przyjmował wartość niższą niż w województwie lubuskim, w tym w województwie lubelskim na poziomie minus 3,07 na 1000 ludności i świętokrzyskim – minus 3,01. W grupie województw o najwyższej wartości wskaźnika miesiły się województwa: mazowieckie (2,92) i pomorskie (2,55).

6.3. Migracje zagraniczne
6.3. International migration

Migracje zagraniczne (International migration) wyjazdy za granicę i przyjazdy do kraju w celu osiedlenia się (zamieszkania na stałe) lub na pobyt czasowy.

Tablica 18. Migracje zagraniczne
Table 18. International migration

Wyszczególnienie Specification	2010	2018	2019
Imigracja Immigration	557	417	533
Emigracja Emmigration	557	424	389
Saldo migracji Net migration	0	-7	144
na 1000 ludności per 1000 population	0,00	-0,01	0,14

Imigracja
Immigration

W 2019 r. napływ ludności do województwa lubuskiego w ramach migracji zagranicznych wyniósł 0,5 tys. osób i był o 27,8% większy niż w 2018 r. W porównaniu z 2010 r. napływ z zagranicy zmniejszył się o 4,3%.

W przeliczeniu na 1000 ludności liczba zameldowań z zagranicy na pobyt stały wyniosła 0,53 wobec 0,41 w 2018 r. i 0,54 w 2010 r. W Polsce wskaźnik ten ukształtował się na poziomie 0,44 wobec 0,40 w latach 2010 i 2018.

W populacji imigrantów w województwie lubuskim 59,7% stanowili mężczyźni. Ich liczba wzrosła w stosunku do 2018 r. o 42,6%, była jednak o 5,6% mniejsza niż w 2010 r. Liczba kobiet przyjeżdżających na stałe do województwa z zagranicy była o 10,8% większa niż przed rokiem i o 2,3% mniejsza niż w 2010 r.

Spośród osób przyjeżdżających z zagranicy, zameldowanych na pobyt stały w województwie lubuskim, największą grupę stanowiły dzieci w wieku do 9 lat (52,9%). Ich udział w strukturze imigrantów zwiększył się w relacji do 2010 r. – o 17,9 p. proc. W strukturze imigrantów według grup wieku zwiększył się także udział osób w wieku 60-69 lat (o 4,3 p. proc. do 8,6%) oraz 70 lat i więcej (o 1,9 p. proc. do 2,8%). Odsetek imigrantów z pozostałych grup wieku zmniejszył się w stosunku do 2010 r., najbardziej w przypadku osób w wieku 20-29 lat (o 20,2 p. proc. do 6,8%).

Wykres 20. Struktura imigrantów według grup wieku
Chart 20. Structure of immigrants by groups of age

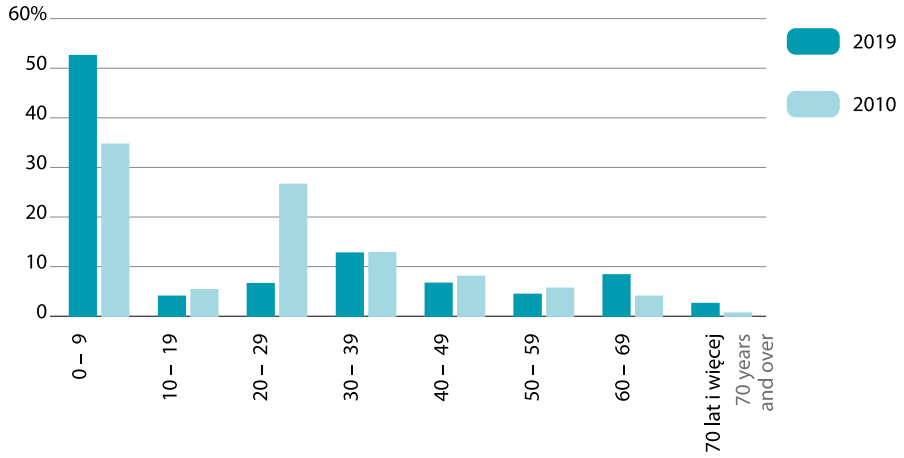

Z ogółu imigrantów w województwie 93,8% stanowiły osoby przyjeżdżające z krajów europejskich, w tym najwięcej z Niemiec (34,9%), z Wielkiej Brytanii (21,0%) i z Ukrainy (10,5%). Nieco mniejszy udział w strukturze imigrantów mieli imigranci z Holandii i Irlandii (odpowiednio 6,0% i 5,1%), z Białorusi, Włoch i Norwegii (po 1,9%) oraz z Belgii (1,7%). Spośród kierunków spoza Europy, najwięcej imigrantów przyjechało z krajów Ameryki Północnej, łącznie 3,9% ogółu imigrantów w województwie, w tym ze Stanów Zjednoczonych 2,6%.

W porównaniu z 2010 r. odsetek imigrantów przyjeżdżających z Niemiec i z Ukrainy zwiększył się odpowiednio o 12,3 p. proc. i 7,6 p. proc., przy spadku odsetka imigrantów przybywających z Wielkiej Brytanii – o 10,6 p. proc. i z Irlandii – o 3,7 p. proc. Zmniejszył się także odsetek imigrantów ze Stanów Zjednoczonych – o 2,4 p. proc.

Emigracja
Emmigration

Odpływ ludności z województwa lubuskiego za granicę wyniósł 0,4 tys. osób i był o 8,3% mniejszy niż w poprzednim roku oraz o 30,2% mniejszy w porównaniu z 2010 r.

W przeliczeniu na 1000 ludności liczba wymeldowań za granicę wyniosła 0,38 wobec 0,42 w 2018 r. i 0,54 w 2010 r. W Polsce wskaźnik ten był niższy niż w województwie i wyniósł 0,28 wobec 0,31 w 2018 r. i 0,45 w 2010 r.

Spośród osób wyjeżdżających na stałe za granicę 56,0% stanowili mężczyźni. Ich odsetek w strukturze emigrantów zwiększył się zarówno w porównaniu z 2018 r., jak i 2010 r. odpowiednio o 5,8 p. proc. i o 14,4 p. proc. Liczba emigrujących mężczyzn wzrosła w skali roku o 2,3%, była jednak o 6,0% mniejsza niż w 2010 r. Jednocześnie znacząco zmniejszyła się liczba emigrujących kobiet: o 19,0% w stosunku do 2018 r. i o 47,4% w porównaniu z 2010 r.

W strukturze emigrantów z województwa lubuskiego według grup wieku, największy odsetek stanowiły osoby w wieku 30-39 lat (28,5% ogółu wyjeżdżających za granicę, tj. o 0,7 p. proc. więcej niż w 2010 r.). Zwiększył się odsetek emigrantów w wieku 40-49 lat – o 6,7 p. proc. do 18,5% oraz w wieku 10-19 lat – o 2,9 p. proc. do 14,9%. Zmniejszył się natomiast odsetek emigrantów w wieku 20-29 lat (o 4,5 p. proc. do 17,2%), a także dzieci w wieku 0-9 lat (o 4,1 p. proc. do 9,0%).

Wykres 21. Struktura emigrantów według grup wieku
Chart 21. Structure of emigrants by groups of age

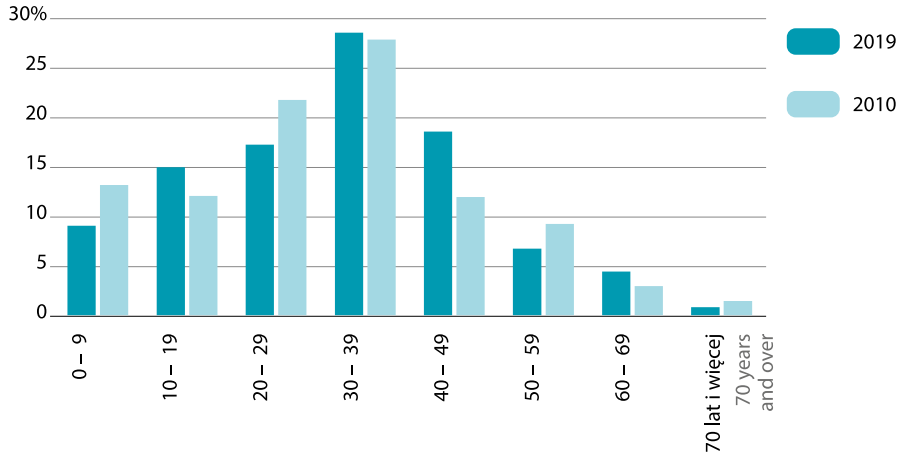

Z ogółu emigrantów z województwa lubuskiego 96,4% zdecydowało się na wyjazd do krajów europejskich. Najczęściej były to Niemcy, do których skierowało się 49,9% wszystkich wyjeżdżających za granicę. Odsetek ten był o 2,3 p. proc. mniejszy niż w 2018 r., jednak zwiększył się w porównaniu z 2010 r. o 11,6 p. proc. Znaczący pozostał także udział emigrantów wyjeżdżających do Wielkiej Brytanii w ogóle odpływu za granicę, który wyniósł 17,2%. Odsetek ten był jednak mniejszy zarówno w stosunku do 2018 r. (o 0,5 p. proc.), jak i w relacji do 2010 r. (o 10,4 p. proc.). Spośród pozostałych kierunków migracji, najwięcej osób wyjechało do Holandii (7,2% emigracji ogółem), Belgi (3,9%) oraz Danii, Hiszpanii i Norwegii (po 2,6%). Spośród wymienionych kierunków tylko w przypadku Holandii odsetek emigrantów wyjeżdżających do tego kraju zmniejszył się w stosunku do 2018 r. i 2010 r. (odpowiednio o 2,0 p. proc. i 3,8 p. proc.). W przypadku pozostałych wymienionych krajów odsetek emigrantów wybierających je jako miejsce zamieszkania zwiększył się w porównaniu z 2010 r., najbardziej w przypadku Belgii (o 3,1 p. proc.).

W 2019 r. z ogółu emigrantów z województwa lubuskiego 2,8% kierowało się do Ameryki Północnej, przy czym odsetek ten zmniejszył się w porównaniu z 2010 r. o 4,0 p. proc.

Saldo migracji zagranicznych
International migration net

W 2019 r. napływ ludności do województwa lubuskiego na pobyt stały z zagranicy był większy niż odpływ za granicę. W rezultacie po raz pierwszy od 2010 r. zanotowano nadwyżkę imigracji nad emigracją wyrażoną dodatnim saldem migracji zagranicznych w wysokości 144 osób. Dla porównania, w 2018 r. saldo migracji zagranicznych wyniosło minus 7 osób, a w 2010 r. – 0, co oznacza, że odpływ ludności został zrównoważony napływem.

Należy jednak podkreślić, że na dodatnie saldo migracji zagranicznych znacząco wpłynęło saldo migracji dzieci (tj. osób z grupy wieku 0-9 lat), które wyniosło 247 osób oraz osób w wieku 60 lat i więcej – 41 osób. Jednocześnie w pozostałych grupach wieku saldo migracji zagranicznych było ujemne, w tym w przypadku osób w wieku 30-39 lat sięgało minus 42 osób, w grupie osób w wieku 10-19 lat oraz 40-49 lat – saldo wyniosło po minus 35 osób, a 20-29 lat – minus 31 osób.

Biorąc pod uwagę główne kierunki migracji, dodatnie saldo migracji zagranicznych zanotowano m.in. w ruchu pomiędzy województwem lubuskim a: Ukrainą (saldo migracji zagranicznych wyniosło 52 osoby), Wielką Brytanią (45) oraz Irlandią (10). Nadwyżka imigracji nad emigracją wystąpiła także w kierunkach: Białoruś, Stany Zjednoczone, Bułgaria, Francja i Holandia. Z kolei ujemne saldo migracji zanotowano m.in. w ruchu pomiędzy województwem lubuskim a: Hiszpanią i Niemcami (saldo migracji zagranicznych wyniosło po minus 8), Danią i Belgią (odpowiednio minus 7 i minus 6).

W 2019 r. saldo migracji zagranicznych na 1000 ludności wyniosło 0,14 wobec minus 0,01 w 2018 r. i 0,00 w 2010 r. Wartość tego wskaźnika w województwie była nieco niższa niż średnio w kraju (0,16). Najniższe saldo migracji zagranicznych na 1000 ludności zanotowano w województwie opolskim (minus 0,45). Ujemne saldo zanotowano także w województwie śląskim (minus 0,10 na 1000 ludności). W pozostałych województwach saldo migracji zagranicznych na 1000 ludności było dodatnie, w tym najwyższe w województwie mazowieckim (0,43), a nieco niższe w województwach: podlaskim (0,36) i małopolskim (0,28). Wyższe niż w województwie lubuskim saldo migracji zagranicznych zanotowano także w województwach: podkarpackim, lubelskim, dolnośląskim, świętokrzyskim i pomorskim.

Wykres 22. Saldo migracji zagranicznych na 1000 ludności
Chart 22. International migration net per 1000 population

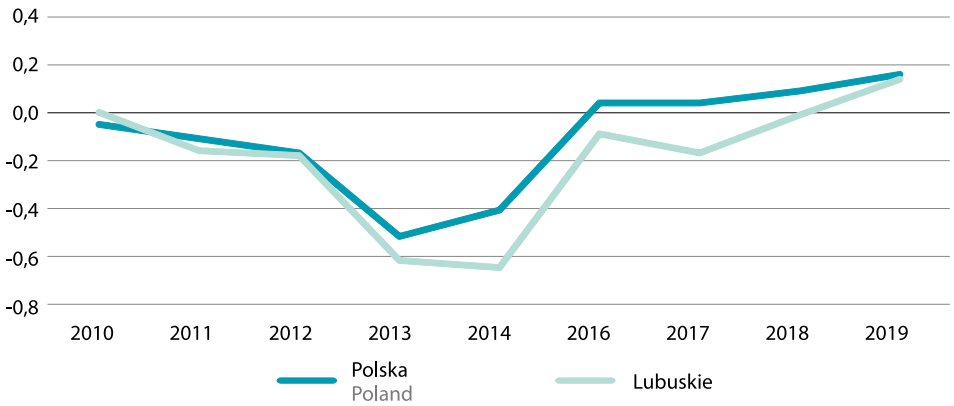

Rozdział 7. Analiza potencjału demograficznego jednostek terytorialnych województwa lubuskiego

Chapter 7. Demographic potential analysis territorial units of the Lubuskie voivodship

W poprzednich rozdziałach przedstawiono dane i wskaźniki ilościowe dotyczące stanu i struktury ludności, procesów starzenia się, ruchu naturalnego oraz migracji ludności. Z zaprezentowanych danych wynika, że w województwie lubuskim od lat systematycznie maleje liczba ludności, zarówno ze względu na notowany ujemny przyrost naturalny jak i ujemne saldo migracji. Intensyfikują się także procesy starzenia ludności. W tej części opracowania dokonano klasyfikacji gmin i powiatów województwa lubuskiego na podstawie charakterystyk zachodzących procesów demograficznych. Aby przedstawić zróżnicowanie przestrzenne tych procesów wykorzystano trzy narzędzia. Procesy związane ze starzeniem się społeczeństwa stanowią podstawę klasyfikacji dokonanej zgodnie z koncepcją Trójkąta Osanna. Przyrost rzeczywisty ludności, uwzględniający wzajemne powiązanie pomiędzy przyrostem naturalnym i saldem migracji stanowi podstawę typologii gmin województwa lubuskiego wg Webba. Podsumowaniem analiz dokonanych w opracowaniu jest analiza taksonomiczna, pozwalająca stworzyć ranking powiatów z wykorzystaniem syntetycznej zmiennej określającej potencjał demograficzny powiatów województwa lubuskiego.

7.1. Trójkąt Osanna

7.1. Osann Triangle

Do przedstawienia procesów starzenia się społeczeństwa można wykorzystać tzw. trójkąt Osanna. Jest to jedna z metod badania, która pozwala na stwierdzenie podobieństw i różnic powiatów na podstawie trzech cech badanej zmiennej. Tym samym jest to narzędzie pozwalające klasyfikować powiaty i wskazać ich zróżnicowanie przestrzenne. Trójkąt Osanna buduje się w układzie współrzędnych, którego osiami są boki trójkąta równobocznego charakteryzujące jedną ze zmiennych opisanych wcześniej w rozdziale. W przypadku analizy starzenia się społeczeństwa wykorzystano udziały ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem w powiatach województwa lubuskiego. W efekcie struktura wieku w powiatach wyraża położenie odpowiadającego jej punktu, który znajduje się w miejscu przecięcia się trzech linii równoległych do trzech boków trójkąta. Jako kryterium podziału zastosowano przeciętne udziały poszczególnych grup wieku (położenie punktu wewnątrz trójkąta informuje o udziale poszczególnych grup wieku w ogólnej liczbie ludności). Trójkąt ten podzielono na sześć typów określających etapy rozwoju struktury wieku ludności. Typy wieku ludności pogrupowano klasyfikując powiaty jako młode demograficznie, stabilne demograficznie i starzejące się demograficznie. W każdej kategorii lokują się dwa zróżnicowane typy powiatów.

Tablica 19. Ludność według ekonomicznych grup wieku na podstawie typologii trójkąta Osanna w 2019 r.
Table 19. Population by economic age groups based on Osann triangle typology in 2019

Typ Type	Ludność w wieku Population at age			Ludność w stadium Population at a stage of
	przedprodukcyjnym pre-working age	produkcyjnym working age	poprodukcyjnym post-working age	
	w % in %			
II	>18,1	<60,3	<21,6	Młodości demograficznej Demographic youth
III	>18,1	>60,3	<21,6	
I	>18,1	<60,3	>21,6	Stabilności demograficznej Demographic stablization
IV	<18,1	>60,3	<21,6	
V	<18,1	>60,3	>21,6	Starości demograficznej Demographic ageing
VI	<18,1	<60,3	>21,6	

Od 2015 r. do 2018 r. wg klasyfikacji Trójkąta Osanna województwo lubuskie lokowało się w grupie województw młodych demograficznie (typu III). W 2019 r. można było określić je jako stabilne demograficznie, typu IV. Wynika to z większego niż przeciętnie w Polsce udziału osób w wieku produkcyjnym (63,1% wobec 62,8% w kraju), mniejszego natomiast udziału osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym (odpowiednio: 15,3% wobec 15,3% i 21,6% wobec 21,9%).

W województwie lubuskim w 2019 r. dominują powiaty młode demograficznie, typu III. W tej grupie znalazły się powiaty gorzowski, słubicki, strzelecko-drezdenecki, sulęciński, świebodziński, wschowski i zielonogórski. W głównej mierze wynika to z większego niż przeciętnie w województwie udziału osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym oraz mniejszego niż przeciętnie w województwie udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności. W kategorii powiatów stabilnych demograficznie można wskazać w 2019 r. powiaty nowosolski (typ I) oraz krośnieński i żarski (typ IV). Starość demograficzna charakteryzuje powiat żagański i międzyrzecki (typ V) a także miasta na prawach powiatu – Zieloną Górę i Gorzów Wielkopolski (typ VI).

Analizując sytuację powiatów od 2015 r. zmieniła się sytuacja w dwóch powiatach. W powiecie międzyrzeckim, który w 2019 r. lokował się w typie V, podczas gdy do tego momentu charakteryzowała go stabilność demograficzna w typie IV. W powiecie strzelecko-drezdeneckim zmieniła się sytuacja w 2019 r. i chociaż powiat pozostał klasyfikowany jako młody demograficznie, to nastąpiło przesunięcie z typu II na typ III.

Mapa 22. **Kwalifikacja powiatów według ekonomicznych grup wieku na podstawie typologii trójkąta Osanna w 2019 r.**
Map 22. Qualification of powiats by economic age groups based on Osann triangle typology in 2019

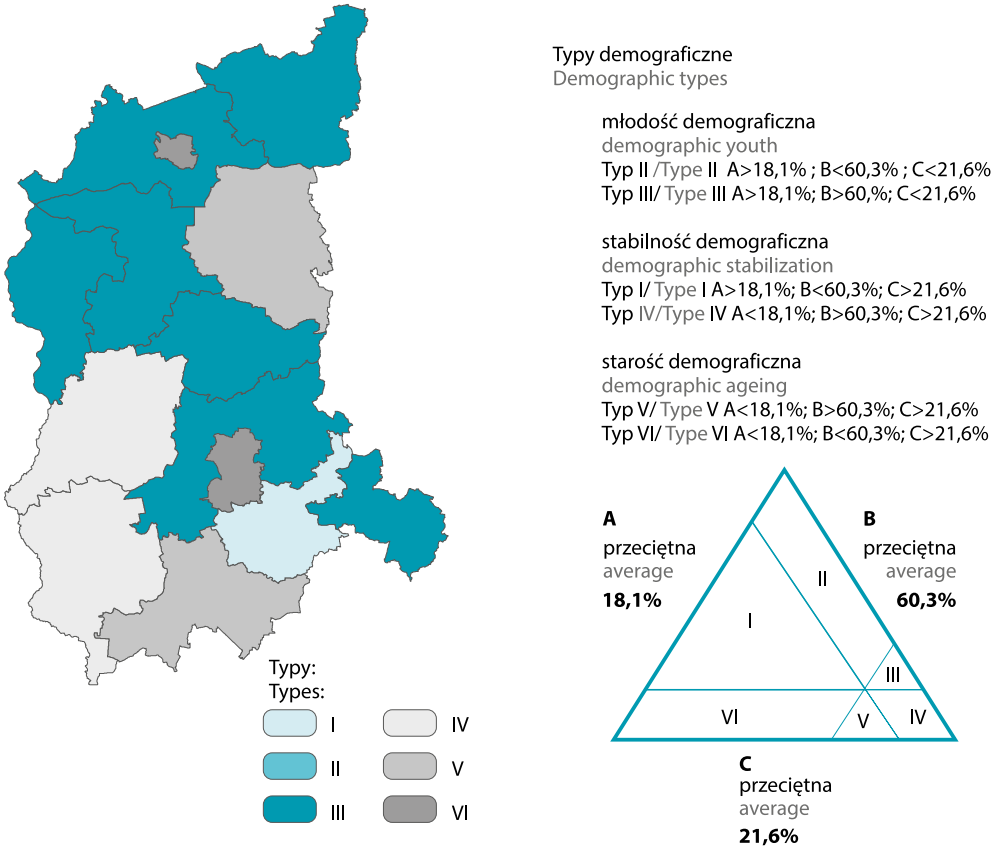

7.2. Typologia demograficzna gmin według Webba
7.2. Webb demographic typology of gminas

W tej części opracowania ukazano wzajemne powiązanie ruchu naturalnego oraz salda migracji w gminach województwa lubuskiego. Na tej podstawie dokonano zaproponowanej przez J. W. Webba klasyfikacji gmin, odnoszącej się do agregacji badanych jednostek pod względem ruchu rzeczywistego ludności – rzeczywistego ubytku lub przyrostu. Typologia demograficzna jednostek przestrzennych według Webba, wyróżnia 8 podstawowych typów gmin oznaczonych literami od A do H. Metoda ta przeprowadzana jest w układzie współrzędnych: na horyzontalnej osi odkłada się wartości współczynnika salda migracji, na wertykalnej zaś – wartości współczynnika przyrostu naturalnego. Pierwsze cztery typy A – D, charakteryzują jednostki aktywne demograficznie, czyli takie, które można uznać za rozwojowe; natomiast typy E – H oznaczają jednostki nieaktywne, w których ubywa ludności. Najkorzystniejszą sytuację demograficzną mają jednostki zaliczone do typów B i C, ponieważ charakteryzuje je zarówno dodatnie saldo migracji, jak i dodatni przyrost naturalny. W najgorszej sytuacji znajdują się gminy z grup F i G, dla których wartości obydwu procesów składających się na przyrost rzeczywisty są ujemne. Dokonana charakterystyka pozwala na wyznaczenie obszarów rozwojowych i depopulacyjnych oraz określa czy rozwój demograficzny analizowanych jednostek terytorialnych jest zróżnicowany przestrzennie.

Mapa 23. Typy rozwoju ludnościowego gmin według metody Webba[a] w 2015[b] r.
Map 23. Types of population progress in gminas according to Webb's method[a] in 2015[b]

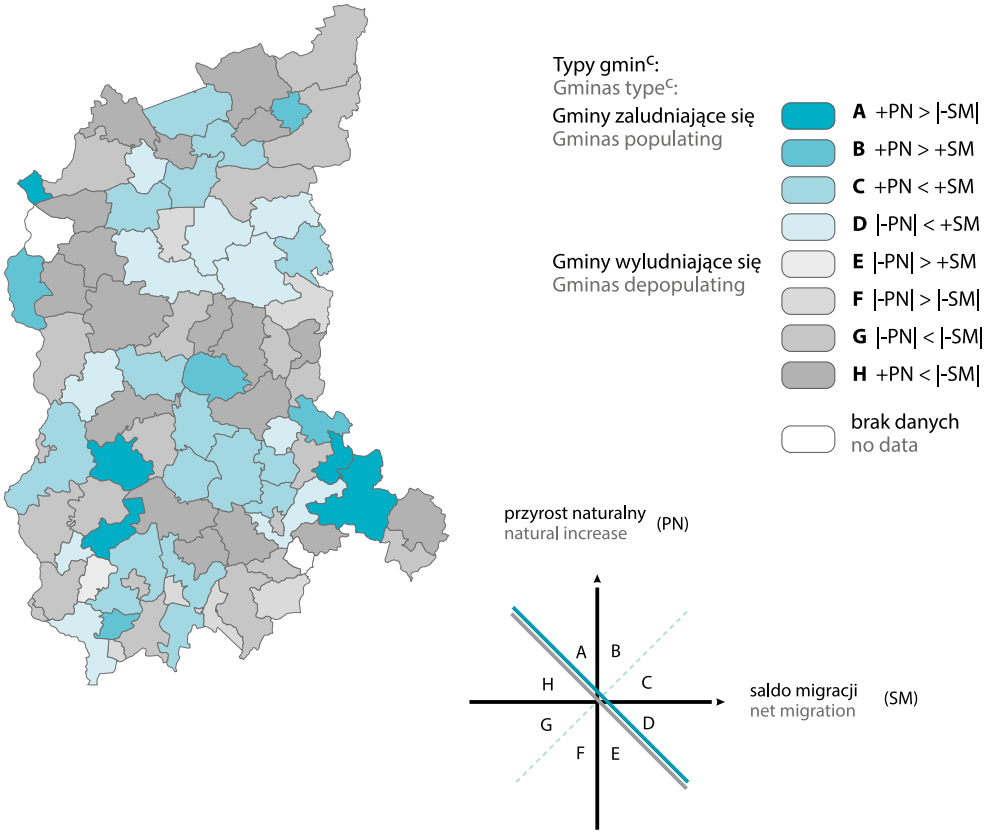

a Patrz uwagi metodologiczne b Dane za 2015 szacowane wg stanu na 2014. c Uszeregowane według typów.
a See methodological notes b Data of 2015 calculated on the basis of 2014 . c Listed according to types.

Mapa 24. Typy rozwoju ludnościowego gmin według metody Webba[a] w 2019 r.
Map 24. Types of population progress in gminas according to Webb's[a] method in 2019

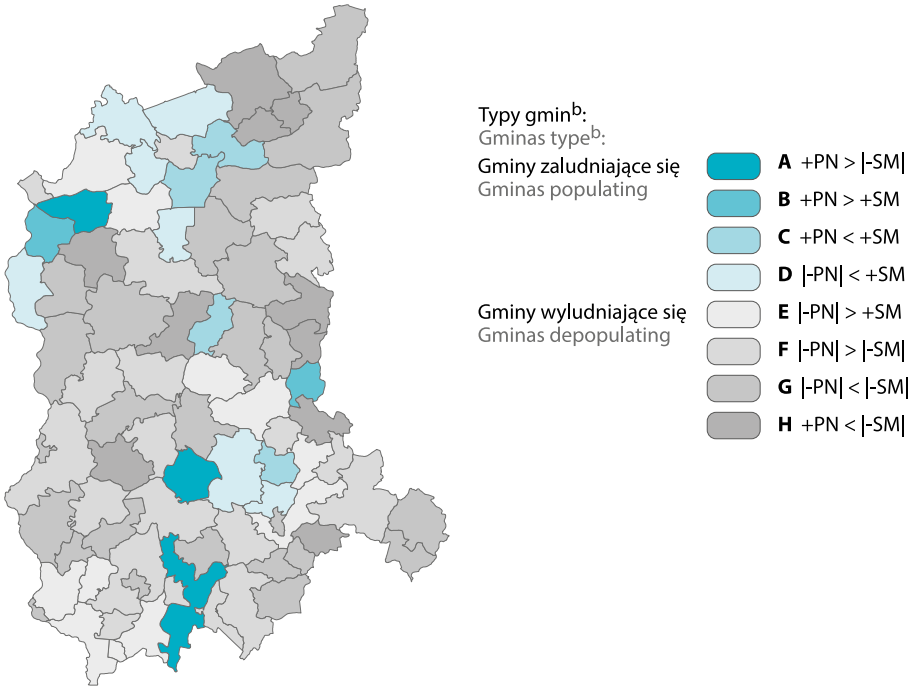

a Patrz uwagi metodologiczne b Uszeregowane według typów.
a See methodological notes b Listed according to types.

W województwie lubuskim w 2019 r. dominują gminy z niekorzystną sytuacją demograficzną, charakteryzujące się ubytkiem rzeczywistym ludności.

Ubytek rzeczywisty ludności odnotowano w większości (66) gmin lubuskich. W grupie gmin typu E, w których ujemny przyrost naturalny dominuje nad dodatnim saldem migracji znalazło się 11 gmin. Ujemny przyrost naturalny połączony z ujemnym saldem migracji, czyli typy F i G oznaczają najbardziej znaczący demograficzny regres. Typ F charakteryzuje 20 gmin - są to gminy z ubytkiem naturalnym i migracyjnym populacji, z przewagą ujemnego przyrostu naturalnego. Z kolei typ G, najliczniej reprezentowany, tworzy 26 gmin. W gminach tego typu można zanotować wyższe wartości ujemnego salda migracji od ujemnego przyrostu naturalnego. Ostatni z wyróżnionych typów – typ H – charakteryzuje 9 gmin. Charakteryzuje go ujemne saldo migracji, które nie jest rekompensowane przez dodatni przyrost naturalny.

W 2019 r. w kategorii gmin aktywnych, rozwojowych, które charakteryzuje rzeczywisty przyrost ludności lokuje się 16 gmin województwa lubuskiego. Do gmin typu A, o ujemnym saldzie migracji, które jest rekompensowane przez przyrost naturalny należą trzy gminy (Słońsk, Świdnica i Żagań). Typ B, gdzie wzrost liczby ludności wynika z dodatniego przyrostu naturalnego, który był wyższy od dodatniego salda migracji reprezentują dwie gminy (Górzyca i Babimost), zaś do grupy gmin typu C, gdzie dodatni przyrost naturalny jest mniejszy niż dodatnie saldo migracji zaliczyć można 4 gminy (Deszczno, Zabór, Santok i Lubrza). Z kolei grupę D tworzy 7 gmin (miasto Zielona Góra, gminy Bogdaniec, Kłodawa, Lubiszyn, Otyń, Słubice, Lubniewice). Jest to grupa, gdzie dodatnie saldo migracji przewyższa ujemny przyrost naturalny.

W porównaniu z 2015 r. 24 gminy nie zmieniły swojego charakteru, w tym 4 zachowały swój progresywny charakter (gminy Deszczno, Santok, Bogdaniec i Zabór). W przypadku 52 gmin zmieniły one swój typ, ale zachowując dotychczasowy charakter progresywny, bądź regresywny.

Zmianę typu z depopulacyjnego na rozwojowy zanotowano w przypadku 5 gmin – Lubiszyn, Słońsk, Lubniewice, Babimost i Lubrza, zaś z rozwojowego na depopulacyjny – 21 gmin (Kostrzyn nad Odrą, Bobrowice, Bytnica, gmina wiejska Gubin, Maszewo, Bledzew, Międzyrzecz, Przytoczna, Pszczew, Kolsko, gmina wiejska Nowa Sól, Krzeszyce, Sulęcin, Skąpe, Czerwieńsk, Kargowa, Trzebiechów, Jasień, Przewóz, Tuplice oraz gmina wiejska Żary).

Mapa 25. Typy rozwoju ludnościowego gmin według metody Webba[a] w 2015[b]-2019
Map 25. Types of population progress in gminas according to Webb's[a] method in 2015[b]-2019

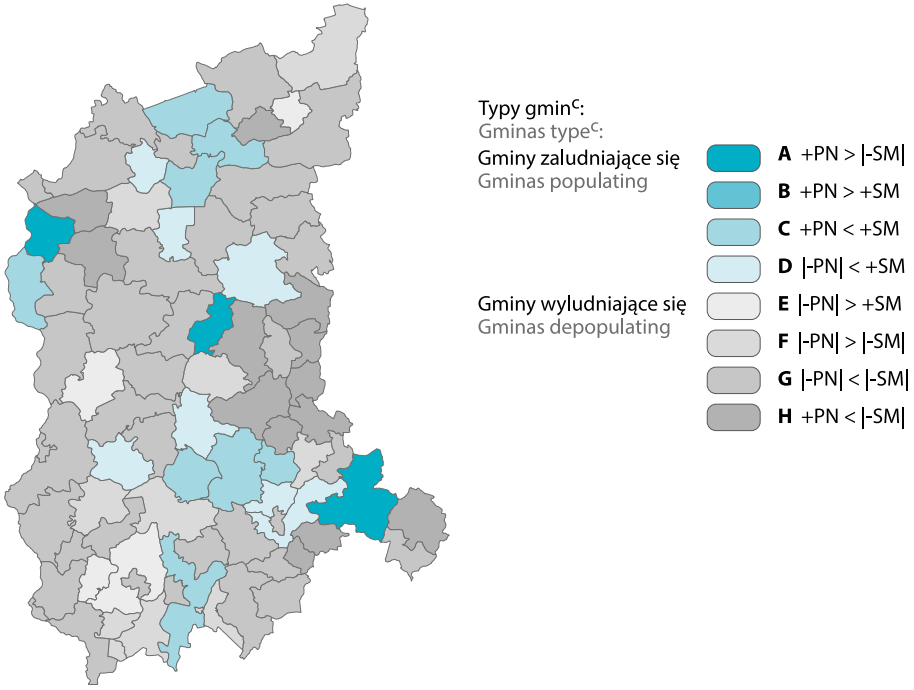

a Patrz uwagi metodologiczne b Dane za 2015 szacowane wg stanu na 2014. c Uszeregowane według typów.
a See methodological notes b Data of 2015 calculated on the basis of 2014 . c Listed according to types.

Na podstawie skumulowanych wartości przyrostu naturalnego i salda migracji za lata 2015–2019 można zaobserwować, że procesy demograficzne w gminach województwa lubuskiego mają postępujący depopulacyjny charakter. Spośród 82 gmin, 64 gminy wyludniały się, a 18 zaludniało się w wyniku oddziaływania przyrostu naturalnego oraz salda migracji. Spośród gmin o charakterze rozwojowym w przypadku ośmiu wartości obydwu omawianych miar były dodatnie, są to gminy – Deszczno, Kłodawa, Santok, Słubice, Zabór, Świdnica, gmina wiejska Żagań oraz miasto Zielona Góra. W 47 gminach o charakterze depopulacyjnym przyrost naturalny i saldo migracji były ujemne. Najlepsza sytuacja wystąpiła w gminie Deszczno, gdzie na każdy 1000 ludności przybyły 84 osoby (8 z przyrostu naturalnego i 76 z migracji), a najgorsza – w gminie Gozdnica, gdzie na 1000 ludności ubyło 70 osób (42 w wyniku ubytku naturalnego i 28 w wyniku migracji).

7.3. Analiza taksonomiczna
7.3. Taxonomic analysis

Celem tej części opracowania jest charakterystyka potencjału demograficznego powiatów województwa lubuskiego. Potencjał demograficzny jest istotnym czynnikiem determinującym rozwój regionów. Najczęściej jest on definiowany jako impuls rozwojowy tkwiący w stanie i strukturze ludności oraz charakterze procesów demograficznych. Potencjał demograficzny województwa lubuskiego jest zróżnicowany przestrzennie. W celu wyznaczenia obszarów (powiatów) o wyższym i niższym potencjale demograficznym zastosowano metodę porządkowania liniowego (taksonomia) według Hellwiga. Celem tak definiowanej wielowymiarowej analizy porównawczej (WAP) jest konstrukcja syntetycznego wskaźnika, odzwierciedlającego kryterium wartościowania powiatów pod względem cech decydujących o potencjale demograficznym powiatów.

Procedura konstrukcji syntetycznego wskaźnika potencjału demograficznego determinowana jest wieloma czynnikami. Przede wszystkim zależy ona od charakteru zmiennych diagnostycznych i skali ich pomiaru oraz od procedury normalizacyjnej i formuły agregacji zmiennych. Wartości zmiennej syntetycznej są szacowane na podstawie obserwacji cech diagnostycznych opisujących badane obiekty, które poddają się obserwacji. Syntetyczne mierniki zastępują opis obiektów przy użyciu zbioru cech diagnostycznych opisanych za pomocą jednej zagregowanej wielkości. Umożliwiają zatem numeryczny opis złożonych zjawisk, których nie można bezpośrednio mierzyć.

Potencjał demograficzny powiatów województwa lubuskiego analizowany będzie z wykorzystaniem zestawu następujących zmiennych charakteryzujących stan ludności i procesy demograficzne:

- współczynnik dynamiki demograficznej;
- stopa przyrostu ludności;
- współczynnik obciążenia demograficznego;
- przyrost naturalny na 1000 ludności;
- saldo migracji na 1000 ludności;

Analizie zostały poddane zmienne charakteryzujące określone parametry demograficzne w latach 2015-2019. Przed przystąpieniem do analiz potencjału demograficznego zmienne o charakterze destymulant zostały przekształcone na stymulanty (współczynnik obciążenia demograficznego oraz saldo migracji na 1000 ludności). Ponadto wszystkie zmienne zostały zestandaryzowane, aby wyeliminować nieprawidłowości, jakie mogą wynikać z heterogeniczności zastosowanych jednostek pomiaru.

Obliczona ogólna miara potencjału demograficznego Z. Hellwiga może być podstawą stworzenia rankingu oraz wyodrębnienia grup powiatów o zróżnicowanym poziomie rozwoju demograficznego. Ranking opracowano przez uszeregowanie powiatów województwa lubuskiego pod względem wartości wskaźnika syntetycznego za lata 2015-2019. Najwyższe pozycje w rankingu pod względem wartości potencjału demograficznego uzyskały: powiat gorzowski, miasto Zielona Góra oraz powiat słubicki, najniższe natomiast żagański, żarski i zielonogórski. Z przeprowadzonej analizy wynika, że potencjał demograficzny w województwie lubuskim jest kształtowany przede wszystkim przez ruchy wędrówkowe ludności oraz naturalny przyrost lub ubytek ludności.

Wartości syntetycznej miary określającej potencjał demograficzny pozwalają także na przyporządkowanie powiatów województwa lubuskiego do czterech klas. Przynależność powiatu do określonej klasy uzależniono od poziomu potencjału demograficznego z wykorzystaniem schematu opartego o średnią arytmetyczną i odchylenie standardowe stworzonej zmiennej syntetycznej. Klasy można scharakteryzować w następujący sposób:

- Klasa I – powiaty o najwyższym poziomie potencjału demograficznego;
- Klasa II – powiaty o wysokim poziomie potencjału demograficznego;
- Klasa III – powiaty o niskim poziomie potencjału demograficznego;
- Klasa IV – powiaty o najniższym poziomie potencjału demograficznego.

Tablica 20. Grupy według poziomu wielkości wskaźnika syntetycznego w 2019 r.
Table 20. Groups by the level of synthetic ratio in 2019

Wyszczególnienie Specification	Grupy według poziomu wielkości wskaźnika syntetycznego Groups by the level of synthetic ratio
Grupa I Group I	SI ≥ 0,46
Grupa II Group II	0,30 ≤ SII<0,46
Grupa III Group III	0,15 ≤ SII <0,30
Grupa IV Group IV	0,15 <SIV

Pod względem przynależności do wyróżnionych klas potencjału rozwojowego w województwie lubuskim najniższy poziom charakteryzuje powiaty żagański i żarski. Powiatami o niskim potencjale rozwojowym są natomiast powiaty krośnieński, sulęciński, strzelecko-drezdenecki i miasto Gorzów Wlkp. Do kategorii powiatów o wysokim potencjale rozwojowym zaliczają się powiaty świebodziński, międzyrzecki i wschowski. Powiat gorzowski, słubicki i miasto Zielona Góra reprezentują w 2019 r. poziom najwyższy potencjału demograficznego.

Tablica 21. Ranking powiatów według wartości potencjału demograficznego w latach 2015-2019
Table 21. Ranking of powiats by according to the demographic potential in 2015-2019

Wyszczególnienie Specification	Wartość miary potencjału demograficznego Demographic potential value	Pozycja rankingowa Rank
Powiaty: Powiats:		
Gorzowski	0,62	1
Krośnieński	0,23	9
Międzyrzecki	0,35	6
Nowosolski	0,22	10
Słubicki	0,46	3
Strzelecko-drezdenecki	0,21	11
Sulęciński	0,28	7
Świebodziński	0,42	4
Wschowski	0,36	5
Zielonogórski	0,20	12
Żagański	0,03	14
Żarski	0,14	13
Miasta na prawach powiatu: Cities with powiats status:		
Gorzów Wlkp.	0,25	8
Zielona Góra	0,54	2

Mapa 26. Poziom potencjału demograficznego w latach 2015-2019
Map 26. Level of demographic potential in 2015- 2019

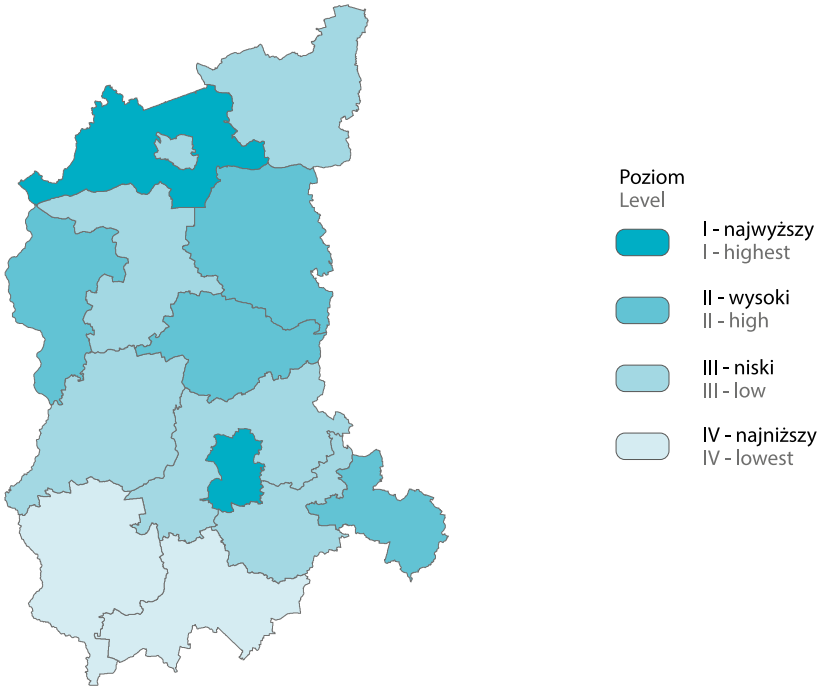

Uwagi metodologiczne

Dane do publikacji opracowano na podstawie bilansów stanu i struktury ludności zamieszkałej na terenie gminy:

- dane o liczbie i strukturze ludności dla okresów międzyspisowych są sporządzane poprzez przyjęcie wyników spisu powszechnego za bazę wyjściową dla gminy, a następnie naliczanie danych metodą bilansową Od roku 2010 bilans ludności sporządzany jest dla jednej kategorii ludności.
- rejestrów Ministerstwa Cyfryzacji - o migracjach wewnętrznych i zagranicznych ludności na pobyt stały;
- sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego - o zarejestrowanych małżeństwach, urodzeniach i zgonach;
- sprawozdawczości sądów okręgowych – o prawomocnie orzeczonych separacjach i rozwodach.
- małżeństwa - według miejsca zameldowania na pobyt stały męża przed ślubem (w przypadku gdy mąż przed ślubem mieszkał za granicą, przyjmuje się miejsce zameldowania żony przed ślubem);
- separacje - według miejsca zamieszkania osoby wnoszącej powództwo (w przypadku gdy osoba wnosząca powództwo mieszka za granicą, przyjmuje się miejsce zamieszkania współmałżonka; w przypadku zgodnego wniosku stron przyjmuje się miejsce zamieszkania męża);
- rozwody - według miejsca zamieszkania osoby wnoszącej powództwo (w przypadku gdy osoba wnosząca powództwo mieszka za granicą, przyjmuje się miejsce zamieszkania współmałżonka);
- urodzenia - według miejsca zameldowania na pobyt stały matki noworodka;
- zgony - według miejsca zameldowania na pobyt stały osoby zmarłej.

Podstawowe pojęcia stosowane w opracowaniu

Stan i struktura ludności

Do ludności **zamieszkałej** w danej jednostce podziału terytorialnego zalicza się ludność zameldowaną na pobyt stały i rzeczywiście tam zamieszkałą oraz ludność przebywającą tam czasowo (zameldowaną na pobyt czasowy ponad 3 miesiące).

Ludność zameldowana na pobyt stały w danej jednostce podziału terytorialnego, ale faktycznie przebywająca w innej jednostce (zameldowana w niej na pobyt czasowy ponad 3 miesiące) ujmowana jest jako ludność zamieszkała w tej jednostce podziału terytorialnego, w której jest zameldowana na pobyt czasowy.

Przez **ludność w wieku produkcyjnym** rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18-64 lata, dla kobiet 18-59 lat. Wśród ludności w wieku produkcyjnym wyróżnia się ludność w wieku **mobilnym**, tj. w wieku 18-44 lata i **niemobilnym**, tj. mężczyźni - 45-64 lata, kobiety - 45-59 lat. Przez ludność w **wieku nieprodukcyjnym** rozumie się ludność w **wieku przedprodukcyjnym**, tj. do 17 lat oraz ludność w **wieku poprodukcyjnym**, tj. mężczyźni - 65 lat i więcej, kobiety - 60 lat i więcej.

Mediana wieku (wiek środkowy) jest parametrem wyznaczającym granicę wieku, którą połowa osób w danej zbiorowości już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła.

Przeciętne dalsze trwanie życia wyraża średnią liczbę lat, jaką ma jeszcze do przeżycia osoba w wieku x lat, przy założeniu stałego poziomu umieralności z okresu, dla którego opracowano tablice trwania życia.

Prognoza ludności do 2050 r. została opracowana na podstawie stanu wyjściowego z dnia 31 XII 2013 r. (w podziale administracyjnym obowiązującym od 1 I 2014 r.).

Starzenie się społeczeństwa

Opracowanie zawiera informacje dotyczące sytuacji demograficznej osób w wieku 65 lat i więcej oraz przewidywane zmiany w strukturze ludności województwa w kolejnych latach. Przedstawiono charakterystykę osób starszych według cech demograficzno–społecznych oraz trendy sytuacji demograficznej w przekroju terytorialnym.

Współczynnik starości określa udział osób powyżej 65 roku życia w populacji.

Indeks starości to relacja pokoleniowa dziadków i wnuczków, tj. liczba osób w wieku 65 i więcej lat przypadająca na 100 osób w wieku 0-14 lat.

Podwójne starzenie to miara charakteryzująca relację osób w wieku 85 lat i więcej w populacji osób w wieku 65 lat i więcej.

Współczynnik obciążenia demograficznego określa stosunek liczby dzieci (0-14 lat) i osób w starszym wieku (65 i więcej lat) do liczby osób w wieku 15-64 lata.

Współczynnik wsparcia międzypokoleniowego określa stosunek pomiędzy ludnością w wieku powyżej 85. roku życia a grupą 50–64 lata.

Ruch naturalny

Analizując dane o **ruchu naturalnym ludności** w podziale terytorialnym opracowano następujące informacje:

Płodność kobiet mierzy się współczynnikiem obliczonym jako iloraz liczby urodzeń żywych i liczby kobiet w wieku rozrodczym (15-49 lat). Oprócz ogólnych współczynników płodności podaje się również współczynniki grupowe (cząstkowe), obliczone jako ilorazy liczby urodzeń żywych wśród kobiet w danej grupie wieku i liczby kobiet w tej samej grupie wieku. Urodzenia wśród kobiet w wieku poniżej 15 lat zalicza się do grupy 15-19 lat; urodzenia wśró kobiet w wieku 50 lat i więcej zalicza się do grupy 45-49 lat.

Współczynniki reprodukcji ludności:

- **współczynnik dzietności** oznacza liczbę dzieci, które urodziłaby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15-49 lat) przy założeniu, że w poszczególnych fazach tego okresu rodziłaby z intensywnością obserwowaną w badanym roku, tzn. przy przyjęciu cząstkowych współczynników płodności z tego okresu za niezmienne;

- **współczynnik reprodukcji brutto** przedstawia liczbę córek urodzonych przeciętnie przez kobietę przy założeniu, że kobieta w wieku rozrodczym będzie rodzić z częstością, jaką charakteryzują się wszystkie kobiety rodzące w roku, dla którego oblicza się współczynnik reprodukcji (niezmienne współczynniki płodności);
- **współczynnik dynamiki demograficznej** jest to stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów w danym okresie;
- **przyrost naturalny ludności** stanowi różnicę między liczbą urodzeń żywych i zgonów w danym okresie;
- przez **niemowlęta** rozumie się dzieci w wieku poniżej 1 roku.

Informacje o urodzeniach i zgonach (w tym zgonach niemowląt) prezentowane są według kryteriów definicji urodzenia i zgonu noworodka rekomendowanej przez Światową Organizację Zdrowia.

Małżeństwa i rozwody

Dane o **małżeństwach** uwzględniają związki małżeńskie zawarte w formie przewidzianej prawem w urzędach stanu cywilnego. Na mocy ustawy z dnia 24 VII 1998 r. (Dz. U. Nr 117, poz. 757) w urzędach stanu cywilnego rejestrowane są także małżeństwa podlegające prawu wewnętrznemu Kościoła lub Związku Wyznaniowego zawarte w obecności duchownego. Małżeństwo zawarte w tej formie podlega prawu polskiemu i pociąga za sobą takie same skutki cywilnoprawne, jak małżeństwo zawarte przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego.

Pierwszy związek małżeński dla każdej ze stron - dotyczy wyłącznie osób, których stan cywilny prawny w momencie zawierania małżeństwa określony został jako kawaler oraz panna (małżeństwo kawalera z panną). Stosuje się również wyodrębnianie małżeństwa pierwszego przy przyjęciu kryterium stanu cywilnego kawaler, panna wyłącznie dla jednej z osób zawierających związek małżeński.

Procesy migracyjne

Dane o **migracjach wewnętrznych ludności** opracowano na podstawie informacji ewidencyjnych gmin o zameldowaniach osób na pobyt stały. Informacje te nie uwzględniają zmian adresu w obrębie tej samej gminy (miasta), z wyjątkiem gmin miejsko-wiejskich, dla których został zachowany podział na tereny miejskie i wiejskie.

Dane o **migracjach zagranicznych** opracowano na podstawie informacji ewidencyjnych gmin o zameldowaniu osób przyjeżdżających do Polski na pobyt stały (imigracja) oraz o wymeldowaniach osób wyjeżdżających z Polski za granicę na stale (emigracja).

Emigracja definiowana jest jako wyjazdy za granicę w celu osiedlenia się (zamieszkania na stałe) lub na pobyt czasowy.

Imigracja to przyjazdy z zagranicy w celu osiedlenia się (zamieszkania na stałe) lub na pobyt czasowy.

Napływ migracyjny to liczba osób przybyłych do danej jednostki administracyjnej w danym okresie z innego miejsca w kraju. W bieżącej statystyce migracji na pobyt stały, opartej na administracyjnych źródłach danych, napływ do jednostki to liczba osób, które zameldowały się w danym okresie na pobyt stały w tej jednostce. Określenie „napływ" odnosi się do migracji wewnętrznych.

Odpływ migracyjny - liczba osób, które opuściły w danym okresie daną jednostkę administracyjną przenosząc się do innych miejscowości w kraju. W bieżącej statystyce migracji na pobyt stały, opartej na administracyjnych źródłach danych, odpływ z jednostki oznacza liczbę osób, które zameldowały się w innych jednostkach na pobyt stały a poprzednio były zameldowane w tej jednostce. Określenie „odpływ" odnosi się do migracji wewnętrznych.

Saldo migracji jest różnicą liczby osób przybyłych w danym okresie do danej jednostki administracyjnej z innych miejscowości w kraju i liczby osób, które w tym okresie opuściły tę jednostkę przenosząc się do innych miejscowości w kraju (napływ-odpływ). W bieżącej statystyce migracji na pobyt stały, opartej na administracyjnych źródłach danych, liczba osób przybyłych do danej jednostki administracyjnej oznacza liczbę osób, które zameldowały się w danym okresie na pobyt stały w tej jednostce; liczba osób, które opuściły te jednostkę oznacza liczbę osób, które zameldowały się w innych jednostkach na pobyt stały a poprzednio były zameldowane w tej jednostce. Saldo migracji wewnętrznych dla kraju jako całości jest równe 0.

Typologia demograficzna gmin wg Webba

Metoda Webba polega na zakwalifikowaniu badanej jednostki terytorialnej (gminy, powiatu) do jednego z ośmiu typów rozwoju ludności w zależności od znaku i wartości bezwzględnej przyrostu naturalnego i salda migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 1000 ludności. Klasyfikacja Webba wyróżnia:

— cztery typy odnoszące się do jednostek zaludniających się w wyniku:

A – przewagi przyrostu naturalnego nad ubytkiem migracyjnym (+PN > |–SM|),

B – przyrostu migracyjnego i jeszcze wyższego przyrostu naturalnego (+PN > +SM),

C – przyrostu naturalnego i jeszcze wyższego przyrostu migracyjnego (+PN < +SM),

D – przewagi przyrostu migracyjnego nad ubytkiem naturalnym (|–PN| < +SM),

— cztery typy odnoszące się do jednostek wyludniających się w wyniku:

E – przewagi ubytku naturalnego nad przyrostem migracyjnym (|–PN| > +SM),

F – ubytku migracyjnego i jeszcze większego ubytku naturalnego (|–PN| > |–SM|),

G – ubytku naturalnego i jeszcze większego ubytku migracyjnego (|–PN| < |–SM|),

H – przewagi ubytku migracyjnego nad przyrostem naturalnym (+PN < |–SM|).

Typ badanej jednostki określa się odczytując relację obu zmiennych przy wykorzystaniu układu współrzędnych (oraz dodatkowo wprowadzonych przekątnych), w którym oś rzędnych odpowiada wartościom współczynnika przyrostu naturalnego, a oś odciętych wartościom współczynnika salda migracji na pobyt stały.

Methodological notes

Data to the publication are compiled on the basis the balances of the size and structure of the population (living in a gmina).

- data on the number and structure of population for intercensus periods are prepared by adopting the results of the general census as the starting point for the commune, and then calculating the data using the balance method. From 2010, the population balance is prepared for one category of population
- registers of the Ministry of Digital Affairs- on internal and international migration of population for permanent residence;
- reporting of civil registry offices - on registered marriages, births and deaths;
- district court reporting - legally valid separations and divorce.
- marriages - according to the place of permanent residence of the husband before the wedding (in the case when the husband lived abroad before the wedding, the place of registration of the wife before the wedding is assumed);
- separations - according to the place of residence of the plaintiff (in case when the plaintiff lives abroad, the spouse's place of residence is assumed, in the case of a compliant application of the parties, the place of residence of the husband is assumed);
- divorces - according to the place of residence of the plaintiff (if the plaintiff lives abroad, the place of residence of the spouse is taken);
- birth - according to the place of permanent residence of a newborn mother;
- deaths - according to the place of permanent residence of the deceased.

Basic concepts used in the study

Population and its structure

The population **residing** in a given administrative unit includes: persons registered there for permanent residence and staying there and persons staying there temporarily (registered in a given administrative unit for a temporary stay for 3 months and over).

People registered for **permanent residence** in a given administrative unit but staying in another unit (registered there for temporary stay over 3 months) are treated as residing in administrative unit, in which they are registered for the temporary stay.

The **working age population** refers to males, aged 18-64, and females, aged 18-59. In this category the age groups of **mobility** (i.e. 18-44) and **non-mobility** (i.e. 45-64 for males and 45-59 for females) are distinguished. The **non-working age population** is defined as the **pre-working age population**, i.e., up to the age of 17 and the **post-working age population**, i.e., 65 and more for males and 60 and more for females.

The **demographic projection** until 2050 assumes population state as of December 31, 2013 as a starting point, in administrative division valid from January 1, 2014.

Median age of population is a parameter determining border of age which half of population has already exceeded and second half has not reached yet.

Expectancy of life expresses average number of years that a person in a given age shall survive assuming a steady level of mortality in the period for which the table of the expectation of life was worked out.

Ageing processes

The study contains information on the demographic situation of people aged 65 and over and the expected changes in the structure of the Polish population in the following years. The characteristics of older people according to demographic and social characteristics as well as trends of the demographic situation in the territorial cross-section are presented.

Old-age ratio defines the share of people over 65 in the population.

Ageing index is the generational relation of grandparents and granddaughters, what defines the number of people aged 65 and over, per 100 people aged 0-14.

Double ageing is a measure characterizing the relationship of people aged 85 and more in the population aged 65 and over.

The demographic load ratio determines the ratio of the number of children (0-14 years) and older people (65 and more) to the number of people aged 15-64.

The parent support ratio determines the relationship between population over 85 and a group of 50-64 years.

Vital statistics

Data regarding the vital statistics according to territorial division were compiled as follows:

- births - according to the mother's place of permanent residence;
- deaths - according to the place of permanent residence of the deceased.

Female fertility rate is calculated as the ratio of the number of live births and the number of women in the reproductive age (15-49). Besides total rate, age-specific fertility rates are published, that are calculated as the ratios of the number of live births from women and the number of these women in the same groups of age. Births from mothers in the age under 15 are counted to the group 15-19 and from the mothers in the age 50 and over - to the group 45-49.

The reproduction rates:

- **total fertility rate** means the number of children that would be born on average by the woman during the whole her reproductive age (15-49), by assumption, that in particular phases of this period she would give birth the children with the intensity observed in a given year, i.e. the age-specific fertility rates are treated as constant;
- **gross reproduction rate** shows the number of daughters born on average by the woman assuming that she in her reproductive age (15-49) will bear with the intensity characteristic for all women giving births in the year for which the reproduction rate (constant fertility rates)is calculated;
- **demographic dynamics rate** is the ratio of the number of live births to the number of deaths in a given period;
- **natural increase of the population** means the difference between the number of live births and deaths in a given period;
- **infant** is a child under the age of 1.

Information on births and deaths (including infant deaths) is presented according to criteria of the definition of infant births and deaths recommended by the World Health Organization (WHO).

Marriages and divorces

Data on **marriages** take into account marriages concluded in the form provided for by law in civil registry offices. Pursuant to the Act of July 24, 1998 (Journal of Laws No. 117, item 757), marriages registered under the internal law of the Church or the Religious Union in the presence of a clergyman are also registered in civil registry offices. Marriage included in this form is subject to Polish law and entails the same civil law consequences as a marriage concluded before the head of the civil registry office.

First marriage for each of the parties - applies only to persons whose marital status at the time of entering into marriage was defined as a bachelor and a bride (married couple with a bride). The first marriage is also used when the marital status criterion is adopted, and only for one of those persons who are married.

Migration processes

Data regarding **internal migration of the population** were compiled on the basis of gmina documentation regarding the registration for permanent residence. This information does not include changes of address within the same gmina (town), with the exception of urban-rural gminas for which the division into urban and rural areas has been kept.

Data regarding **international migration** were compiled on the basis of gmina documentation regarding the registration of people arriving to Poland for permanent residence (immigration) as well as regarding the removal from registration of people leaving Poland for permanent residence abroad (emigration).

Emigration is defined as traveling abroad to settle (permanent residence) or for temporary stay.

Immigration means arrivals from abroad in order to settle (permanently reside) or for temporary stay.

Migration inflow is the number of people who came to a given administrative unit in a given period from another place in the country. In the current migration statistics for permanent residence, based on administrative data sources, the inflow to the unit is the number of people who are registered in a given period for permanent residence in this unit. The term refers to internal migrations.

Migration outflow means the number of people who left a given administrative unit in a given period moving to other places in the country. In current migration statistics for permanent residence, based on administrative data sources, outflow from the unit means the number of people who registered in other units for permanent residence and who were previously registered in this unit. The term refers to internal migration.

Net migrations refer to the difference in the number of people who arrived in a given administrative unit from other localities in the country and the number of people who left this unit during this period moving to other places in the country (inflow-outflow). In the current statistics of migration for permanent residence, based on administrative data sources, the number of people who came to a given administrative unit means the number of people who registered in a given period for permanent stay in that unit; the number of people who left this unit means the number of people who registered in other units for permanent residence and who were previously registered in this unit. The internal migration balance for the country as a whole is equal to 0.

Demographic typology of communes according to Webb

Webb's method consists in classifying the surveyed territorial unit (gmina, powiat) into one of eight types of population development depending on the sign and absolute value of the natural increase and the migration balance for permanent residence per 1000 population. Webb's classification distinguishes:

— four types for units populated as a result:

A - advantages of natural increase over migration loss,

B - migration increase and even higher natural increase

C - natural increase and even higher migration growth

D - advantages of migration growth over natural loss

— four types referring to units depopulating as a result:

E - advantages of natural loss over migration growth

F - migration loss and even greater natural loss

G - natural loss and even greater migration loss

H - przewagi ubytku migracyjnego nad przyrostem naturalnym.

The type of the tested unit is determined by reading the relation of both variables using the coordinate system (and additionally entered diagonals), in which the ordinate axis corresponds to the values of the natural increase rate, and the abscissa axis corresponds to the values of the net migration for permanent residence.